

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARDİN VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

**MARDİN İLİ 2020 YILI ÇEVRE DURUM
RAPORU**

**HAZIRLAYAN:
MARDİN VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ
ÇED VE ÇEVRE İZİNLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ**

MARDİN - 2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GİRİŞ	1
A. HAVA	2
A.1. HAVA KALİTESİ	2
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN KİRLİTİCİLER	5
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR	8
A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları	8
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI	9
A.5. GÜRÜLTÜ	12
A.6. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	12
A.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	14
B. SU VE SU KAYNAKLARI	15
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ	15
B.1.1. Yüzeysel Sular	15
B.1.1.1. Akarsular	15
B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar	15
B.1.2. Yeraltı Suları	16
B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri	17
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ	17
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU	19
B.3.1. Noktasal kaynaklar	19
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar	19
B.3.1.2. Eysel Kaynaklar	20
B.3.2. Yayılı Kaynaklar	20
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar	20
B.3.2.2. Diğer	21
B.4. DENİZLER	21
B.4.1. Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu	21
B.5. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ	21
B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu	21
B.5.1.1. Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	21
B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	22
B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.	23
B.5.2. Sulama	23
B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	23
B.5.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	23
B.5.3. Endüstriyel Su Temini	24
B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	24
B.5.5. Rekreasyonel Su Kullanımı	25
B.6. ÇEVRESEL ALTYAPI	25
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri	25
B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri	28
B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler	28
B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması	29
B.7. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	29
B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar	29
B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi	29
B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar	29
B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği	30

B.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	31
C. ATIK	32
C.1. BELEDİYE ATIKLARI (KATI ATIK BERTARAF TESİSLERİ)	32
C.2. HAFRIYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI	34
C.3. SIFIR ATIK YÖNETİMİ.....	34
C.3.1. Eğitimler.....	34
C.3.2. Atık Getirme Merkezleri	35
C.3.3. Atık Miktarları	36
C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı.....	37
C.3.5. Ekipman	38
C.3.6. Kompost.....	38
C.3.7. Sıfır Atık Belgesi.....	39
C.4. AMBALAJ ATIKLARI.....	39
C.5. TEHLİKELİ ATIKLAR.....	42
C.6. ATIK MADENİ YAĞLAR.....	43
C.7. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER	44
C.8. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR	44
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER.....	44
C.10. ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYALAR	46
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ ARAÇLAR	47
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR.....	48
C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları.....	49
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	49
C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları	50
C.13. TIBBİ ATIKLAR.....	50
C.14. MADEN ATIKLARI	51
C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	51
Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI.....	53
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR.....	53
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	53
D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK	54
D.1. FLORA.....	54
D.2. FAUNA.....	70
D.3. ORMANLAR, MİLLİ PARKLAR VE TABİAT PARKLARI	71
D.3.1. Ormanlar.....	71
D.3.2. Milli Parklar	71
D.3.3. Tabiat Parkları.....	72
D.4. ÇAYIR VE MERA.....	72
D.5. SULAK ALANLAR	72
D.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	72
D.6.1. Tabiat Anıtları	72
D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları	72
D.6.3. Anıt Ağaçlar.....	72
D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri	74
D.6.5. Doğal Sit Alanları.....	74
D.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	75
E. ARAZİ KULLANIMI.....	76
E.1. ARAZİ KULLANIM VERİLERİ.....	76
E.2. MEKÂNSAL PLANLAMA.....	78
E.2.1. Çevre Düzeni Planı	78

E.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	81
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	82
F.1. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İŞLEMLERİ.....	82
F.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	83
F.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	84
G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	85
G.1. ÇEVRE DENETİMLERİ	85
G.2. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	85
G.3. İDARİ YAPTIRIMLAR	86
G.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI.....	88
G.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	88
H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ	89

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge A.1 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri.....	3
Çizelge A.2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları.....	4
Çizelge A.3 - Ulusal hava kalitesi indeksi.....	4
Çizelge A.4 –2020 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri	5
Çizelge A.5 – 2020 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları.....	8
Çizelge A.6 - 2020 yılındaki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı.....	8
Çizelge 8 - 2020 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aştığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3).....	11
Çizelge B.9 –İlin akarsuları.....	15
Çizelge B.10 - Mevcut göl, gölet ve rezervuarlar	16
Çizelge B.11 – Yeraltı suyu potansiyeli	16
Çizelge B.12 - 2020 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları	17
Çizelge B.15 – 2020 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu.....	27
Çizelge B.16 – 2020 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu	28
Çizelge B.17 – 2020 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı	28
Çizelge B.18 – 2020 yılı itibariyle arıtıldıktan sonra bertaraf edilen atıksu durumu	29
Çizelge B.19 - 2020 yılı için tespit edilen noktasal kaynaklı toprak kirliliğine ilişkin veriler.....	29
Çizelge B.20 – 2020 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları	30
Çizelge B.21 - 2020 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb)	30
Çizelge B.22 - 2020 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları.....	30
Çizelge C.23 - 2020 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri.....	33
Çizelge C.24 – 2020 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi.....	34
Çizelge C.25 – 2020 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler	34
Çizelge C.26 – 2020 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri.....	35
Çizelge C.27 – 2020 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	36
Çizelge C.28 – 2020 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı	37
Çizelge C.29 – 2020 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar.....	38
Çizelge C.30 – 2020 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri	38
Çizelge C.31 - Temel Seviye Sıfır Atık Belgesi almış kurum türlerine ilişkin bilgiler.....	39
Çizelge C.32 - 2019 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları*	39
Çizelge C.33 - 2020 yılında kayıtlı ekonomik işletme sayısı	40
Çizelge C.34 - 2020 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı.....	40
Çizelge C.35 - 2020 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı	40
Çizelge C.36 – 2020 yılında Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı (AAYP) durumu.....	41
Çizelge C.37 - 2020 yılında Atık Getirme Merkezleri ile ilgili durum	41
Çizelge C.38 - 2019 yılında atık işleme yöntemine göre atık miktarları*.....	42

Çizelge C.39 – 2019 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları	43
Çizelge C.40 – Yıllar itibariyle toplanan atık akü ve pil miktarı (kg)*	44
Çizelge C.41 – 2019 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler	44
Çizelge C.42 –2019 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler	45
Çizelge C.43 – Yıllar itibariyle geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)	45
Çizelge C.44 –2020 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar	47
Çizelge C.45 - 2020 yılı teslim alınan ÖTA sayısı.....	48
Çizelge C.46 – 2019 yılı için sanayi tesislerinde oluşan tehlikesiz atıkların toplanma ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri	48
Çizelge C.47 –2019 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri, cüruf ve bertaraf yöntemi	49
Çizelge C.48 –2019 yılı termik santrallerde kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı.....	49
Çizelge C.49 – 2020 yılında il sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı	50
Çizelge C.50 - Yıllara göre tıbbi atık miktarı.....	50
Çizelge C.51 – 2020 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı	51
Çizelge C.52 – 2020 yılı itibariyle bulunan atık işleme tesisi sayısı	52
Çizelge Ç.53 – 2020 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı	53
Çizelge Ç.54 – 2020 yılında BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları	53
Çizelge E.55 – Arazi kullanım sınıflandırması	77
Çizelge F.56 – Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2020 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı	82
Çizelge F.57 – 2014-2020 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı	83
Çizelge F.58 – 2020 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları.....	83
Çizelge G.59 - 2020 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı.....	85
Çizelge G.60 – 2020 yılında ÇŞİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları.....	86
Çizelge G.61 – 2020 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı.....	86

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik A.1 - 2020 yılında Mardin istasyonu PM ₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği*	11
Grafik A.2 - 2020 yılında Mardin istasyonu SO ₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*	11
Grafik A.3 –2020 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı	12
Grafik B.5 - 2020 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	22
Grafik B.6 – Mardin İlinde endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı	24
Grafik B.7 – 2020 yılında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı	26
Grafik B.8 – 2020 yılında atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı	26
Grafik C.11 - 2020 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu	32
Grafik C.12 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı.....	35
Grafik C.13 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	37
Grafik C.14 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı	38
Grafik C.15 – Yıl bazında kayıtlı ekonomik işletme sayısı.....	40
Grafik C.16 – Yıl bazında bulunan ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı	41
Grafik C.17 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*	42
Grafik C.18 – Yıllar itibariyle ilinde atık madeni yağ toplama miktarları &	43
Grafik C.19 – Yıllar itibariyle geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)	45
Grafik C.20 - Yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları (ton)	46
Grafik C.21 - Yıllar itibariyle AEEE işleyen tesis sayısı	47
Grafik C.22 –2019 yılı kül atıklarının yönetimi	50
Grafik C.23 – 2020 yılında madencilikte proses atıklarının bertarafı	51
Grafik E.24 – 2018 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması	76
Grafik F.25 – 2020 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı	82
Grafik F.26 – 2020 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı	83
Grafik F.27 – 2020 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı.....	84
Grafik G.28 – ÇŞİM tarafından 2020 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı.....	85
Grafik G.29 – 2020 yılında ÇŞİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı	86
Grafik G.30 – 2020 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı.....	87
Grafik G.31 - 2020 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı.....	87

HARİTALAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Harita A.1 – Mardin ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazlarının yerleri.....	10
Harita E.2 – (Mardin) ilinin Çevre Düzeni Planı	81

RESİMLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Resim C.1 - Yerli adı ikşut olan küsküt otu	69
Resim D.2 - Çizgili Sırtlan	71

GİRİŞ

Fırat ve Dicle arasında, Mezopotamya Bölgesinde bir dağın tepesinde kurulmuş olan Mardin, Yukarı Mezopotamya'nın en eski şehirlerinden birisidir. M.Ö. 4500' den başlayarak klasik anlamda yerleşim gören Mardin, Subari, Sümer, Akad, Babil, Mitaniler, Asur, Pers, Bizans, Araplar, Selçuklu, Artuklu, Osmanlı Dönemi'ne ilişkin birçok yapıyı bünyesinde harmanlayabilmiş önemli bir açık hava müzesidir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bir sınır İli olan Mardin 8891 km² yüzölçümü ile Türkiye topraklarının % 1,1'lik bir kısmını oluşturur. Batıda Şanlıurfa, kuzeyde Diyarbakır, doğuda Batman, Şırnak ve Siirt, güneyde ise Suriye Devleti ile komşu olan Mardin 36 55-38-51 kuzey enlemleri ve 39 56-42-54 doğu boylamları arasında yer alır. İl merkezinin denizden yüksekliği yaklaşık 1.083 metredir.

Mardin ilinin ilçeleri sırayla şöyledir; Artuklu, Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Midyat, Nusaybin, Ömerli, Savur ve Yeşilli'dir.

Mardin İli Nüfusu 2018 yılında 739.775, 2019 yılında 746.795 ve 2020 yılı sonu itibariyle 854.716 kişi sayısına ulaşmıştır. İl, Akdeniz iklimine benzer özellikler taşır. Yazlar çok sıcak ve kurak, kışları ise bol yağışlı ve ılımandır. Mardin'de kış mevsiminde oluşan yüksek basınç alanı kış aylarında soğuk geçmesine yol açar. Bir yandan güneydeki çöl ikliminin etkisi altında bulunması (Basra Alçak Basıncı), diğer yandan kuzeydeki yüksek dağların serin hava kütlelerinin bölgeye girmesine mani olması sebebiyle ilin ovalık kesiminde yazlar çok sıcak geçer. İlin kuzey kesiminde zaman zaman kara iklimine benzer özellikler görülür. Mardin'in iklimini ova ve dağ kesimi olarak iki şekilde değerlendirmek mümkündür. İki kesimdeki farklılık yağış, sıcaklık ve rüzgar değerlerinde ortaya çıkar. Ova kesiminde yazlar çok sıcak geçer, kışlar ise ılıman ve yağmurludur. Bu kesimde az miktarda ve kalıcı olmayan kar yağışları görülür. Dağ kesiminde ise yazları ovaya nispeten daha serin, kışlar ise şiddetli rüzgar, bol yağmur ve kar yağışlı geçer. Mardin, ilçeleri ve komşu illerden rüzgar hızının ve yağış miktarının yüksekliği; nem ve sıcaklık değerlerinin düşüklüğü ile dikkat çekici bir farklılık gösterir.

İlin nüfusunda kendini gösteren artış ile gelişen ve genişleyen İlin Turizm alanındaki atılımları da dikkat çekicidir.

İl Müdürlüğümüzün çevre kısmı Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü ile ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü olmak üzere iki şube olarak yapılandırılmıştır. Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü 8 personel ile ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü ise 1 mühendis, 1 uzman, 1 tekniker 3 personel ile hizmet vermektedir.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirlenici konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd, 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır.

Ülkemizde dış ortam hava kalitesine ilişkin parametrelerin yönetimi Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği gereğince gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, 2020 yılı itibarıyla geçerli olan hava kalitesi limit değerlerine ilişkin bilgi Çizelge A.1'te verilmektedir.

Ancak farklı kirleticilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirlenici konsantrasyonlarına göre hava kalitesi için iyi, orta, kötü, tehlikeli vb şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği sorunları ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd, 2003a). Bir bölgedeki kirlenici seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd, 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirlenici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uygun olarak oluşturulmuştur. 5 temel kirlenici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM₁₀), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Çizelge A.1 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER		UYARI EŞİĞİ
		2019 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	2020 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	
SO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	350	350	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	125	125	
	yıllık ve kış dönemi (1 Ekim’den 31 Mart’a kadar) -insan sağlığının korunması için-	20	20	
NO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	250	240	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	40	40	
NO _x	yıllık -vejetasyonun korunması için-	30	30	----
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	50	50	----
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	40	40	
Pb	yıllık -insan sağlığının korunması için-	0,5	0,5	----
BENZEN	yıllık -insan sağlığının korunması için-	7	6	----
CO	maksimum günlük 8 saatlik ortalama -insan sağlığının korunması için-	10.000	10.000	----

(Kaynak: Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği)

Hava kalitesine ilişkin hava kalite indeksi karşılaştırması da Çizelge A.2' de verilmektedir.

Çizelge A.2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10 [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5.500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
Hassas	101 – 150	251-500	201-500	10.001-16.000 ^L	161-180 ^B	101-260
Sağlıksız	151 – 200	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240 ^U	261-400
Kötü	201 – 300	851-1.100	1.001-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 – 500	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çizelge A.3 - Ulusal hava kalitesi indeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiç risk teşkil etmiyor.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirlenmeler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 - 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

Çizelge A.4 –2020 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (ÇŞİM, 2021)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri		
Asit Üretim Tesisleri	1	2
Atık Geri Kazanım ve Bertaraf Tesisleri	1	1
Cam Üretim Fabrikaları		
Çimento	1	2
Demir - Çelik ve Metalurji Fabrikaları		
Doğalgaz Çevrim ve Termik Santraller		
Gıda Fabrikaları		
Gübre Fabrikaları	1	1
Kağıt Fabrikaları		
Kimya Fabrikaları		
Kireç Fabrikaları	1	1
Lastik Üretim Tesisleri		
Otomotiv		
Petrol ve Petrokimya Tesisleri		
Şeker Fabrikaları		
Tekstil Fabrikaları		
TOPLAM	5	7

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Kirleticiler

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürdioksit (SO₂), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı

partiküller oluşturur. SO₂ ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO₂), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO₂' nin ozon veya radikallerle (OH veya HO₂ gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO₂ kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO₂ derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO₂ derişimine uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM₁₀), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM₁₀ -10 µm'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 µm'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM₁₀ için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM₁₀ solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkalı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM₁₀'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM₁₀ maruziyetine karşı hassastır. PM₁₀ yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler %100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerlere ulaşılmasının bir sebebi de enverziyon durumudur. CO'nin global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

Enverziyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'nin ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO' e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NOX (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NOX, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

İlimizde, özellikle ısınma amaçlı olarak fosil yakıtların kullanımının her ne kadar son yıllarda artış gösterdiyse de İlimizde doğal gaz kullanımına geçiş işlemlerinin hızlandırılmış ve yaygınlık kazanmış olması şehrimizdeki hava kirliliğinde fark edilebilir iyileşmeler meydana gelmiştir. Geçmiş yıllarda hava kirliliğine neden olan ısınma kaynaklı faktörlerin başında İlimizde Sosyal Yardımlaşma Vakfı Genel Müdürlüğüne fakir ailelere dağıtılan kömür iken, doğalgazın yaygınlaşması ile birlikte bu oran kümülatif değerlendirmelerde etkisinin azaldığı görülebilmektedir.

Suriye sınırı bulunan İlde zaman zaman çöl kaynaklı fırtınalar sonucu ciddi anlamda toz bulutları oluştuğu gözlenmektedir. Hava kirliliği hesaplamalarında bu etki ile İldeki yoğun inşaat çalışmaları kaynaklı etkilerin de hesaba katılması gerekmektedir.

İlimizde evsel olarak ısınmada kullanılan yakıtların özellikleri Çizelge A.5'de verilmektedir.

Çizelge A.5 – 2020 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları

(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şb. Md. 2021
Akmercan Mardin Doğalgaz, 2021)

	Katı Yakıt			Doğalgaz		Fuel Oil	
	Kullanım Yeri	Cinsi	Tüketim Miktarı (ton)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (sm ³)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (kg)
Sanayi	OSB Fabrikalar	Yerli Kömür	4.380,350	OSB, Fabrikalar, İşyerleri	1.432.571,92	-----	-----
	Tüketim Miktarı (ton)			Tüketim Miktarı (sm ³)		Tüketim Miktarı (m ³)	
Konut	42.765,66			30.369.487,75		-----	

İlde verilen egzoz gazı emisyon ölçüm yetki belgesi ve egzoz gazı emisyon ölçümü yaptıran araçlara ilişkin bilgiler verilmelidir.

Çizelge A.6 - 2020 yılındaki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı

(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şb. Md. 2021)

Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Düzenlenen Firma Sayısı	İldeki Toplam Araç Sayısı	Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı
2020 Yılı Sonu İtibariyle Yetki Belgesi bulunan Firma Sayısı : 14 (13+1 adet mobil)	75.515	57.178

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

İlimizde hava kalitesinin kontrolü kapsamında İlimiz Mahalli Çevre Kurulu, yakıt kalitesi ve standartlarının birliktelik oluşturulması ve kirlilik ile mücadele bağlamında karara bağlayarak denetim konusunda birçok Kurumu görevlendirdi. İlimizde, yapı projelerinde öncelikle doğalgaz kullanımı teşvik edildiği ile satış amacı ile getirilen kömür denetimleri ve şikâyet durumlarında kömür kazanlarında denetimler gerçekleştirilmiştir. Endüstriyel kaynaklı hava kirliliği ile mücadele kapsamında tesis ve işletmelerin her türlü resmi iş ve işlemleri öncesinde ÇED ve Çevre İzinleri kapsamında sorgulanması yönünde Kurumlar arası işbirliği sağlanması doğrultusundaki çalışmalara devam edilmektedir.

A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları

İlimizde Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ve ilgili Bakanlık Genelgesi çerçevesinde hazırlanmış olan 2020-2024 yıllarını kapsayan Temiz Hava Eylem Planı mevcuttur. Bu plan dâhilinde belirlenmiş eylemlerin, gerçekleşme durumu ile ilgili THEP-İZ İzleme Sisteminde gerekli bilgiler yer almaktadır.

Plan dâhilinde belirlenen eylemlerin gerçekleşme durumları devam etmektedir. 2024 yılı sonunda Temiz Hava Eylem Planının süresinin dolması ile belirlenen hedeflerin tümünün gerçekleşmesi planlanmaktadır

Ayrıca Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, konu ile ilgili olarak aşağıdaki bilgileri Çevre Durum Raporuna yansıtılması için İl Müdürlüğümüze sunmuştur.

Temiz hava eylem planları ve bu planlar dahilinde belirlenmiş eylemlerin, gerçekleştirme durumu ile ilgili bilgiler aşağıda sıralanmıştır;

İl genelinde doğal gaz sisteminin gelmediği ilçelerimizde çeşitli faaliyetler yapılmıştır. Örneğin Nusaybin ilçemizden yapılan faaliyetler aşağıda sıralanmıştır.

Site, konutlar ve kömür satış yerlerinin kömür denetimleri (katı yakıt denetimleri) yapılarak; uygunluk izni verilmemiş kömürlerin satışının engellenmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece hava kirliliğine neden olan uygunsuz kömürlerin yakılması, alınması ve satılmasının engellenmiştir.

Kömür denetimleri sırasında kapıcı, site ve bina yöneticileri bilgilendirilerek eğitim ve bilinçlendirme çalışması yapılmıştır.

Kömür denetimleri sırasında kalorifercilerin belgelerinin olup olmadığına bakılarak; gerekli tüm bilgiler anlatılmakta olup yapılması gerekenler hakkında bilgilendirici yazılar verilmektedir. Böylece kaloriferci ve ateşçi denetimleri sağlanmıştır.

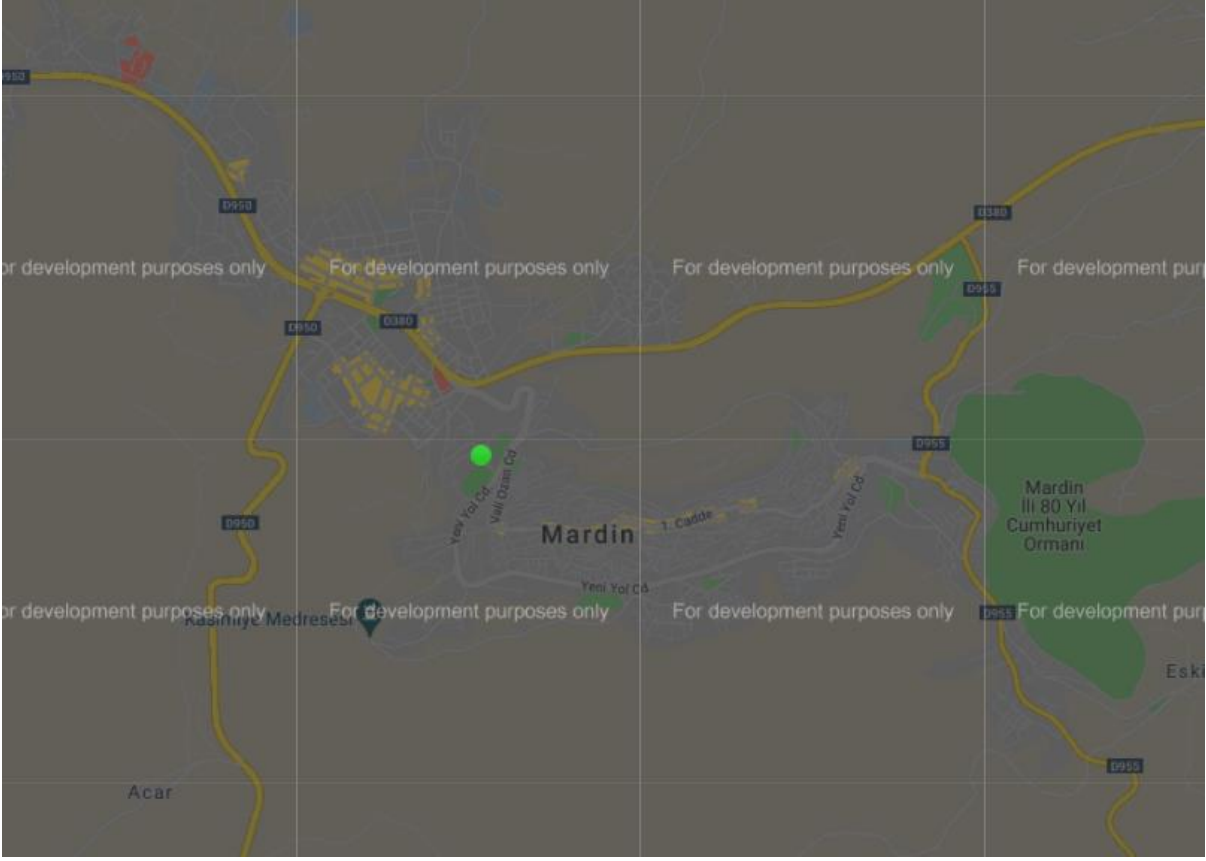
Çevre Düzenlemesi ve İmar Planlarında yeşil alanların oluşturulmasına yer verilerek; hava kirliliğinin dikkate alınması gerektiği anlatılmıştır.

Fırın, lokanta vb. emisyon çıkışı olan yerlerin denetimleri yapılmıştır.

Ağaçlandırma çalışmalarına önem verilerek yeşil alanların oluşturulması yönelik çeşitli faaliyetlerde bulunulmuştur.

A.4. Ölçüm İstasyonları

İlimizde bir adet hava kalitesi ölçüm istasyonu mevcuttur. İstasyonumuz yer bulduru haritası aşağıda gösterilmiştir.

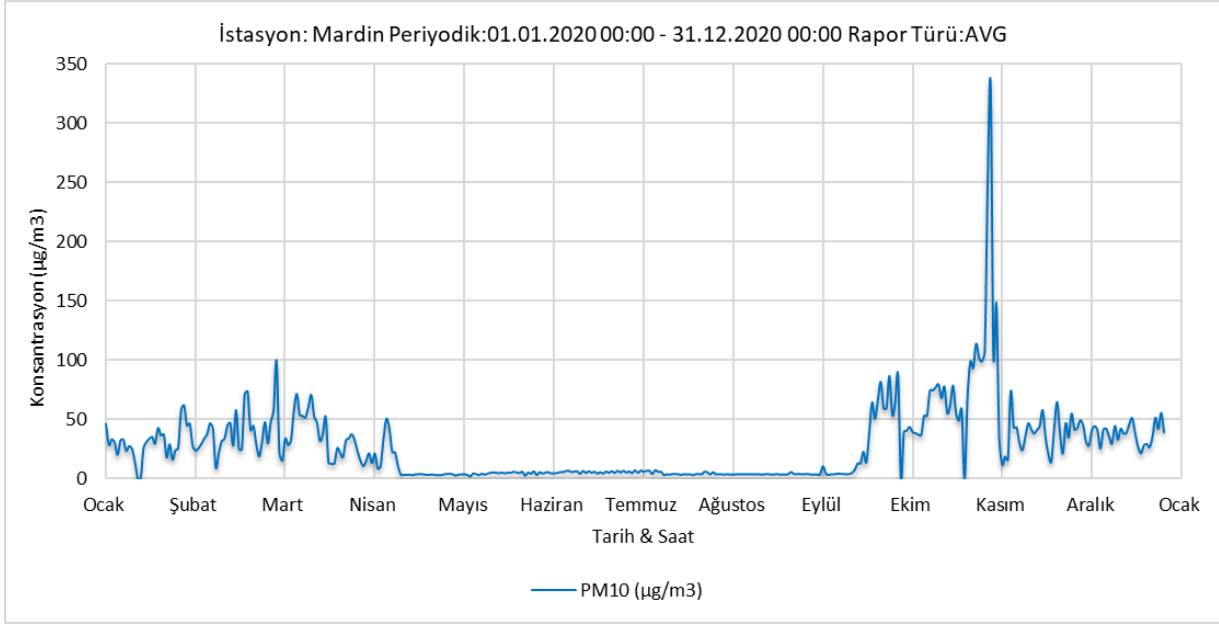

Harita A.1 – Mardin ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazlarının yerleri

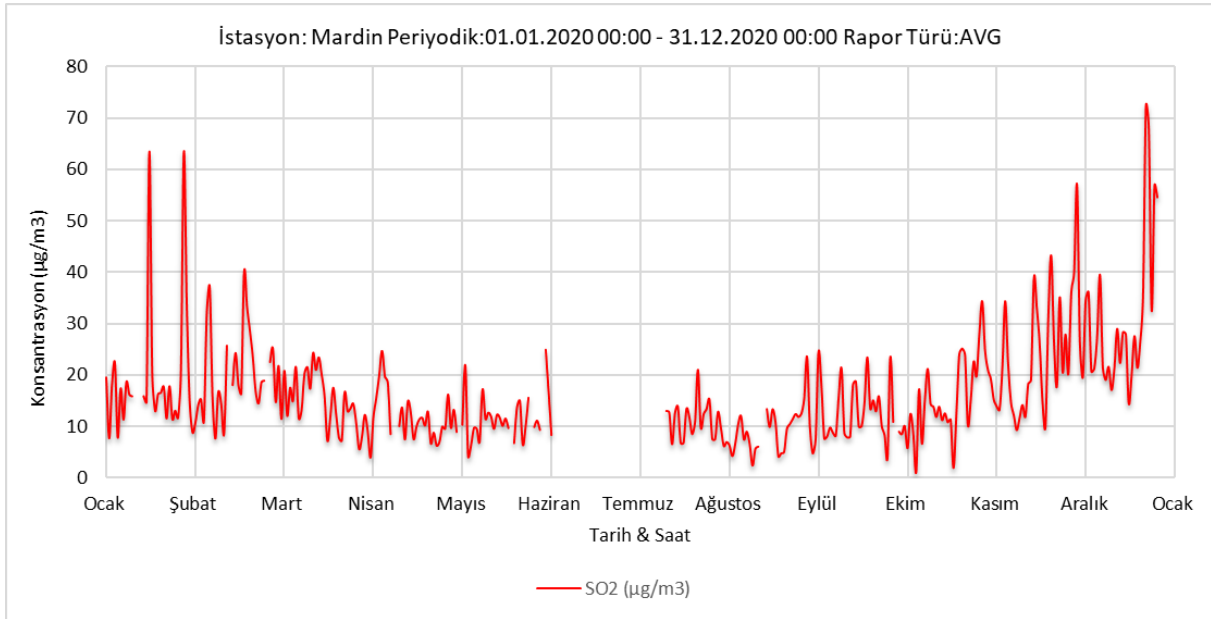
Çizelge A.7 - 2020 yılında hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler

İSTASYON YERLERİ	İSTASYON TÜRÜ (Isınma/Trafik/Sanayi)	HAVA KİRLİTİCİLERİ	
		SO ₂	PM
Mardin	1	X	X

(havaizleme.gov.tr, 2021)

Grafik A.1 - 2020 yılında Mardin istasyonu PM₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği*
(havaizleme.gov.tr, 2021)

Grafik A.2 - 2020 yılında Mardin istasyonu SO₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*
(havaizleme.gov.tr, 2021)

Çizelge 7 - 2020 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aştığı gün sayıları (µg/m³; CO: mg/m³)

(havaizleme.gov.tr, 2020)

İSTASYON ADI	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
--------------	-----------------	------	------	------	----	------	----	------	-----------------	------	-----------------	------	------	------

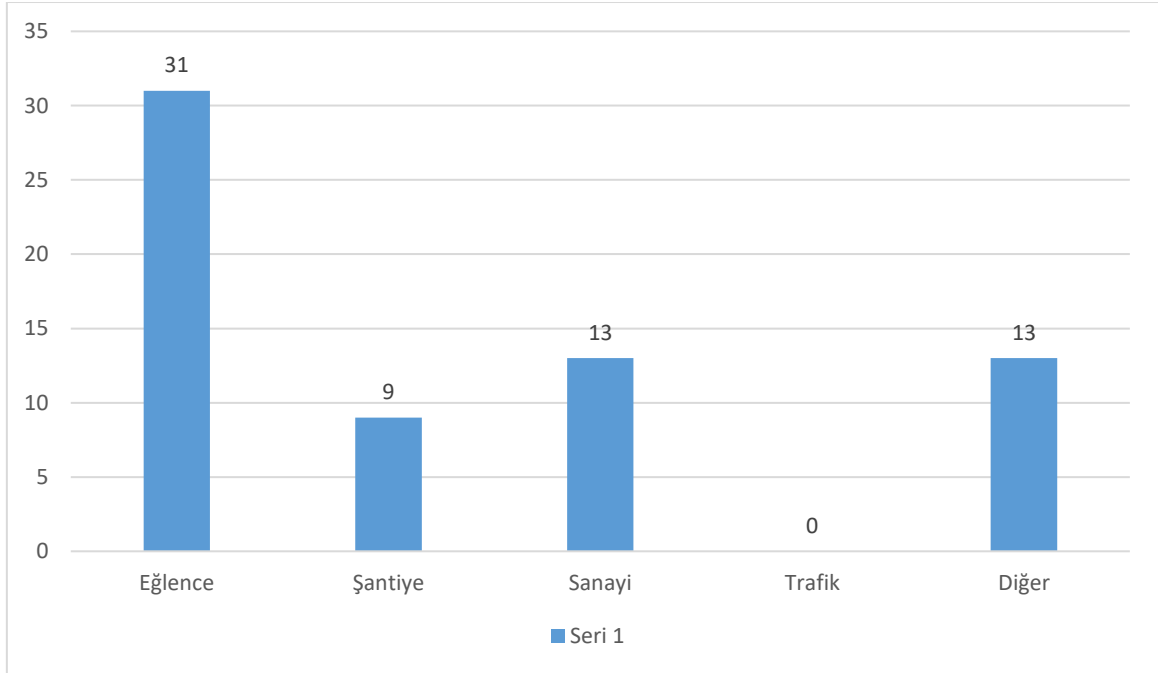
Ocak	19,12	0	31,98	2										
Şubat	20,18	0	32,78	5										
Mart	15,13	0	34,66	9										
Nisan	11,80	0	10,70	1										
Mayıs	11,05	0	4,27	0										
Haziran	16,76	0	5,45	0										
Temmuz	12,03	0	4,58	0										
Ağustos	8,96	0	3,70	0										
Eylül	13,09	0	25,24	9										
Ekim	13,71	0	67,53	21										
Kasım	21,93	0	60,12	8										
Aralık	31,09	0	38,21	3										

*AGS: Sınır değerin aşıldığı gün sayısı

A.5. Gürültü

Gürültü denetimi konusunda yetki devri yapılmamıştır.

Ayrıca İl Müdürlüğüne ulaşan gürültü şikâyetlerinin konu bazında dağılımı Grafik A.3’de verilmiştir. İl Müdürlüğümüze ulaşan gürültü şikâyetlerinin konusunda 2872 sayılı Çevre Kanunu gereği ani denetimler yapılarak gerekli uygunsuzluğun ya da ihlalin tespit edilmesi durumunda idari işlemler uygulanmaktadır.

Grafik A.3 –2020 yılında gürültü konusunda yapılan şikâyetlerin dağılımı
(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müd. 2021)

A.6. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde, emisyonların tesis seviyesinde takibine yönelik mevzuat çalışmaları 2010 yılında başlamış, Bakanlığımız ve ilgili kurumlar ile kuruluşlar arasında oluşturulan teknik bir çalışma grubu

Sera gazı emisyonlarının takibine ilişkin yasal çerçevenin temelleri “Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik”in 25 Nisan 2012 Tarihli ve 28274 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle atılmıştır. Yönetmelik, Doğrulayıcı Kuruluşlar için TÜRKAK tarafından yapılması gereken akreditasyon yükümlülüğünü 2017 yılına ertelemek üzere revize edilerek 17 Mayıs 2014 tarih ve 29003 Sayılı Resmi Gazete’de tekrar yayımlanmıştır. Yönetmeliğimiz ihtiyaçlar doğrultusunda bir kez daha revize edilmiş, 31 Mayıs 2017 tarihli ve 30082 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Söz konusu yönetmelik, 2003/87/EC sayılı AB Emisyon Ticareti Direktifinin, sera gazı emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve doğrulanması konularını uyumlaştıracak şekilde hazırlanmış olup, AB Çevre Müktesebatına uyum çerçevesinde önemli bir adım atılmıştır.

Ulusal mevzuat kapsamında, elektrik, çimento, demir-çelik, rafineri, seramik, kireç, kâğıt ve cam üretimi gibi sektörlerden kaynaklanan ve ulusal sera gazı emisyonlarının yaklaşık yarısını teşkil eden sera gazı emisyonları tesis seviyesinde izlenmektedir.

Yönetmelik kapsamında yürütülecek izleme ve raporlama iş ve işlemlerinin detaylandırılmasına yönelik “Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ” 22 Temmuz 2014 tarih ve 29068 sayılı Resmi Gazete’de, tesis bazında hazırlanacak emisyon raporlarının Bakanlığa gönderilmeden önce yetkili bağımsız kuruluşlarca doğrulanması ile ilgili hususlar ve bahse konu doğrulayıcıların yetkilendirilmesine ilişkin şartlara yönelik “Sera Gazı Emisyon Raporlarının Doğrulaması ve Doğrulayıcı Kuruluşların Yetkilendirilmesi Tebliği” ise 02 Nisan 2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik kapsamındaki tesisler öncelikle sera gazı izleme planlarını hazırlayarak sera gazı emisyonlarının ilk izlenmeye başlanacağı tarihten en az 6 ay önce Bakanlığa onay için göndermekle yükümlüdür. İzleme planı onaylandıktan sonra tesis, sera gazı emisyonlarını bu plan çerçevesinde her takvim yılı (1 Ocak -31 Aralık) için izlemek ve her yılın 30 Nisan tarihine kadar bir önceki yılın sera gazı emisyon raporunu Bakanlıktan tarafından yetkilendirilmiş doğrulayıcı kuruluşlara doğrularak Bakanlığa raporlamakla yükümlüdür.

Bilindiği üzere, sera gazı emisyonu kontrolü ve iklim değişikliğine uyum konusunda 2011-2023 yıllarına yönelik stratejik ilkeleri ve hedefleri içeren Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı (İDEP) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla hazırlanarak Temmuz 2011’de yayımlanmıştır. Bu kapsamda, İlimizde sadece Mardin Belediyesinin İklim Değişikliği Eylem Planı’nda bulunan sektörel hedefleri 2020 yılında da devam etmiştir.

Yerel Yönetim olarak Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, konu ile ilgili olarak aşağıdaki bilgileri paylaşmıştır.

Mardin İli için hazırlanmış İklim Değişikliği Eylem Planı yoktur ancak aşağıda yapılan eylemler neticesinde iklim değişikliği ile mücadele kapsamında aşağıda yapılan kısa-orta-uzun vadeli faaliyetlere önem verilmiştir.

Mardin Büyükşehir Belediyesi katı atık düzenli depolama tesisinde çıkan metan gazından enerji üretim çalışmalarına başlanılmıştır. Bu sayede çöp gazının enerji tesislerinde yakılması sayesinde elektrik satışı yapılarak ekonomik fayda elde edildiği gibi ek olarak karbon salınımlarında azaltımı sağlanacaktır/sağlanmıştır.

Atıkların kaynağında ayrıştırılması, geri dönüşüm ve yeniden değerlendirilmesi için ilçe genelinde çalışmalar yürütülerek sera gazı emisyonu olan metan gazının salınımlarında azaltılması sağlanmaktadır.

Kömür denetimleri (katı yakıt denetimleri) yapılarak emisyon salınımlarının azaltılması sağlanmaktadır.

Geri dönüşüm çalışmalarıyla ve yeni yapılan projelerde tasarruflu sistemlerin kullanılmasına yönelik enerji sistemlerin önemi anlatılmaktadır.

Ağaçlandırma çalışmalarına önem verilerek yeşil alanların oluşturulması yönelik çeşitli faaliyetlerde bulunulmuştur.

A.7. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde spesifik olarak hava yönetimi konusunda yapılan bir çalışma olmamakla beraber, Sanayi tesislerinin çevre izni almaları, ısınmada doğal gaz kullanımının teşvik edilmesi gibi konularda meri mevzuat kapsamında çalışmalar sürdürülmektedir.

Kaynaklar

- Güneydoğu Anadolu Temiz Hava Merkezi Müdürlüğü,2021
- Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şb. Md. 2020
- Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı; 2020

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Buğur Çayı: İlimiz Derik İlçesinin Buğur Köyü'nün yakınlarında bir kaynaktan doğmaktadır.

Çağçağ Suyu: İlimiz Midyat ve Nusaybin İlçeleri arasında Dali Köyünün güneyinde iki ayrı kaynaktan çıkan Aksu (Beyazsu) ile Karasu'nun birleşmesi ile Çağ Çağ Suyu oluşmaktadır. Bu su üzerinde kurulan baraj ile yörenin içme ve sulama suyu ihtiyacı temin edilmektedir.

Savur Çayı: İlimiz Savur İlçesinin Suçi Köyünden çıkmaktadır. Bu su, Savur İlçesinin hayat kaynağıdır. Çayın geçtiği yerlerdeki kavaklık ve bahçelik, bu su ile sulanmaktadır.

Zerkan Çayı: Mardin İlinin batısında, Erdem Köyü yakınlarından doğan Gümüş Suyu, önce güneydoğuya sonra güneybatıya doğru akar. Kızıltepe'den geçtikten sonra batıya yönelen çay, Akdoğan (Arrade) Köyünün güneyinden Suriye Devleti sınırlarına girer. Söz konusu Akarsu iklim değişikliği ve yağışların azlığı sonucu kuru dere niteliği kazanmış olup, kış aylarında mevsimsel akış göstermektedir.

Çizelge B.8 –İlin akarsuları

(DSİ 10. Bölge Müdürlüğü, 2021)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
BUĞUR ÇAYI	53,65	53,5	1,201	Büyük Cırcıp Deresi (Fırat Nehri)	
ÇAĞÇAĞ SUYU	103	103	9,770	Fırat Nehri	Sulama, enerji, içme suyu
ZERKAN ÇAYI	62	62	1,490	Fırat Nehri	

İlimiz Nusaybin İlçesinde Çağçağ Suyu üzerinde balık çiftlikleri bulunmaktadır. Kapasiteleri 20-49 ton/yıl arası değişen bu çiftlikler balık yetiştiriciliği yaptıkları gibi bölgenin mesire alanı olması nedeniyle halka restoran hizmeti de vermektedir. Bu çiftliklerde sadece tatlı su alabalığı yetiştirilmektedir.

Benzer şekilde küçük kapasiteli olarak Savur Çayı üzerinde de balık yetiştiriciliği yapılmaktadır.

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

İlimizde doğal göl bulunmamaktadır. Fakat akarsuların üzerinde yapılmış bir baraj ile 4 adet gölet bulunmaktadır.

Nusaybin İlçesi Çağ Çağ Suyu üzerinde kurulan Çağ Çağ Barajı ilimizde yapılan ilk yapay su birikintisidir. Nusaybin İlçesine yaklaşık 30 km'lik bir alanda yöre halkının rağbet ettiği bir mesire alanı oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Regülatör Piknik Sahası mevcut olup, yaklaşık 130 dekarlık bir alandır. Bu piknik sahası Nusaybin halkının sıcak geçen yaz aylarında dinlendikleri alanlardan bir tanesini oluşturmaktadır. Nusaybin ilçesinin can damarını oluşturan Çağ Çağ barajı içme suyu, tarım sulaması ve enerji üretiminde kullanılmaktadır. Ayrıca, Derik İlçesinde Yıldız Gölet'i ve Şerif Baba Gölet'i bulunmaktadır.

Çizelge B.9 - Mevcut göl, gölet ve rezervuarlar
(DSİ 10. Bölge Müd., 2021)

Gölün/Göletin/ Rezervuarın Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Katılan Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
Yıldız	Toprak dolgu	2 773 000	221	2018 yılında yaşanan feyezana sonucu yıkılmıştır.	Hayvan İçme Suyu Sulama Suyu Temini	Yıldız
Şerifbaba	Toprak dolgu	1 971 000	120	1 968 800	İçme, Kullanma ve Sulama Suyu Temini	Şerifbaba
Hanok Sulaması	Kaynak	--	250	779 000	Sulama Suyu Temini	Hanok Sulaması
Dumluca Barajı	Kaya topuklu toprak dolgu	38 230 000	1 860	13 354 000	Sulama Suyu Temini	Dumluca Barajı
Nusaybin Çağ-Çağ Sulaması	Regülatör	--	6 695	17 737 900	Sulama Suyu Temini	Nusaybin Çağ-Çağ Sulaması

B.1.2. Yeraltı Suları

Çizelge B.10 – Yeraltı suyu potansiyeli
(DSİ 10. Bölge Müd.. - Sondaj Kuyu Verileri- 2021)

Kaynağın İsmi	hm ³ /yıl
İçme-Kullanma	0,35
Sanayi	-
Sulama	8,67
Toplam Çekilen Su	9,02

Mardin İli 2020 yılı sonuna kadar tahsis edilen toplam yeraltı suyu miktarı; İçme-kullanma, Sanayi, Sulama için **9,02 hm³/yıldır**.

Mardin ili genelinde Midyat formasyonu Kireçtaşları, Volkanik Bazaltlar ve Alüvyon dere yatağı malzemeler akifer özelliği göstermektedir.

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

YIL	ORT. STATİK SEVİYE (m)	ORT.DİNAMİK SEVİYE (m)
2015	111	205
2016	118	220
2017	141	253
2018	128	201
2019	121	190
2020	111	168

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Yüzey ve yeraltı suları için değerlendirme 7 Nisan 2012 tarih ve 28257 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik” ve 10.08.2016 tarih ve 29797 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Yerüstü Su Kalitesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” e göre Çizelge B.12 doldurulmuştur.

Çizelge B.11 - 2020 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları

(Mardin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü; 2021)

Su Kaynağının Cinsi (Yüze y/ Yeraltı)	Adı	Kullanım amacı ve kullanılan miktar				Analiz Yapılan İstasyonun				
		İçme ve kullanma suyu	Enerji üretimi	Sulama suyu	Endüstriyel su temini	Akım gözlem istasyonu kodu	Analiz sonuçları YSKY (Tablo-5)	Yeri (İlçe, Köy, Mevkii)	Koordinatları	Yıllık Ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
Yeraltı	Bahçe başı			✓		47-021		Yeşilli	40.843912000000 37.354820000000	11,465
Yeraltı	Gül Mahallesi			✓		47-022		Yeşilli	40.838244000000 37.324429000000	9,034

Yer altı	Turgutlu			✓		47-007		Nusaybin	41.6589120 00000 37.1486530 00000	8,425
Yer altı	Koyunlu			✓		47-012		Yeşilli	40.8233820 00000 37.4149200 00000	5,718
Yer altı	Gürgöze			✓		47-017		Mazıdağı	40.5230980 00000 37.4830010 00000	9,338
Yer altı	Bağlıca			✓		47-029		Artuklu	40.6789516 17413 37.5273640 59649	7,426
Yer üstü	Dumluca			✓		47-001		Derik	40.1367568 01259 37.4154739 26474	4,97
Yer altı	Alipaşa (Ğurs Çayı)			✓		47-008		Kızıltepe	40.6341410 00000 37.2875190 00000	14,820
Yer altı	Beyazsu			✓		47-003		Nusaybin	41.3327570 00000 37.2247450 00000	7,898
Yer altı	Çağçağ			✓		47-004		Midyat	41.2317500 00000 37.1164640 00000	8,699
Yer altı	Mekır(Karaalan)			✓		47-018		Mazıdağı	40.5166070 00000 37.4814430 00000	23,622
Yer altı	Karasu (Çemereş)			✓		47-031		Mazıdağı	40.4633263 22688 37.5842763 43182	13,389
Yer altı	Bilge			✓		47-019		Artuklu	40.6161220 00000 37.4621050 00000	3,418
Yer altı	Avına (Sürgücü)			✓		47-030		Savur	40.7255663 83568 37.5869342 08166	9,33
Yer altı	Savurçayı			✓		47-005		Savur	40.8669280 00000	3,785

									37.5493860 00000	
Yer altı	Savur Gengiye			✓		47- 011		Savur	40.8508800 00000 37.5013580 00000	5,121
Yer altı	Dereiçi			✓		47- 013		Savur	40.9375370 00000 37.5501860 00000	4,678
Yer altı	Kalok			✓		47- 014		Savur	40.9136100 00000 37.5492130 00000	4,096
Yer altı	Derduk			✓		47- 015		Savur	40.7658920 00000 37.4525580 00000	4,722
Yer altı	Aran			✓		47- 025		Savur	40.7224750 00000 37.4347870 00000	3,392
Yer altı	Kayadere			✓		47- 024		Ömerli	40.8643230 00000 37.4575410 00000	7,661
Yer altı	Evren Mahallesi			✓		47- 026		Savur	40.8900720 00000 37.5465370 00000	7,054
Yer altı	Aynel Meydan			✓		47- 027		Savur	40.8907590 00000 37.5372560 00000	8,346

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

İlimizde endüstri yoğun olarak Organize Sanayi Bölgesinde bulunmaktadır. Mardin Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü'ne ait Endüstriyel Atıksu Arıtma Tesisi o bölgedeki işletmelerden kaynaklı atıksuların arıtılmasında önemli rol oynamaktaydı. Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın son bildirimine göre OSB Arıtma Tesisi faal olmayıp, MARSU ile yapılan protokol sonucu atıksular, Büyükşehir Belediye Başkanlığına ait Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi alt yapısına deşarj edilmektedir.

Kapasitesi m3/gün	AAT türü	AAT Çamuru miktarı ton /gün	DEŞARJ ORTAMI	Deşarj koordinatları
3000m3/gün	Fiziksel Kimyasal biyolojik	1 ton/gün	Kızıltepe arıtma tesisi kolektör hattı	37° 15' 40'' 40°39'58,80''

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

İlimizde Belediye Başkanlıklarına ait çevre lisans belgeleri alınmış iki adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Kızıltepe İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi deşarj koordinatı; 37.18024505, 40.152070484 Yeşilli İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi deşarj koordinatı ise 37.28032123, 40.84688941 olarak bildirilmiştir.

Kızıltepe A.A.T kapasitesi: 64.749 m3/gün
Yeşilli A.A.T kapasitesi: 12.000 m3/gün

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Mardin İlinde Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı tarım yapılan alanlar, toplamda 2.555.043 dekar ekili ve dikili alan kuru: 1.286.568 dekar, sulu tarım: 1.268.474 dekar'dır. Mardin genelinde kullanılan Azot, Fosfor ve Potas gübreleri ve İnsektisit, Fungisit, Herbisit, Akarisit pestisitler kullanılıyor.

TOPRAK KAYNAKLARI POTANSİYELİ VE KULLANIM ŞEKLİ	
DSİ Etüt Sonuçları	
Tarıma Elverişli Arazi (TOB)	361.824 ha
Etüt edilen arazi	262.334 ha
Sulamaya elverişli arazi	248.700 ha
Ekonomik olarak sulanabilir arazi	162.512 ha

(DSİ 10. Bölge Müdürlüğü,2021)

B.3.2.2. Diğer

İl genelinde vahşi depolama sahalarımız bulunmaktadır. Ancak şehir merkezlerine ve yer altı yer üstü su kaynaklarına uzaklığından dolayı doğrudan bir yayılım söz konusu değildir. Dargeçit ilçesi saray mahallesi sınırları içinde kısmetli yolu üzeri, Ömerli ilçesi yeni mahalle sınırları, Midyat ilçesi ışıklar mahallesi Cizre caddesi üzerinde vahşi depolama sahaları bulunmaktadır. Döküm yapılan alanlar yer üstü ve yer altı kaynaklarına uzaktır.

İlimizde 2020 Yılı Sonu İtibariyle Mevcut Vahşi Depolama Sahaları		
Ait Olduğu Belediye	Vahşi Depolama Sahası Mevki / tapu bilgileri vs.	Etkilenen Yerüstü/Yeraltı su kaynak isimleri
Derik	Zeytinpınar 529/1	-
Mazıdağı	Gündoğan360/184	-
Savur	Gazi 101/1	-
Dargeçit	Saray 441/3 Kılavuz Mevkii	Kurumuş dere yatağı (Her hangi bir etkilediği kaynak yok)
Midyat	Işıklar 380/120 Acırlı Çöp Alanı -Tescil Harici Gelinkaya Çöp Alanı-Tescil Harici Çavuşlu/ Cumhuriyet Mah.- 234 Ada/ 88Parsel Söğütlü mah.- 135 Ada/ 31Parsel Şenköy/Karşıyaka Mahallesi- 112 Ada/89 Parsel	-
Ömerli	Yeni 124/103	-

B.4. Denizler

B.4.1. Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu

İlimizin denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

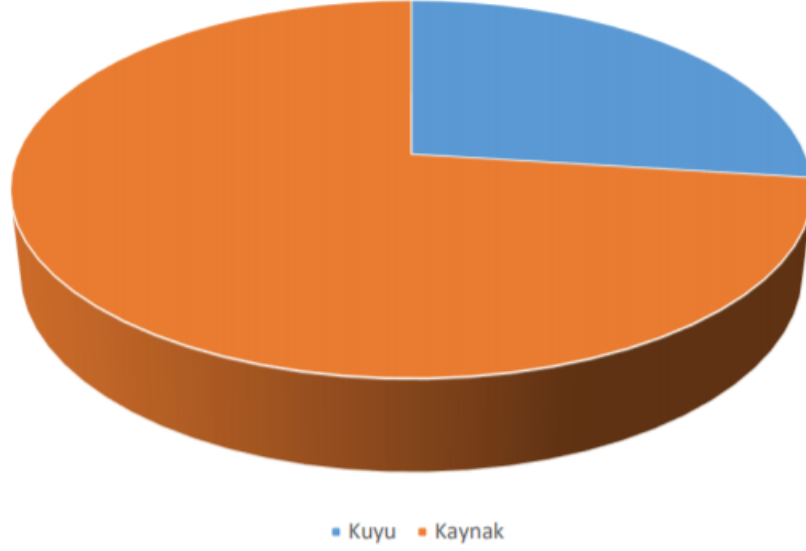
B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

İl Merkezinde içmesuyu amaçlı kullanılan yüzeysel su kaynağı bulunmamaktadır.

B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

İlimizde içme ve kullanma suyu şebekesi ile 10 İlçe ve Bağlı mahallelere Mardin Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından hizmet verilmektedir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile 854.716 Vatandaşımız ayrıca 88.210 Suriye vatandaşına hizmet verilmektedir.

İçme ve Kullanım Suyu Kaynakları

Grafik B.4 - 2020 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı
(Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı 20.435,328 m³ /yıl kaynak sularından temin edilen su miktarı 53.543.808 m³/yıl toplamda 76.511.937 m³/yıl içme suyu ve sanayi de kullanılmaktadır. Ayrıca Derik ilçemizde aktif durumda olan antma tesisimizde 2020 yılı içerisinde 2.533.652 m³ su antılıp şebekeye verilmiştir. (Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

KOYUNLU/DANDANE DERİNKUYULARI;

Halihazırda Koyunlu Kuyu sahasında bulunan 7 adet kuyudan, şehir merkezine su iletimi yapılmaktadır.

Marski yetkililerinden alınan bilgiye göre Koyunlu Kuyu sahasında bulunan kuyulardan 80 l/sn su iletilebilmektedir.

SULTANKÖY DERİNKUYULARI;

Halihazırda Sultanköy Kuyu sahasında bulunan 3 adet kuyudan, şehir merkezine su iletimi yapılmaktadır.

Marski yetkililerinden alınan bilgiye göre Sultanköy Kuyu sahasında bulunan kuyulardan 32 l/sn su iletilebilmektedir.

İçmesuyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

(DSİ 10. Bölge Müdürlüğü,2021)

B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

Kentin içmesuyu ihtiyacı Beyazsu Kaynağından sağlanmaktadır. Kaynaktan Mardin Merkez için tahsis edilen su miktarı 450 l/sn (14,2 hm³/yıl) dir. DSİ tarafından 18.11.2016 tarihinde kaynak debisi 4117 l/s olarak ölçülmüştür. (DSİ 10. Bölge Müdürlüğü,2021)

Koyunlu ve Sultan köy sahalarında açılmış sondaj kuyularından şehir merkezine su iletilmektedir. Kentin içme suyu ihtiyacı Beyazsu Kaynağından sağlanmaktadır. Kaynaktan Mardin Merkez için tahsis edilen su miktarı 450 l/sn (14,2 hm³/yıl) dir. DSİ tarafından 18.11.2016 tarihinde kaynak debisi 4117 l/s olarak ölçülmüştür. (DSİ 10. Bölge Müdürlüğü,2020) Beyazsu Kaynağı, Dereyanı Kaynağı, Hanok Kaynağı, Hırhırok Kaynağı ve Ayndere Kaynağı İçme Suyu temini aktif olarak kullanılmaktadır. Yıllık 53.543.808 m³ su temini sağlanmaktadır. (Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

B.5.2. Sulama

Mardin İlinde Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı tarım yapılan alanlar, toplamda 2.555.043 dekar ekili ve dikili alan kuru: 1.286.568 dekar, sulu tarım: 1.268.474 dekadır. (Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

İşletmeye Açılan Sulama Alanı Net (ha) : 9 146 ha
Sulanan Arazi Miktarı: 4 300 ha (2020 Yılı)
İşletmede olan bütün sulama tesislerinde salma sulama yöntemi kullanılmaktadır. (DSİ 10. Bölge Müdürlüğü,2021)

B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

2020 yılında fiili olarak sulanan 4.300 ha alan için toplam olarak 35.810.700 m³ su şebekeye alınmıştır.

Dumluca Barajı ve Nusaybin Çağ-Çağ Regülatörü sulama birliği tarafından yönetilirken, Hanok Kaynağı Sulaması, Şerifbaba Göleti sulaması ve Yıldız Göleti sulaması Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından işletilmektedir.

Dumluca Barajı sulamasından dönen fazla sular Cırcıp Deresine, Nusaybin Çağ-Çağ Regülatörü sulamasından dönen fazla sular Çağ-Çağ deresine, Şerifbaba Göleti sulamasından dönen fazla sular Delka deresine, Hanok Kaynağı sulamasından dönen fazla sular Nevalakuri deresine drene edilmektedir.

2018 yılında yaşanan feyezan sonucu yıkılan Yıldız Göleti sulamasında sulamanın yapıldığı dönemlerde fazla sular Çataltepe ve Besi derelerine verilmektedir. (DSİ 10. Bölge Müdürlüğü,2021)

B.5.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Mardin Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, uhdelerinde veri olmadığını bildirmiştir.

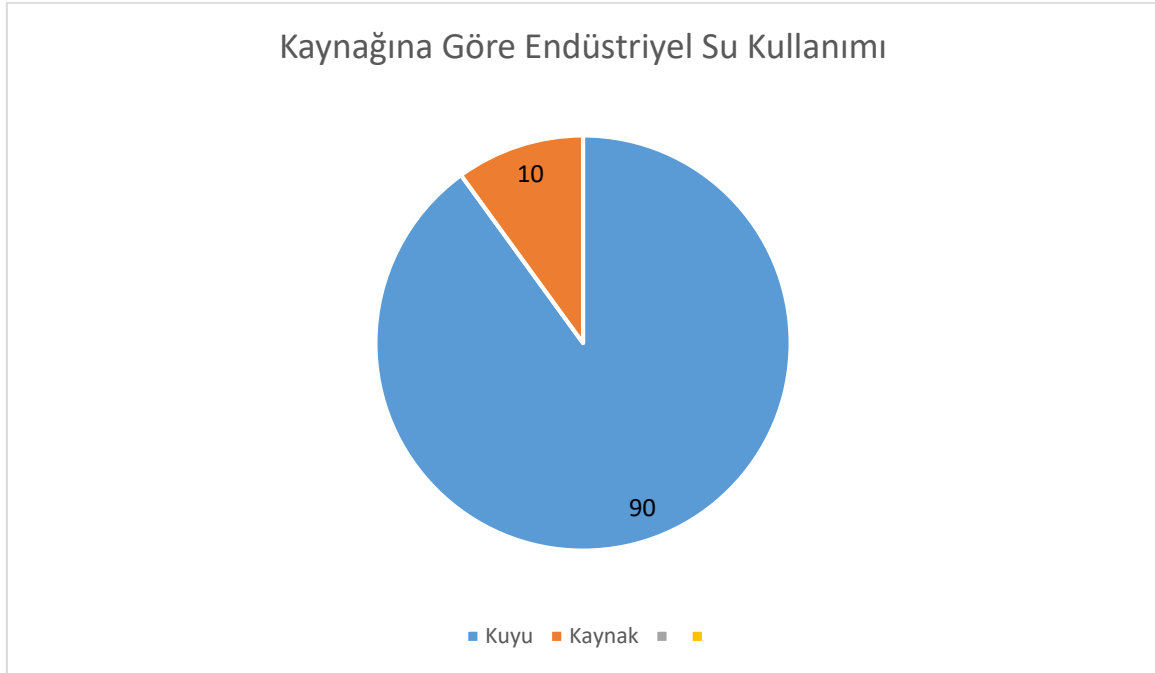
Ancak 2019 Yılı Çevre Durum Raporunda bu husus ile ilgili olarak kayıt altındaki aşağıdaki veriler burada tekrarlanmıştır. Şöyle ki;

2007 yılından günümüze kadar yapılan desteklemeler neticesinde, yapılan incelemeler sonucu tarım arazilerimizin 15.387 ha'lık kısmı Damlama sulama ile sulanmaktadır. 2018 yılında ise tespit edilen damlama sulama kullanılan alan miktarı 8,207 hektardır. Aynı şekilde sulama desteklemeleri ile 2007'den 2019 yılına kadar yağmurlama sulama ile sulanması yapılan tarım arazilerimizin toplam kapasitesi 2,645 hektardır. 2018 yılında ise yağmurlama sulama sistemi ile sulaması yapılan tarım arazileri miktarı 0,315 hektardır.

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve DSİ 10. Bölge Müdürlüğünden resmi yazı ile talep edilen veriler, ilgili Kurumlar tarafından üretilmemiştir. Aynı durum 2019 Yılı Çevre Durum Raporunda da tekrarlanmıştır. Bu nedenle elde bulunan fakat 2018 yılına ait olan veriler aşağıda tekrarlanmıştır. Şöyle ki;

2018 yılında endüstriyel faaliyetler için temin edilen suyun %90'ı kuyulardan %10'luk kısmı da kaynaklardan elde edilmektedir. (Marsu Genel Müdürlüğü)

Grafik B.5 – Mardin İlinde endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı
(Marsu Genel Müdürlüğü, 2018, Güncel verilere ulaşılamadığından eski 2018 verileri tekrarlanmıştır.)

Geri dönüşüm suyunun kullanılıp kullanılmadığı, suyun nereden (yüzeysel veya yer altı suyu) ne kadar tahsis edildiği, soğutma suyu olarak kullanılan suyun miktarı ve nereye deşarj edildiği, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinde (SKKY) verilen sektörü belirtilmelidir.

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Mardin ilinde su kaynakları üzerinde enerji üretme amacıyla kurulan hidroelektrik santralleri, kapasiteleri ve özellikleri tabloda belirtilmiştir.

Sıra No	Proje Adı/Regülatör Adı	Su kaynağı	Kuruluş amacı	Kurulu Güç (MW)	Toplam Enerji (GWh/yıl)	İşletmeye açıldığı yıl
1	Çağ-Çağ Reg. Ve HES	Çağ Çağ Deresi	Enerji	4.8	19.00	1968
2	İlısu Barajı ve HES	Dicle	Enerji	1200	4,120.00	2020
3	Çağ Çağ I HES	Çağ Çağ Deresi	Enerji	1,40	10,00	Fizibilite
4	Çağ Çağ II HES	Çağ Çağ Deresi	Enerji	2,60	23,00	Fizibilite

(DSİ 10. Bölge Müdürlüğü,2021)

B.5.5. Rekreatyonel Su Kullanımı

Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığından resmi yazı ile talep edilen veriler, ilgili Kurum tarafından üretilenmemiş ve sunulmamıştır.

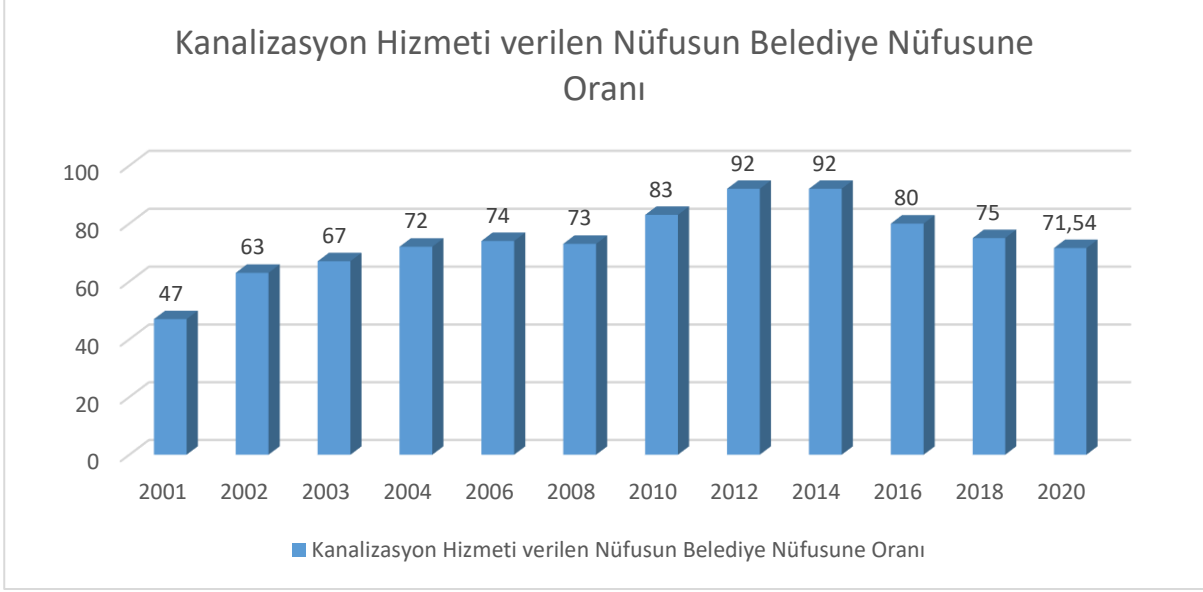
B.6. Çevresel Altyapı

B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

İlimizde Belediye Başkanlıklarına ait faal halde iki adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Büyükşehir Belediye Başkanlığı yönetiminde Yeşilli ve Kızıltepe İlçesinde kurulan arıtma tesisleri ile Kızıltepe Artuklu ve Yeşilli ilçelerinde oluşan atıksular Kızıltepe ve Yeşilli ileri biyolojik atıksu arıtma tesislerinde % 90 verim ile arıtılmaktadır.

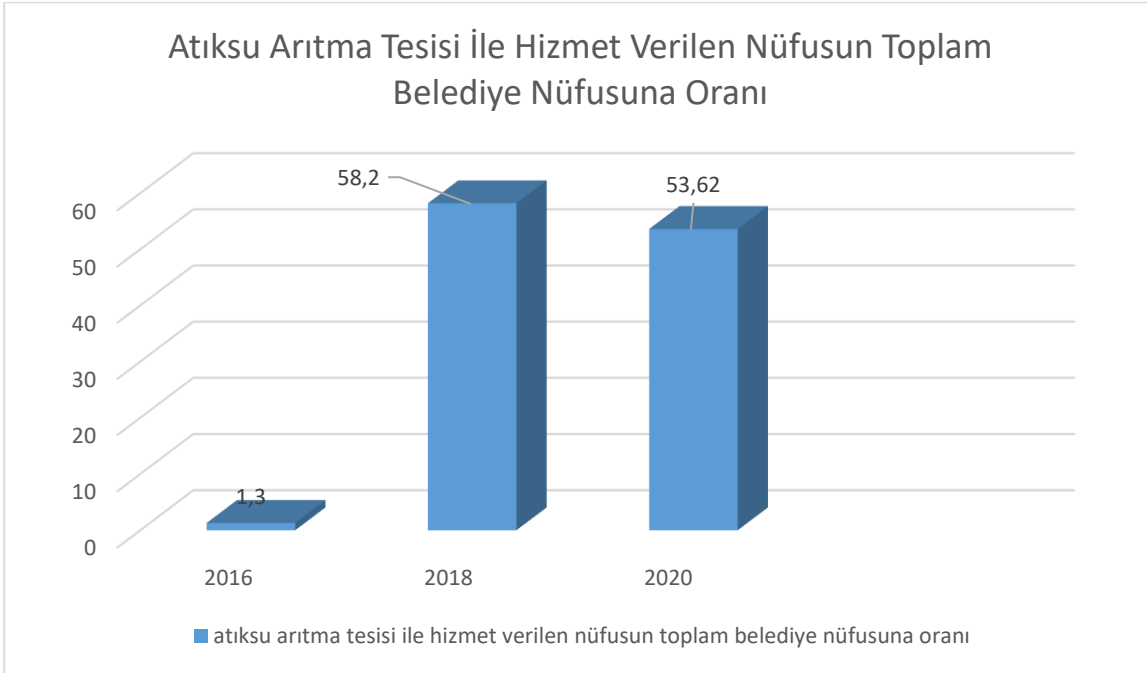
Toplam Belediye Nüfusu	: 854.716 KİŞİ
Toplam Atıksu Hizmet Nüfusu	: 458.357 KİŞİ
Kızıltepe Çamur Analiz Sonucu Toplam Katı Madde	: %90,4
Yeşilli Çamur Analiz Sonucu Toplam Katı Madde	: %26.3

(Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

Grafik B.6 – 2020 yılında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı

(Kaynak, Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

Grafik B.7 – 2020 yılında atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı

(Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

Çizelge B.12 – 2020 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

(Kaynak , Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı ,2021)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası	Deniz Deşarjı (var/yok)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri								
İl Merkezi	KIZILTEPE	VAR	FAAL		VAR	VAR	VAR	64749	VAR	0.513	ZERGAN DERESİ	yok	388400	14600
	YEŞİLLİ	VAR	FAAL		VAR	VAR	VAR	12052	VAR	0,0925	BÜLBÜL DERESİ	YOK	68600	1825
İlçeler														
	DERİK		Proje Aşamasında		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözülmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimizde Mardin Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü'ne ait bir adet faal olmayan Endüstriyel Atıksu Arıtma Tesisi bulunmaktadır. (OSB Müdürlüğü 16.01.2020 tarih ve 2020/31 sayılı yazı ekindeki protokol ile işletmesini MARSU' ya devretmiştir.) (Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müd.2021)

Çizelge B.13 – 2020 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu

(Kaynak , Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı ,2021)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Mardin Organize Sanayi Bölgesi	Faal Değil	3000	yok	Fiziksel , kimyasal, biyolojik	1	Kızıltepe Arıtma Tesisi Kollektör Hattı

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

Marsu ile yapılan protokol kapsamında (2020 yılı dahil) 5 yıl süre ile OSB Müdürlüğüne ait olan atıksu arıtma tesisi çalıştırılmayacaktır.

(Mardin OSB Müdürlüğü, 2021)

Çizelge B.14 – 2020 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı

(Kaynak, Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müd. Atıksu Bilgi Sistemi, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	27	8
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	1	1
Diğer	6	2

B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler

İlimiz Yeşilli İlçesi Zeytinli Mahallesi mevkiinde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi bulunmaktadır. Tesiste 2 adet sızıntı suyu toplama havuzu bulunmaktadır. Katı atık düzenli depolama tesisinden oluşan sızıntı suları günlük düzenli olarak Yeşilli atıksu arıtma tesisine gönderilip arıtımı sağlanmaktadır.

B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

İlimizde Hazır Beton Santralleri başta olmak üzere Endüstriyel faaliyette bulunan işletmeler Prosesten kaynaklı atık sularını tekrar kullanmak için Üniversitelerin Çevre Mühendisleri Bölümlerinde hazırlamış oldukları Teknik Uygunluk Raporlarını Müdürlüğümüze sunmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde Raporun uygun bulunması halinde, İşletmeler prosesten kaynaklı atık sularını yeniden kullanabilmektedirler.

Çizelge B.15 – 2020 yılı itibariyle arıtıldıktan sonra bertaraf edilen atıksu durumu
(Kaynak, Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müd. Atıksu Bilgi Sistemi, 2020)

ARITILDIKTAN SONRA BERTARAF EDİLEN ATIKSU DURUMU							
Alıcı Ortama Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kanalizasyona Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kentsel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Tarımsal Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Endüstriyel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Çevresel/Ekolojik Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Başka Bir Tesise Su Kaynağı (m ³ /yıl)	TOPLAM (m ³ /yıl)
27.228.170	456.000	12.060	0	6.000	0	0	27.702.230

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

İl Müdürlüğümüz Çevre Yönetimi ve Denetiminde Sorumlu Şube Müdürlüğümüzce Kirlenmiş sahaların temizlenmesi ile yerinde denetimler ile çalışmalar yürütülmektedir.

Çizelge B.16 - 2020 yılı için tespit edilen noktasal kaynaklı toprak kirliliğine ilişkin veriler
(Kaynak, (Kirlenmiş Sahalar Bilgi Sistemi, 2021)

Şüpheli Saha Sayısı	Takip Gerektiren Saha Sayısı	Kirlenmiş Saha Sayısı
-----	-----	-----

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi

İlimizde belediyelere ait faaliyette olan 2 adet atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Sanayi kuruluşlarına ait atık su arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları yakma lisansına sahip Mardin Çimento San. A.Ş.' de ek yakıt olarak kullanılmakta veya Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi' ne gönderilerek bertaraf edilmektedir.

(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müd.2021)

B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

Bu kapsamda herhangi bir çalışma olmadığı bildirilmiştir.
(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müd.2021)

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

İlde kullanılan gübre (bitki besin maddesi bazında), pestisit miktarları ve bunların çeşitlerinden söz edilerek, Çizelge B.20, Çizelge B.21, Çizelge B.22 doldurulmalıdır.

Çizelge B.17 – 2020 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları

(Kaynak, (Mardin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü;2021)

Bitki Besin Maddesi	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	70.398	25.550,43
Fosfor	13.722	
Potas	20	
TOPLAM	84.140	

Çizelge B.18 - 2020 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb)

(Kaynak, (Mardin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü;2021)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Koruma ve Önleme	50,5	-
Herbisitler	Koruma ve Önleme	290,7	-
Fungisitler	Koruma ve Önleme	97,5	-
Rodentisitler	Koruma ve Önleme	0,02	-
Nematositler	-	-	-
Akarisitler	-	-	-
Kışlık ve Yazlık Yağlar	-	-	-
Diğer	-	-	-
TOPLAM		446,720	25.550,43

Çizelge B.19 - 2020 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları

(Kaynak, (Mardin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü;2021)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı
-----------------------------	--------------------	---------------	---------------------	-------------------------------

	(İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)			(µg/kg- fırın kuru toprak)
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-

B.8. Sonuç ve Değerlendirme

Tüm tablolar incelendiğinde İlimizdeki birçok konudaki mevcut durum gözlenebilmektedir. Kanalizasyon hizmetleri ile ilgili bilgiler, Organize Sanayi bölgesindeki atık su ile ilgili mevcut durum, atık su arıtma tesislerinin sayısı ve hizmet verme imkanı, içme-kullanma suyu oranları, tarımsal göstergeler gibi başlıklar hakkında verilere ulaşılabilmektedir.

Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinin mesafesinin uzak olması, bir çok belediyenin ulaşım ve makine-ekipman sıkıntısı yaşaması gibi sebeplerden ötürü bazı belediyelerde vahşi depolama yapıldığı gözlenmektedir

Kaynaklar

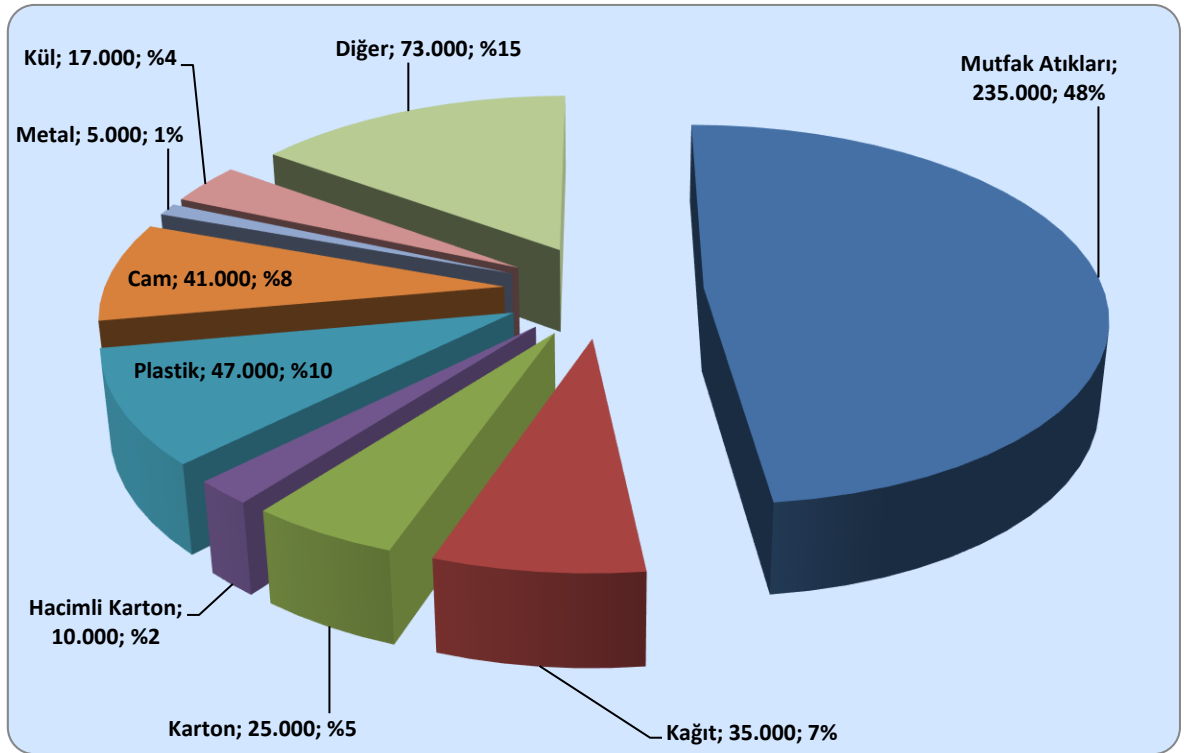
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- DSİ 10 Bölge Müdürlüğü
- Mardin Büyükşehir/Belediye Başkanlığı
- Mardin Tarım ve Orman İl Müdürlüğü

C. ATIK

2020 yılında katı atık düzenli depolama tesisimizde Artuklu, Kızıltepe, Nusaybin, Yeşilli ilçelerimizde ve Mardin Organize Sanayi Bölge Müdürlüğünden gelen ve bertaraf edilen kayıtlı evsel atık miktarı 140.774,42 ton/yıldır.

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

İlimiz Yeşilli İlçesi Zeytinli Köyü mevkiinde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi bulunmaktadır. Tesiste sızıntı suyu toplama havuzu bulunmaktadır.

Grafik C.8 - 2020 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu

Mardin ilinde 2020 sonu itibariyle katı atık kompozisyonu verilerine ulaşılamadığından ise Grafik C.11 oluşturulamamıştır. (Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

Çizelge C.20 - 2020 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri
(Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

Büyükşehir/İl/İlçe Belediye veya	Birliğin Adı Büyükşehir Belediyesi/ Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Nüfus		Üretilen Katı Atık Miktarı (ton/gün)	Toplanan Katı Atık Miktarı (ton/gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Transfer İstasyonu Varsa Sayısı	Atık Yönetimi Hizmetlerini Kim Yürütüyor? (Belediye (B), Özel Sektör (OS), Belediye Şirketi (BŞ))	Mevcut Belediye Atığı Yönetim Tesisi				
		Yaz	Kış		Yaz	Kış	Yaz	Kış			Düzenli Depolama	Ön İşlem (Mekanik Ayırma/ Biyokurutma/ Kompost/ Biyometanizasyon)	Yakma	Düzensiz Depolama	Depo Gazından Enerji Üretimi
Mardin Büyükşehir		854.716	854.716	140.774,42	67.772,62	73.051,80	0,68	0,74	6		Var	Yok	Yok	-	var
Kızıltepe															
Nusaybin															
Artuklu															
Yeşilli															
İl Geneli															

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

Çizelge C.21 – 2020 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi
(Kaynak, yıl)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
Artuklu			-	-	3
Kızıltepe			-	-	2
Nusaybin			-	-	1
Derik			-	-	1
Yeşilli			-	-	1
İl Geneli (Toplam)			-	-	8

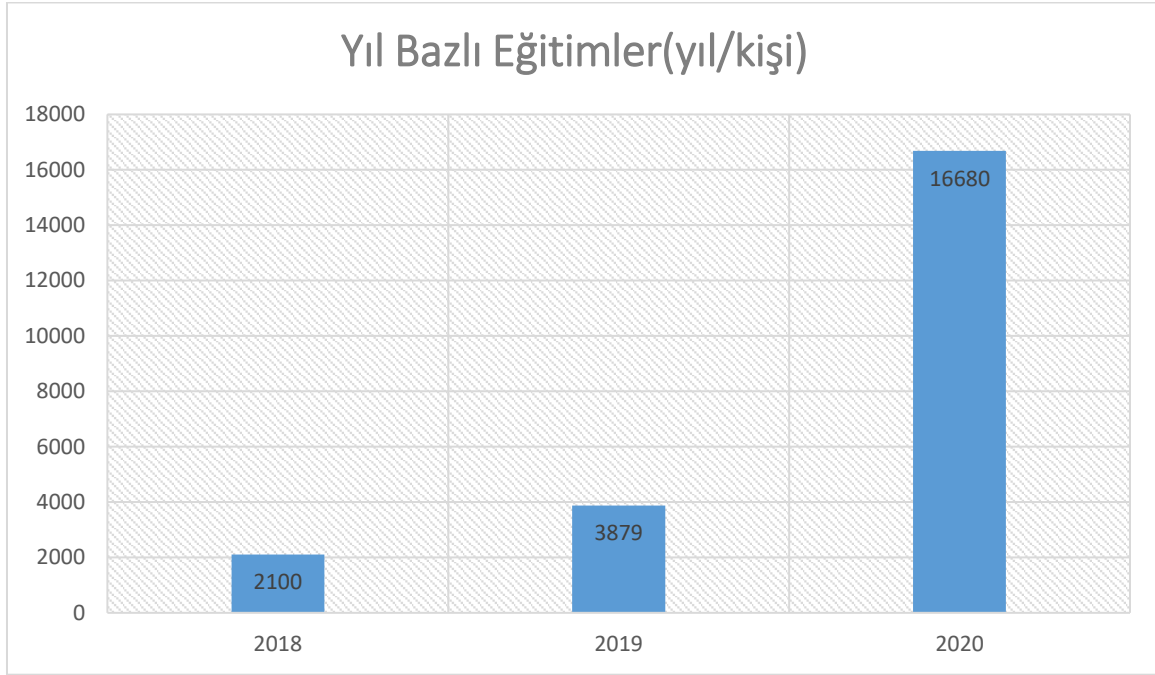
C.3. Sıfır Atık Yönetimi

Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın paylaştığı bilgiler: Toplam 4 ilçemizde atık getirme merkezi mevcuttur. Kovit-19 pandemisinden dolayı sınırlı sayıda eğitim çalışması yapılmıştır.

C.3.1. Eğitimler

Çizelge C.22 – 2020 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	168	16.680
Öğrenci	27	2.987

Grafik C.9 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı

(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2021)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

Çizelge C.23 – 2020 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri

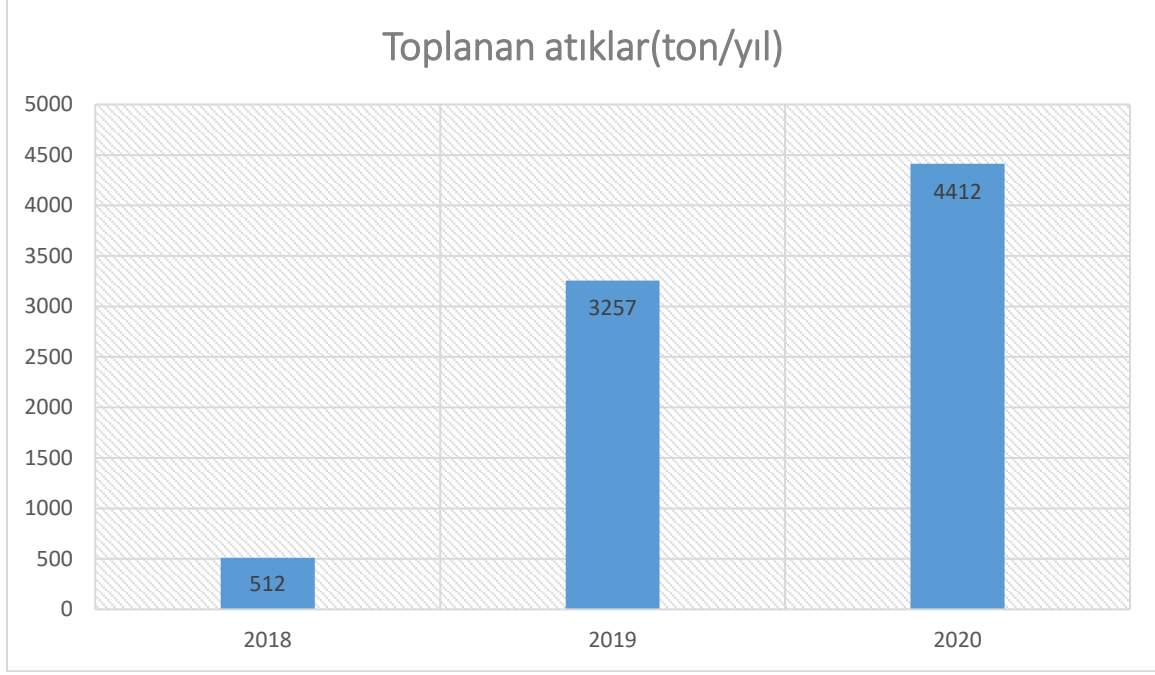
(Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/OSB/Üniversite/Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM Belediye			
2. Sınıf AGM AVM			
3. Sınıf AGMOSB, Üniversite, Site, havaalanı			
Mobil Atık Getirme Merkezi	Midyat Belediyesi Artuklu Belediyesi Nusaybin Belediyesi Ömerli Belediyesi	Midyat Artuklu Nusaybin Ömerli	6 (Altı)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bitkisel Atık ➤ Yağ ➤ Tekstil ➤ Metal ➤ Kutu/Plastik ➤ şişe ➤ Oyuncak/Gazete ➤ Küçük Ev Aletleri Atık Pil

C.3.3. Atık Miktarları

Çizelge C.24 – 2020 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı
(Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Kızıltepe	859400
	Artuklu	884000
	Savur	20000
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Kızıltepe	644.550
	Artuklu	660000
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Kızıltepe	117070
	Artuklu	150000
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)	Kızıltepe	121655
	Artuklu	150000
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	Artuklu	100000
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		
Pil(16 06 01*)	Nusaybin	190,32
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		
Aydınlatma (20 01 21*)		
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)		
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Nusaybin	12400
Hacimli atıklar (20 03 07)		
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)	Kızıltepe	550
Organik atık		
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)	Midyat	134302
	Nusaybin	510480
	Dargeçit	44070
	Savur	4000
TOPLAM		4.412.667,32

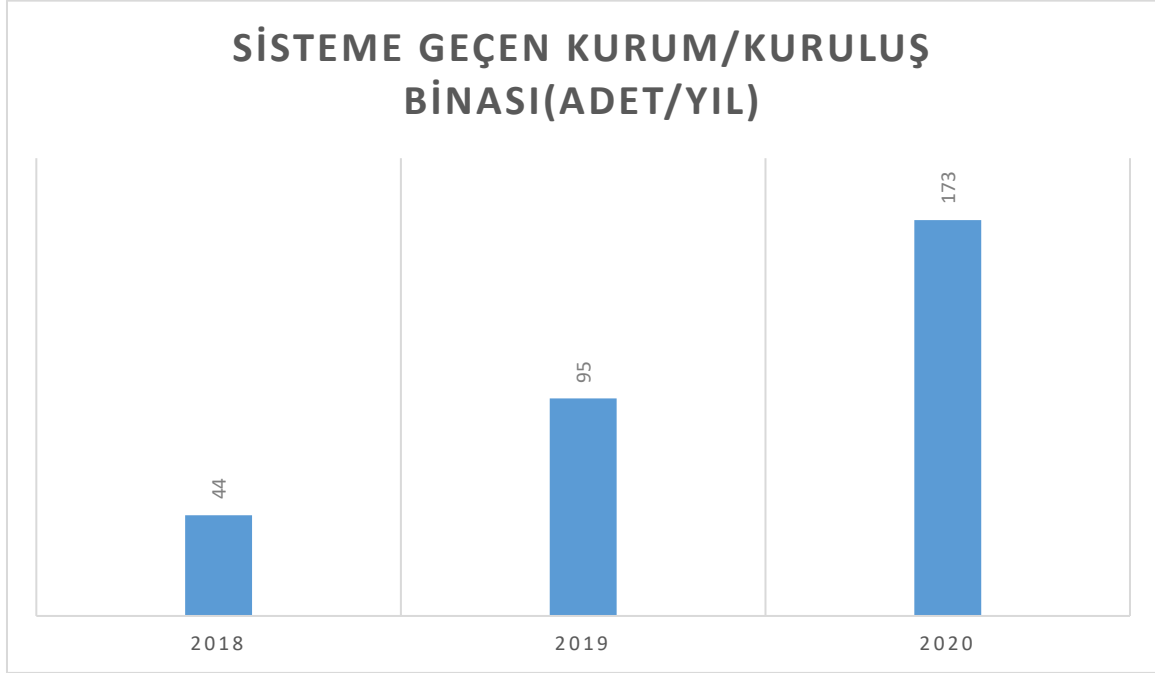

Grafik C.10 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 2021)

C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı

Çizelge C.25 – 2020 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi,2021)

Kurum Türü	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum Sayısı
300 ve Üzeri Konuta Sahip Siteler	3	0
Akaryakıt istasyonları ve Dinlenme Tesisi	98	45
Alışveriş Merkezi	3	0
Belediye	11	4
ÇED Yönetmeliği Ek-1 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisi	6	4
ÇED Yönetmeliği Ek-2 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisi	75	5
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	1	1
Eğitim Kurumu ve Yurtlar	1066	0
Havalimanı	1	1
İl Özel İdaresi	-	-
İş merkezi ve Ticari Plaza	22	0
Kamu Kurum ve Kuruluşu	172	56
Konaklama İşletmeleri	69	2
Liman	-	-
Organize Sanayi Bölgesi	1	1
Sağlık Kuruluşu	23	5
Tren ve Otobüs Terminali	2	0
Zincir Marketler	93	49

Grafik C.11 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi,2021)

C.3.5. Ekipman

Çizelge C.26 – 2020 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar
(Kaynak, Yıl)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
273	71	71

C.3.6. Kompost

İlimizde kompost üretimi olmadığından veri elde edilememiştir. Ancak Mardin Büyükşehir Belediyesine ait 3 adet kompost makinesi bulunduğu ve 2021 yılında faaliyete alınması planlanıldığı bildirilmiştir.

Çizelge C.27 – 2020 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi,2021)

	Kompost Tesisi Sayısı	Toplam Kapasitesi	Yıllık Üretilen Kompost Miktarı (kg)
Belediye Geneli			
Kurum/Kuruluşlar			

C.3.7. Sıfır Atık Belgesi

Çizelge C.28 - Temel Seviye Sıfır Atık Belgesi almış kurum türlerine ilişkin bilgiler

(Sıfır Atık Bilgi Sistemi,2021)

Kurum Türü	Sıfır atık sisteminde faaliyet bildiren sayısı	Sıfır Atık Belgesi alan sayısı
300 Ve Üzeri Konuta Sahip Siteler		-
Akaryakıt istasyonları ve Dinlenme Tesisi		68
Alışveriş Merkezi		1
Belediye		3
ÇED Yönetmeliği Ek-1 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisi		2
ÇED Yönetmeliği Ek-2 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisi		5
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü		1
Eğitim Kurumu ve Yurtlar		4
Havalimanı		1
İl Özel İdaresi		-
İş merkezi ve Ticari Plaza		-
Kamu Kurum ve Kuruluşu		22
Konaklama İşletmeleri		2
Liman		-
Organize Sanayi Bölgesi		1
Sağlık Kuruluşu		6
Tren ve Otobüs Terminali		-
Zincir Marketler		53

C.4. Ambalaj Atıkları

“Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında ambalajın üretimi, ürünlerin ambalajlı olarak satışa sunulması, ambalaj atığının oluşumu, ambalaj atığının toplanması ve geri dönüştürmesi aşamalarında yer alan bütün paydaşların yaptığı işlere sayısal değerler de belirtilerek değinilmelidir.

Çizelge C.29 - 2019 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları*

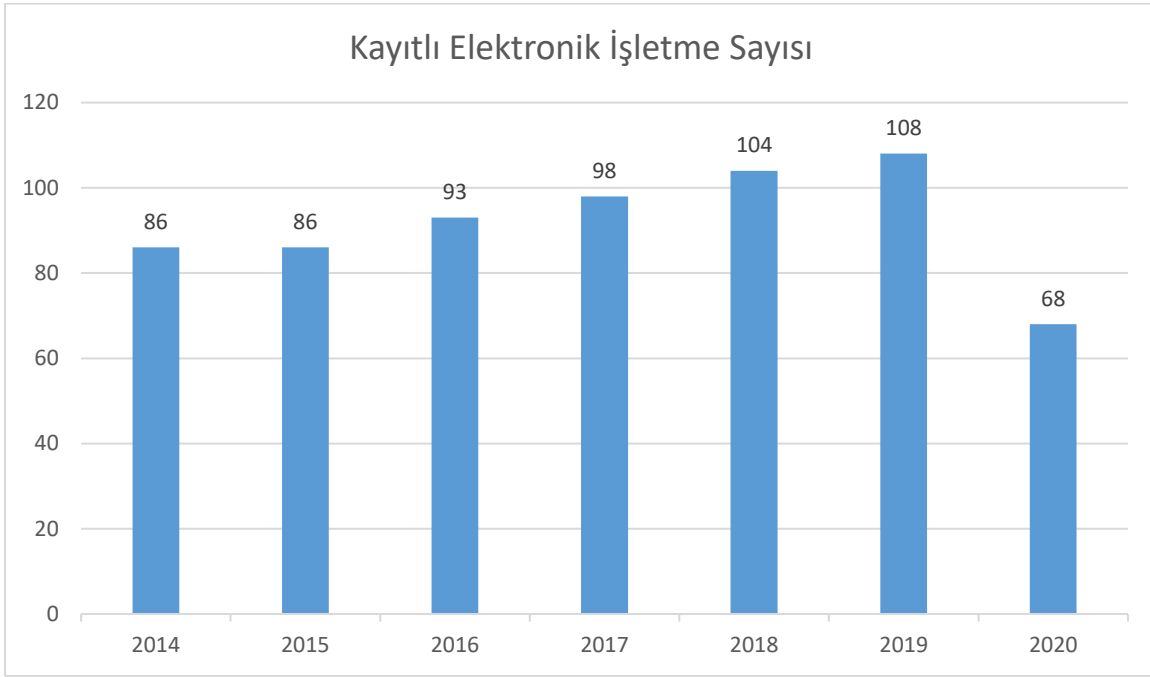
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2019)

Ambalaj Cinsi	Toplanan Ambalaj Atığı Miktarı	Geri Kazanılan Ambalaj Atığı Miktarı
Plastik	7,300 kg	0
Metal	132.500 kg	0
Kompozit	-	
Kağıt Karton	600 kg	0
Cam	900 kg	0
Ahşap	-	
Karışık	5.402.834 kg	0
Toplam	5.543.534 kg	0

*Ambalaj Bilgi Sisteminde 2020 yılı istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2019'u içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistik veriye Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında Ambalaj Bülteninden ulaşılabilir.

Çizelge C.30 - 2020 yılında kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	68
Ambalaj Üreticisi Sayısı	2
Tedarikçi Sayısı	1

Grafik C.12 – Yıl bazında kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2021)

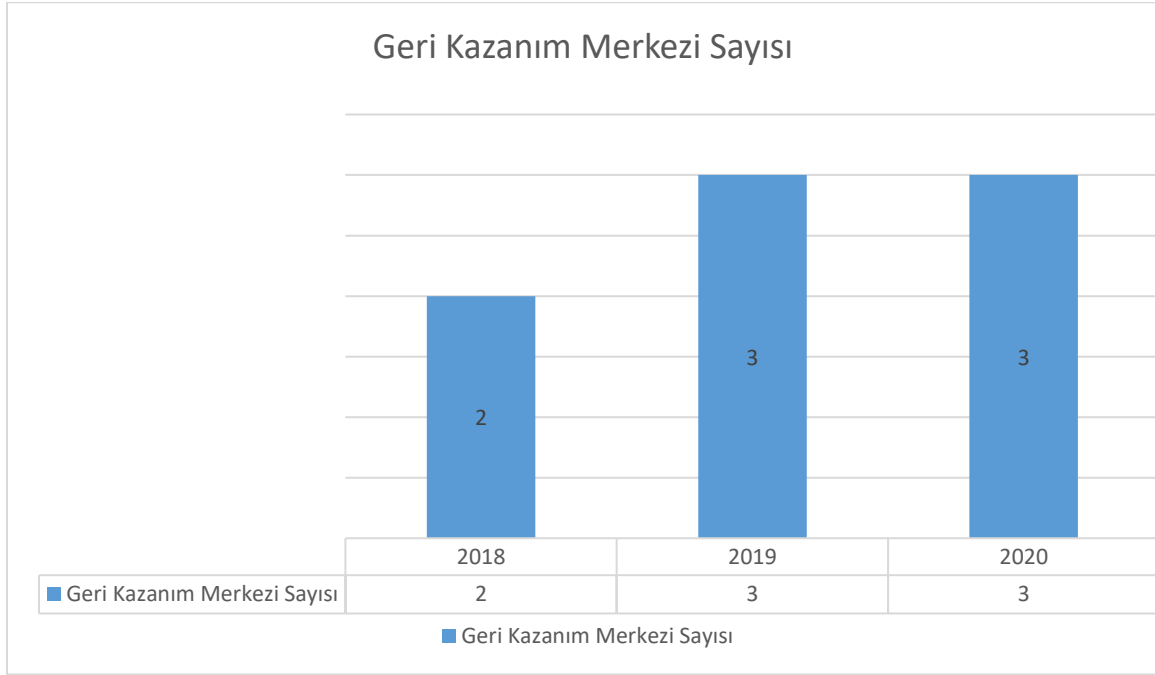
Çizelge C.31 - 2020 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2021)

Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisleri (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
2			2

Çizelge C.32 - 2020 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2021)

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisleri (GKT) Sayısı Toplam*	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kağıt- Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
3	3	1	1	1	1	1	1

*Bir geri kazanım tesisi birden fazla ambalaj atığı işleyebileceğinden toplam Geri Kazanım Tesis Sayısı farklı olabilir.

Grafik C.13 – Yıl bazında bulunan ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge C.33 – 2020 yılında Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı (AAYP) durumu
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Belediye Adı	Nüfusu	AAYP Durumu (Var-Yok)	AAYP Onay Tarihi
Artuklu	182.400	Var	02.10.2019
Dargeçit	27.743	-	
Derik	62.611	Var	21.03.2018
Kızıltepe	261.442	Var	12.12.2018
Mazıdağı	36.747	-	
Midyat	117.364	Var	12.01.2018
Nusaybin	111.674	Var	16.10.2020
Ömerli	14.119		
Savur	26.101	Var	12.01.2018
Yeşilli	14.515		

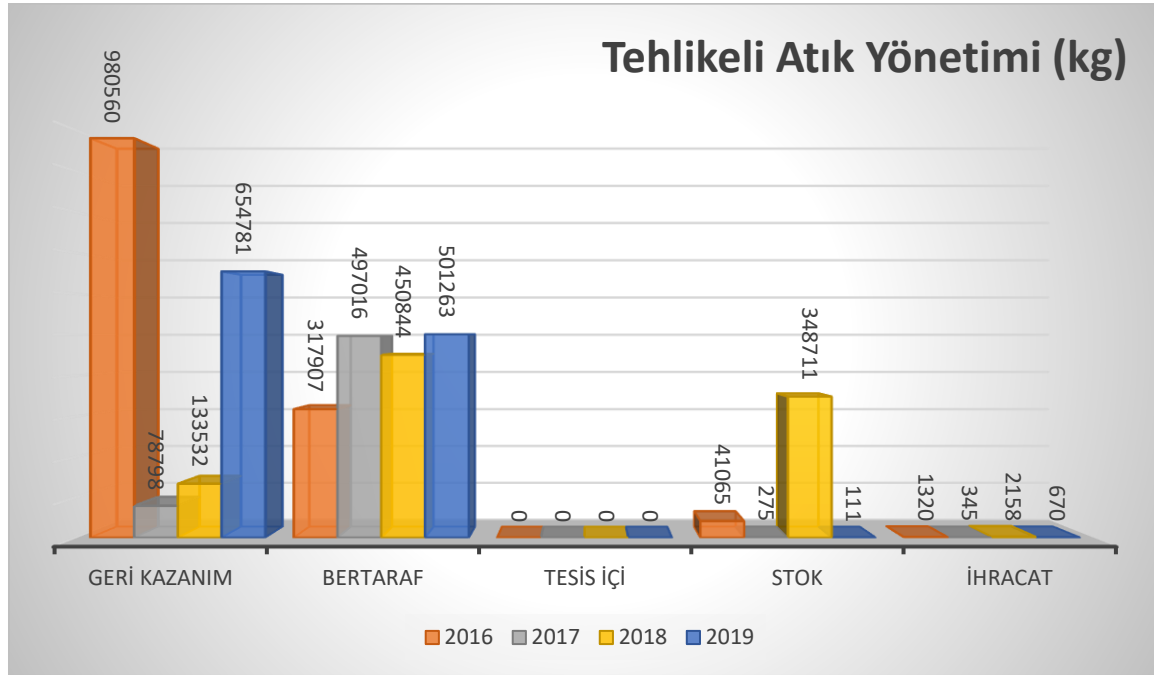
Çizelge C.34 - 2020 yılında Atık Getirme Merkezleri ile ilgili durum
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Sahibi	Kurucu Türü (Belediye-AVM-OSB-Havalimanı-Satış Noktası vd.)	Adresi	İzin/Onay tarihi	Atık Grupları
1. Sınıf AGM					
2. Sınıf AGM					
3. Sınıf AGM					

İlde Atık Getirme Merkezi bulunmamaktadır.

C.5. Tehlikeli Atıklar

İlimizde sanayinin fazla gelişmiş olmaması nedeniyle sanayi tesislerinin meydana getirdiği tehlikeli atıklar konusu yeterince dikkate alınmamış olmakla beraber 2019 yılında oluşan tehlikeli atık miktarı 2.047.336 kg/yıl'dır. İlimizde tehlikeli atıkların bertarafı konusunda 2020 yılında faaliyet gösteren tesis bulunmamasıyla birlikte; Mardin Çimento San. A.Ş. bazı atıkların yakılmasıyla ilgili yakma lisansına, Haşimoğlu Metal Hurda Geri Dönüşüm tesisi de tehlikeli atıkların geri kazanımı lisansına sahiptir. Oluşabilecek diğer tehlikeli atıklar atık üreticileri tarafından lisanslı tesislere teslim edilmektedir. 2020 yılında oluşan tehlikeli atıkların tamamına yakını geri kazanıma gönderilmiştir.

Grafik C.14 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*
(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

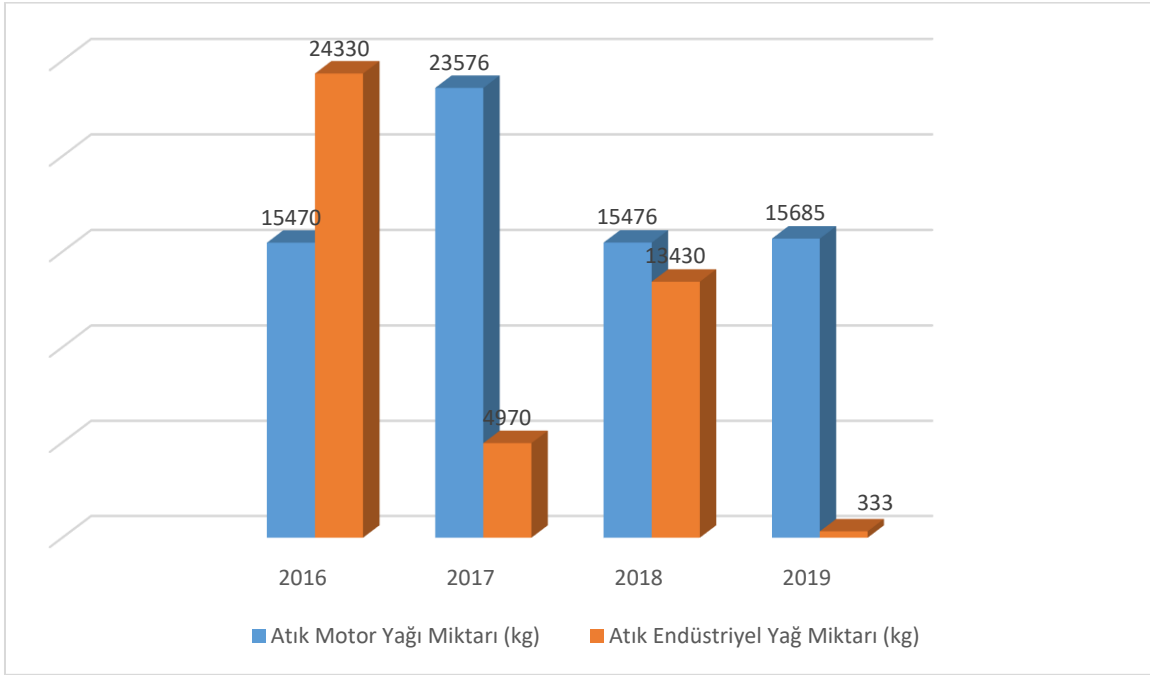
Çizelge C.35 - 2019 yılında atık işleme yöntemine göre atık miktarları*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2021)

ATIK İŞLEME YÖNTEMİ	ATIK İŞLEME YÖNTEMİ ADI	MİKTAR (kg)
R1	GERİ KAZANIM	12.297
R4	GERİ KAZANIM	13.120
R9	GERİ KAZANIM	8.253
R12	GERİ KAZANIM	1.226.856
R13	GERİ KAZANIM	31.338
R_AHM	GERİ KAZANIM	74.420
D9	GERİ KAZANIM	501.424

*Atık Beyan Sisteminde yer alan tehlikeli atık verisi, atık üreticilerinin gerçekleştirdikleri beyanlardan oluşmakta olup beyan yılında atık üreticisinin tesiste oluşan ve geri kazanım/bertaraf amacıyla atık işleme tesisine gönderilen tehlikeli atık verisini içermektedir.

C.6. Atık Madeni Yağlar

İlimizde atık yağların geri dönüşümü konusunda lisanslı Öz Baday Petrol Ürn. İnş. Nak. Tar. San. Tic. Ltd. Şti. (OSB) işletmesi faaliyet göstermektedir. Ancak söz konusu tesisi 2014 yılı içerisinde faaliyetine ara vermiştir. İlimizde 8 araca atık yağ taşıma lisansı verilmiştir. Özellikle servislerden kaynaklanan bu atıklar Atık Motor Yağları 15.685 kg/yıl ve Atık Endüstriyel Yağ Miktarı 333 kg/yıl miktarında oluşmakta olup lisanslı geri kazanım firmalarınca bertaraf edilmektedir. Ayrıca ilimizde Motor yağı değişim noktası (MoYDEN) belgesi almış 26 tesis bulunmakta olup 210,6 kg atık yağ bildirimini yapılmıştır.

Grafik C.15 – Yıllar itibariyle ilinde atık madeni yağ toplama miktarları &
(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

& Atık Yönetim Uygulamasında beyan edilen atık miktarı stok hariç olarak değerlendirilmektedir.

Atık motor yağı kodları : 13 02 04*, 13 02 05*, 13 02 06*, 13 02 07*, 13 02 08*
Atık endüstriyel yağ kodları : 12 01 06*, 12 01 07*, 12 01 10*, 12 01 12*, 13 01 01*, 13 01 04*, 13 01 05*, 13 01 09*, 13 01 10*, 13 01 11*, 13 01 12*, 13 01 13*, 13 03 01*, 13 03 06*, 13 03 07*, 13 03 08*, 13 03 09*, 13 03 10*, 13 05 06*, 19 02 07*

Çizelge C.36 – 2019 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları
(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

Geri kazanım ^{&&} (kg)	Nihai bertaraf (kg)	İhracat (kg)	Stok (kg)
15.348	0	670	0

&& Ek yakıt olarak kullanım dahildir.

C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

Geçici depolama alanında depolanan atık akümülatörler İlimiz sınırları dışında oluşan atık akümülatörlerdir. İlimizde oluşan atık akümülatör genellikle depozitolu olduğundan dolayı yetkili servislere verilmektedir. Atık Akümülatör Geçici Depolama izni verilen Geçici Depolama Alanı sayısı 2 olup ilimizde Atık Akümülatör Geri Kazanım Tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge C.37 – Yıllar itibariyle toplanan atık akü ve pil miktarı (kg)*
(Atık Yönetim Uygulaması, yıl)

2014	2015	2016	2017	2018	2019
6.004	3.400	4.665	695	3.360	8.431

*Atık kodları:

160601 Kurşunlu piller ve akümülatörler

160602 Nikel kadmiyum piller

160603 Cıva içeren piller

160604 Alkali piller (16 06 03 hariç)

160605 Diğer piller ve akümülatörler

160606 Piller ve akümülatörlerden ayrı toplanmış elektrolitler

200133 16 06 01, 16 06 02 veya 16 06 03'un altında geçen pil ve akümülatörler ve bu pilleri içeren sınıflandırılmamış karışık pil ve akümülatörler

200134 20 01 33 dışındaki pil ve akümülatörler

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

İlimizde bitkisel atık yağların taşınması, geçici depolanması, bertaraf veya geri kazanımı konusunda lisanslı işletme bulunmamaktadır. Atık üreticileri tarafından diğer İllerde bulunan lisanslı tesislere teslim edilmektedir. Bu nedenle ilgili Çizelge ve Grafik oluşturulamamıştır.

Çizelge C.38 – 2019 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler
(Atık Yönetim Uygulaması, 2021)

Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı Verilen Tesisi Sayısı ¹	Toplanan Bitkisel Atık Yağ Miktarı (kg) ²		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi Sayısı
	Kullanılmış Kızartmalık Yağ (20 01 26*)	Kullanım Ömrü Dolmuş Yağlar (20 01 25)	
	32.565	0	

¹ Bitkisel atık yağlar için 6.6.2015 tarihinden önce verilen Bitkisel Atık Yağ Geçici Depolama İzinleri dahil

² Atık Yönetim Uygulamasında beyan edilen atık miktarı stok hariç olarak değerlendirilmektedir.

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler

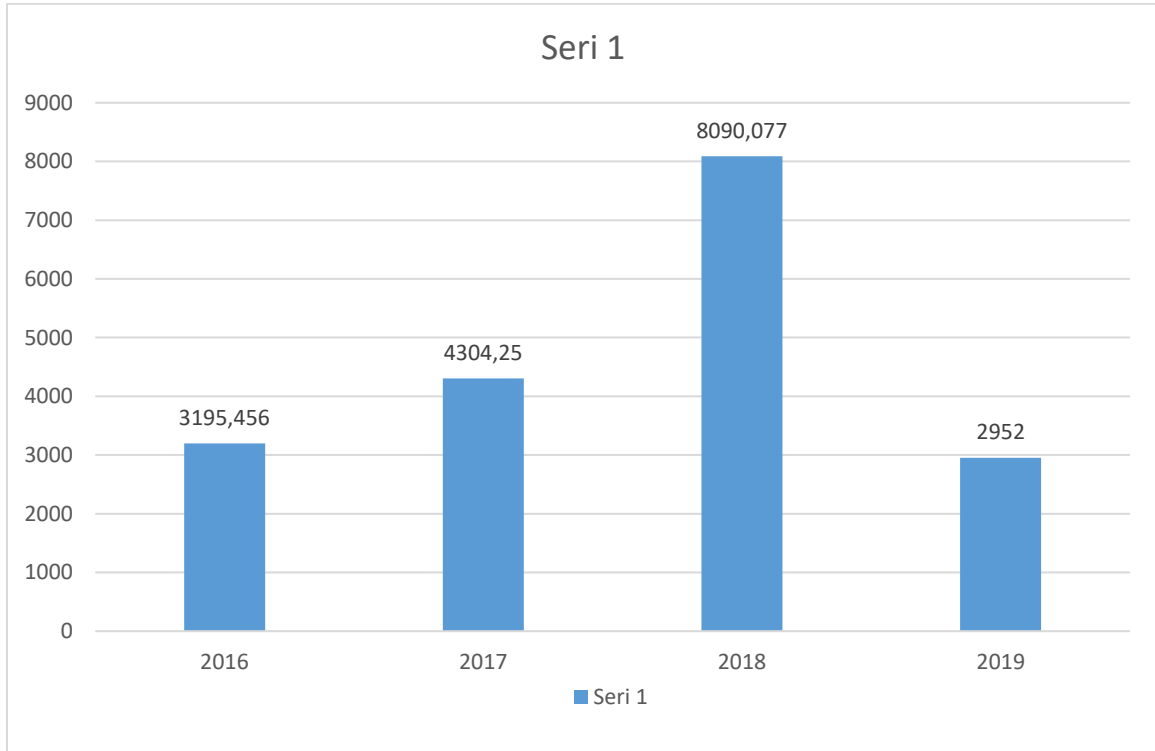
İlimizde Yakupoğulları Geri Dönüşüm Ulus. Nak. İnş. Oto. İth. İhr. San. ve Tic. Ltd. Şti/ MARDİN Şubesi ve Haşimoğlu Çevre Entegre Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Madencilik Taşımacılık İnşaat Turizm Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Lisansı olan tesisidir. Ayrıca Haşimoğlu Metal firmasının Ömrünü Tamamlamış Lastik Geçici Depolama İzni bulunmaktadır.

Çizelge C.39 –2019 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler
(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)					
ÖTL Geçici Depolama Alanı Sayısı	Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi Sayısı	Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
1	71	2	3		

Çizelge C.40 – Yıllar itibariyle geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)
(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Geri Kazanım Tesisi				3.195,456	4.304,25	8.090,077
AYT Tesisi						

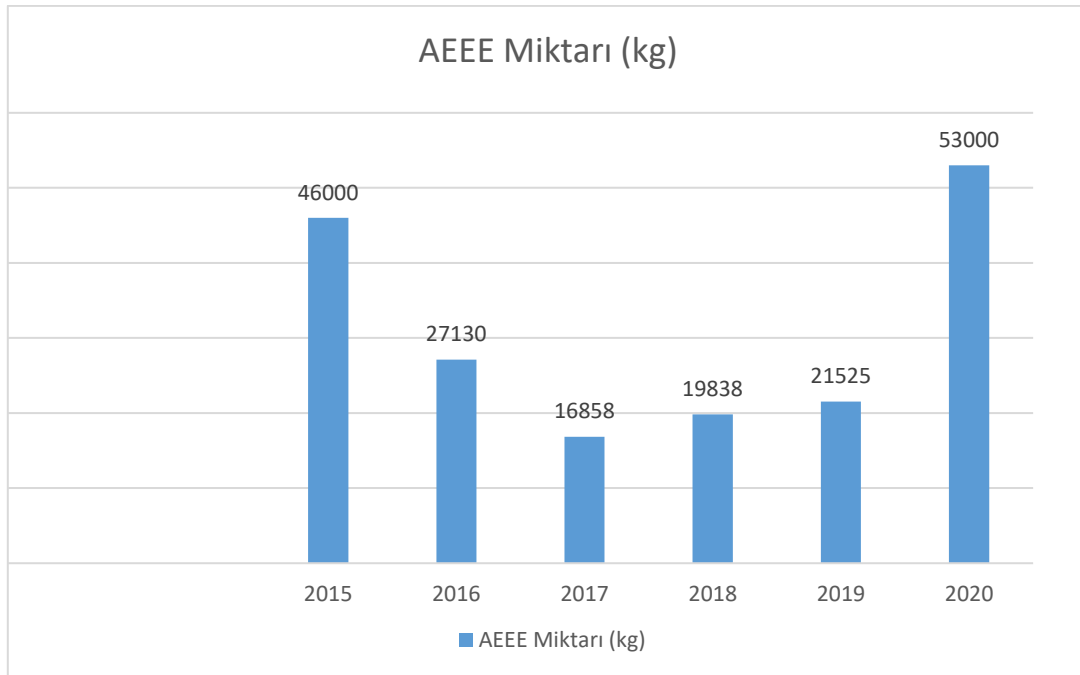
Grafik C.16 – Yıllar itibariyle geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)
(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar

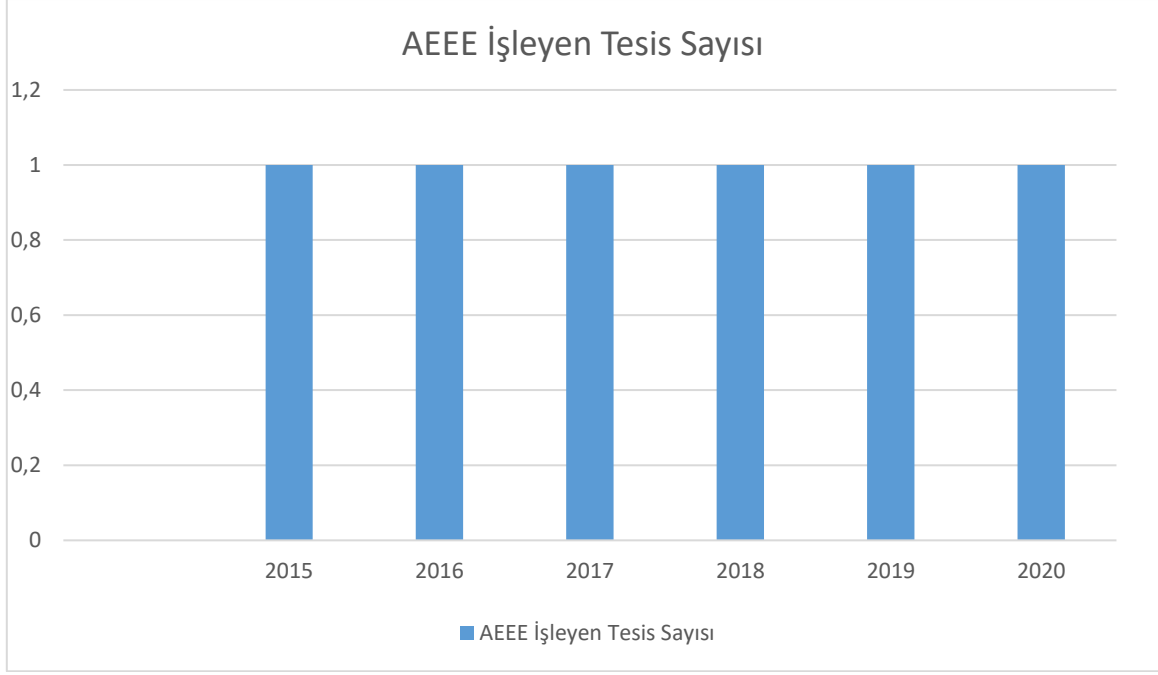
Avrupa Birliği'nin 2002/96/EC sayılı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Direktifi ile elektrikli ve elektronik eşyaların üretiminde kullanılan tehlikeli maddelerin kullanılmasını yasaklayan 2002/95/EC sayılı elektrikli ve elektronik eşyalarda bazı zararlı maddelerin kullanımının sınırlandırılmasına ilişkin direktiflerin ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması çalışmaları kapsamında "Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü (AEEE) Yönetmeliği" hazırlanarak 22.05.2012 tarih ve 28300 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İlimizde Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi olarak Haşimoğlu Çevre Entegre Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Madencilik Taşımacılık İnşaat Turizm Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi lisanslı firma olarak faaliyette bulunmaktadır.

Yönetmelik büyük ev eşyaları, küçük ev aletleri, bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları, tüketici ekipmanları, aydınlatma ekipmanları, elektrikli ve elektronik aletler (büyük ve sabit sanayi aletleri hariç olmak üzere), oyuncaklar, eğlence ve spor aletleri, tıbbi cihazlar (emplantasyon ürünleri ve hastalık bulaşıcı temaslarda bulunan ürünler hariç), izleme ve kontrol aletleri ve otomat sınıflarına dâhil olan elektrikli ve elektronik eşyalar ile elektrik ampulleri ve evsel amaçlı kullanılan aydınlatma gereçlerini kapsamaktadır.

Grafik C.17 - Yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları (ton)
(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

Grafik C.18 - Yıllar itibariyle AEEE işleyen tesis sayısı
(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

Çizelge C.41 –2020 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar

(Kaynak, yıl)

Belediyeler Tarafından Oluşturulan AEEE'nin Toplandığı Getirme Merkezleri ¹ Sayısı	AEEE'lerin Toplandığı Aktarma Merkezleri Sayısı	Getirme Merkezlerinde ve Aktarma Merkezlerinde Biriken AEEE Miktarı (ton)	AEEE İşleme Tesisi Sayısı	İşlenen AEEE Miktarı (ton)
0	0	---	1	53.000

C.11. Ömrünü Tamamlamış Araçlar

İlimizde ömrünü tamamlamış araç teslim alınması için yetkilendirilmiş işletmeler;

- ENS Otomotiv Nak.San.ve Tic.Ltd.Şti.
- Umur Teknik Makine Otomotiv San.ve Tic.Ltd.Şti.
- Alman Oto Deniz Çakmak
- Erginler Oto Kaporta
- BPET / S.A.S Petrol Nak.İnş.Turiz.Tekst.Gıda San.ve Tic.Ltd.Şti.
- Mehmet GÜLER - Güler Oto

İlimizde ömrünü tamamlamış araç işleme ve geçici depolama izni olan işletmeler;

- Haşimoğlu Metal (Mesut ÇİÇEK)

Çizelge C.42 - 2020 yılı teslim alınan ÖTA sayısı
(Kaynak, yıl)

ÖTA Teslim Yerleri Sayısı	ÖTA Geçici Depolama Alanı Sayısı	ÖTA İşleme Tesisi Sayısı	Teslim Alınan ÖTA Sayısı	İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
----	5	1	----	----

C.12. Tehlikesiz Atıklar

İlimizde tehlikesiz atık geri kazanım lisansına sahip tesisler;

- Eşin Plastik Metal Nakliye İnşaat Otomotiv San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Mezopotamya Plastik İnş. Nak. Pet. San. Tic.Ltd.Şti. (kapasitesi: 24000 ton/yıl)
- Er Ay Plastik İnşaat Nakliyat Petrol Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
- Genç Sırdaş Eğitim Hizmetleri Sağlık Plastik Geri Dönüşüm Turizm San. Tic. Ltd. Şti.
- Miran Plastik Tarım Gıda Hayvancılık İnş. Otomotiv İhracat İthalat San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Cengiz Plastik Tarım Gıda Hayvancılık Nakliye İnş. Otomotiv İhracat İthalat San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Haşimoğlu Çevre Entegre Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Madencilik Taşımacılık İnşaat Turizm Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi

İlimizde tehlikesiz atık toplama ayırma belgesine sahip tesisler;

- Haşimoğlu Metal (Mesut ÇİÇEK) (kapasitesi: 26520 ton/yıl)
- Bedran Alay
- Haşimoğlu Çevre Entegre Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Madencilik Taşımacılık İnşaat Turizm Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi

Çizelge C.43 – 2019 yılı için sanayi tesislerinde oluşan tehlikesiz atıkların toplanma ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri

(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

Atık Kodu	Atık İşleme Yöntemi Kodu	Toplam (kg)
	R3	1.122.970
	R4	5.214.783
	R12	9.503.454
	R_AHM	0

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar, 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik”in Atık Listesinde; 10 02 koduyla, “**Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar**” olarak belirtilen başlık altında yer almaktadır.

İlimizde Demir ve Çelik Sektörü ile ilgili faaliyet bulunmamaktadır. Bu sebeple Çizelge C.47 oluşturulmamıştır

Çizelge C.44 –2019 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri, cüruf ve bertaraf yöntemi
Verilere ulaşılamamıştır.

Toplam Tesis sayısı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
----	-----	----	-----

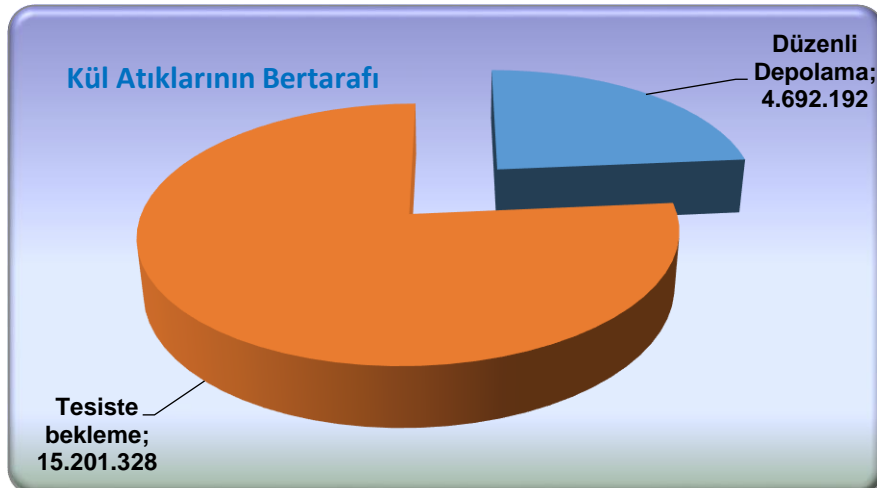
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlde kömürle çalışan termik santral mevcut ise, bu tesislerden kaynaklanan kül ve bunun bertaraf yönteminden söz edilerek Çizelge C.48, Grafik C.22 oluşturulmalıdır.

Çizelge C.45 –2019 yılı termik santrallerde kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı

Mevcut olmadığından veri oluşturulamamıştır.

Toplam Tesis sayısı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
---	----	----	----

Grafik C.19 –2019 yılı kül atıklarının yönetimi

Mevcut olmadığından veri oluşturulamamıştır.

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

İlimizde belediyelere ait faaliyette olan 2 adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Sanayi kuruluşlarına ait atıksu arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları yakma lisansına sahip Mardin Çimento San. A.Ş.'de ek yakıt olarak kullanılmakta veya Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi'ne gönderilerek bertaraf edilmektedir.

C.13. Tıbbi Atıklar

İlimizde 2019 yılında sterilizasyon tesisi bulunmamaktaydı. 2020 yılında Tıbbi atıklar Ekosan Makina Ve Çevre San. Tic. Ltd. Şti. bulunan sterilizasyon tesislerine ait lisanslı araçlarla toplanarak sterilizasyona götürülmektedir.

Çizelge C.46 – 2020 yılında il sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı

(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Artuklu	Var		İKİ		256.209		D9		EKOSAN	MARDİN
Kızıltepe	Var		İKİ		140.183		D9		EKOSAN	MARDİN
Midyat	Var		İKİ		55.897		D9		EKOSAN	MARDİN
Derik	Var		İKİ		19.803		D9		EKOSAN	MARDİN
Dargeçit	Var		İKİ		5.133		D9		EKOSAN	MARDİN
Nusaybin	Var		İKİ		64.895		D9		EKOSAN	MARDİN
Savur	Var		İKİ		3.286		D9		EKOSAN	MARDİN
Yeşilli	Var		İKİ						EKOSAN	MARDİN
Ömerli	Var		İKİ		3.769		D9		EKOSAN	MARDİN
Mazıdağı	Var		İKİ		5.034		D9		EKOSAN	MARDİN

Çizelge C.47 - Yıllara göre tıbbi atık miktarı

(Mardin Büyükşehir Belediyesi Sözleşmeli Firma,2021)

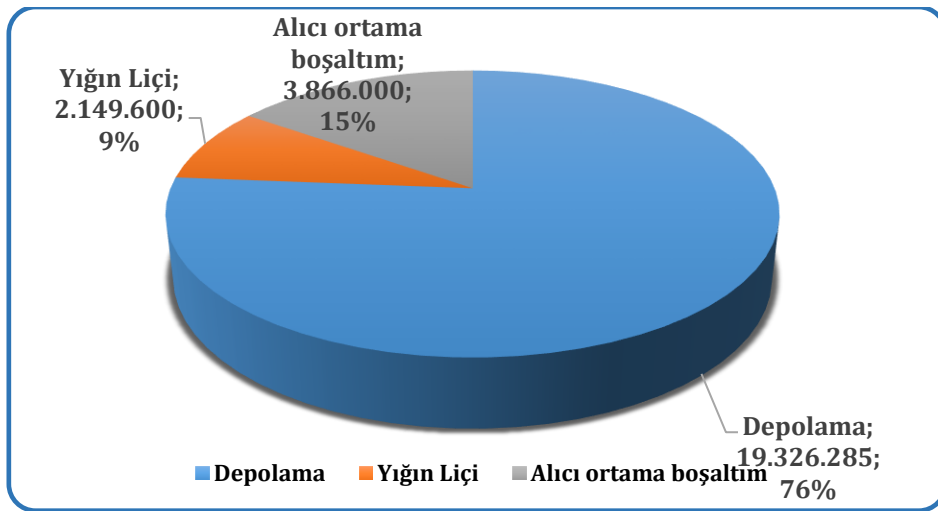
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	300	336	372	420	433	482	714

C.14. Maden Atıkları

Çalışma olmadığından veri üretilmemiştir.

Çizelge C.48 – 2020 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı
(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü, 2021)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
----	----	----	---	----

Grafik C.20 – 2020 yılında madencilikte proses atıklarının bertarafı

Çalışma olmadığından veri üretilmemiştir.

(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü, 2021)

	Maden Atık Depolama Tesisleri (Atık Barajı, Yığın Liçi, Asit Üreten Pasa Depolama Alanı) Sayısı	İnert Maden Atık Depolama Tesisleri Sayısı	Kapatılmış ve Rehabilit Edilmiş Maden Atık Depolama Tesisleri Sayısı (Atık Barajı, Yığın Liçi (Özütlemesi), Pasa Depolama Alanı)	Terkedilmiş Maden Atık Depolama Sahaları Sayısı (Atık Barajı, Pasa Depolama Alanı)
2020				

Çalışma olmadığından veri üretilmemiştir.

(Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü, 2021)

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizin yaşanabilir sit şehri olması nedeni ile ulaşım için yapıların yıkılması mümkün olmamakta ve bu neden ile çöp toplama araçları ara sokaklara girememektedir. Mardin ilinde katı atıklar mevcut imkanların el verdiği ölçüde çöp konteynırları ve belediyece kullanılan

biriktirme yerlerinde ara depolandıktan sonra düzenli depolama alanında bertaraf edilmektedir. Mevcut imkanlar dahilinde, İlimizde oluşan tüm atıkların mevzuata uygun olarak bertarafı ve geri kazanımına yönelik çalışmalar ilgili birimlerce yürütülmekte olup çalışmaların koordinasyon ve denetimi İl Müdürlüğümüz tarafından yürütülmektedir.

Çizelge C.49 – 2020 yılı itibariyle bulunan atık işleme tesisi sayısı

(Atık Yönetim Uygulaması,2021)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1	
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5	
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1	
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0	
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0	
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0	
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2	
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1	
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	7	
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1	
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0	

Kaynaklar

Sıfır Atık Bilgi Sistemi

Atık Yönetim Uygulaması

Ambalaj Bilgi Sistemi

Mardin Büyükşehir Belediyesi/Belediyesi Başkanlığı

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

“Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında tehlikeli maddeleri bulunduran ya da bulundurması muhtemel kuruluşlar Yönetmeliğin bildirim maddesi uyarınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Entegre Çevre Bilgi Sistemi altında çalışan BEKRA Bildirim Sistemine bildirimlerini yapmakla yükümlüdür.

2020 yılında, BEKRA bildirimlerine göre kuruluş sayıları ve kategorileri Çizelge Ç.53’de yer almaktadır.

Çizelge Ç.50 – 2020 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı
(BEKRA Bildirim Sistemi,2021)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	3
Üst Seviye	2
TOPLAM	5

2020 yılında yapılan çevre denetimlerinde BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları Çizelge Ç.54’de yer almaktadır.

Çizelge Ç.51 – 2020 yılında BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları
(BEKRA Bildirim Sistemi,2021)

KURULUŞ	DENETİM SAYISI
Alt Seviye	0
Üst Seviye	0
Kapsam Dışı	19
TOPLAM	

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde BEKRA konusunda çalışma yapılmamış olup Eti Bakır firması Birleşik Denetim programına alınmıştır.

Kaynaklar

BEKRA Bildirim Sistemi

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

D.1. Flora

Sıra No	FAMİLYA	TÜR	TÜRKÇE ADI
1	amaryllidaceae	<i>Allium chrysantherum</i>	Sarı kafa
2	amaryllidaceae	<i>Allium myrianthum</i>	Pak soğan
3	amaryllidaceae	<i>Allium pustulosum</i>	Bey soğanı
4	amaryllidaceae	<i>Allium schergianum</i>	Dicle sirimi
5	amaryllidaceae	<i>Allium sivasicum</i>	Sivas soğanı
6	apiaceae	<i>Bupleurum heldreichii</i>	Sidikli salep
7	apiaceae	<i>Lagoecia cuminoides</i>	Pülüskün
8	apiaceae	<i>Physocaulis nodosus</i>	Hacıkuş
9	apiaceae	<i>Pimpinella kotschyana</i>	Kır anasonu
10	apocynaceae	<i>Cionura erecta</i>	Babrik
11	apocynaceae	<i>Periploca graeca</i>	Gariplerurganı
12	apocynaceae	<i>Vincetoxicum moleum</i>	Hyaluk
13	asparagaceae	<i>Asparagus palaestinus</i>	Tülüzümü
14	asparagaceae	<i>Bellevalia speciosa</i>	Saplı sümbül
15	asparagaceae	<i>Ornithogalum orthophyllum</i>	Bayır yıldızı
16	asteraceae	<i>Anthemis melanacme</i>	Karakafa
17	asteraceae	<i>Centaurea amanicola</i>	Somkavgalaz
18	asteraceae	<i>Centaurea derderiifolia</i>	Bağ sarıbaşı
19	asteraceae	<i>Cousinia stenocephala</i>	Tel kızan
20	asteraceae	<i>Crepis commutata</i>	Delik kıskıs
21	asteraceae	<i>Echinops pungens</i>	Bongıl
22	asteraceae	<i>Garhadiolus hamosus</i>	Sarı kıskıs
23	asteraceae	<i>Micropus supinus</i>	Yumakbaş
24	asteraceae	<i>Picris kotschy</i>	Arap şirosu
25	asteraceae	<i>Scorzonera pseudolanata</i>	Keçimemesi
26	asteraceae	<i>Siebera nana</i>	Bodur fezaçiçeği
27	asteraceae	<i>Turanecio eriospermus</i>	Boz turanotu
28	asteraceae	<i>Urospermum picroides</i>	Acı yemlik
29	boraginaceae	<i>Aegonychon purpurocaeruleum</i>	Göktaşkesen
30	boraginaceae	<i>Heterocaryum rigidum</i>	Diri gürke
31	boraginaceae	<i>Onosma roussaei</i>	Yamaç emceği
32	boraginaceae	<i>Onosma xanthotricha</i>	Keçeli
33	boraginaceae	<i>Phyllocara aucheri</i>	Karadindik
34	boraginaceae	<i>Rochelia disperma</i>	Kuşcırnağı
35	brassicaceae	<i>Hesperis novakii</i>	Şafak yıldızı
36	brassicaceae	<i>Hesperis scabrida</i>	Seki akşamıtırı
37	campanulaceae	<i>Campanula erinus</i>	Çatal çançiçeği
38	campanulaceae	<i>Campanula flaccidula</i>	Sarkık çingirak
39	capparaceae	<i>Capparis spinosa</i>	Kebere
40	caprifoliaceae	<i>Lonicera etrusca</i>	Dokuzdon
41	caprifoliaceae	<i>Lonicera nummulariifolia</i>	Tavşançili
42	caprifoliaceae	<i>Pterocephalus pyrethriifolius</i>	Yayla cücükotu
43	caprifoliaceae	<i>Valerianella kotschy</i>	Tarla kuzugevreği
44	caryophyllaceae	<i>Bufonia oliveriana</i>	Dicle hatunotu

45	caryophyllaceae	<i>Cerastium perfoliatum</i>	Ekin boynuzotu
46	caryophyllaceae	<i>Dianthus hymenolepis</i>	Yamaç karanfili
47	caryophyllaceae	<i>Minuartia hybrida</i>	Çayır tıstısı
48	caryophyllaceae	<i>Silene stenobotrys</i>	Maraş naklı
49	cistaceae	<i>Helianthemum salicifolium</i>	Söğüt güngülü
50	convolvulaceae	<i>Convolvulus galaticus</i>	Boz sarmaşık
51	convolvulaceae	<i>Convolvulus pilosellifolius</i>	Kıllı yayılğan
52	convolvulaceae	<i>Convolvulus scammonia</i>	Bingözotu
53	convolvulaceae	<i>Convolvulus stachydifolius</i>	Leksiotu
54	cyperaceae	<i>Bolboschoenus maritimus</i>	Sandalyesazı
55	euphorbiaceae	<i>Euphorbia altissima</i>	Kabargaç
56	euphorbiaceae	<i>Euphorbia altissima</i>	Kabargaç
57	euphorbiaceae	<i>Euphorbia craspedia</i>	Kalın sütleğen
58	euphorbiaceae	<i>Euphorbia eriophora</i>	Şiremara
59	euphorbiaceae	<i>Euphorbia szovitsii</i>	Urus sütleğeni
60	fabaceae	<i>Astragalus cephalotes</i>	Başlı geven
61	fabaceae	<i>Astragalus cretaceus</i>	Gök geven
62	fabaceae	<i>Astragalus diphtherites</i>	Yamaç geveni
63	fabaceae	<i>Coronilla scorpioides</i>	Akrep burçağı
64	fabaceae	<i>Hedysarum varium</i>	Şam batalağı
65	fabaceae	<i>Lathyrus annuus</i>	Bağ burçağı
66	fabaceae	<i>Lathyrus cicera</i>	Colban
67	fabaceae	<i>Lens culinaris</i>	Mercimek
68	fabaceae	<i>Lotus corniculatus</i>	Gazalboynuzu
69	fabaceae	<i>Medicago coronata</i>	Gevşek yonca
70	fabaceae	<i>Medicago monspeliaca</i>	Bayır gurniği
71	fabaceae	<i>Medicago turbinata</i>	Boncuk yonca
72	fabaceae	<i>Onobrychis haussknechtii</i>	Mardin korungası
73	fabaceae	<i>Ononis reclinata</i>	Şeytantaburesi
74	fabaceae	<i>Trifolium cherleri</i>	Tokalı dücük
75	fabaceae	<i>Trifolium dasyurum</i>	Duvaklı üçgül
76	fabaceae	<i>Trifolium grandiflorum</i>	Hanım üçgülü
77	fabaceae	<i>Trifolium physodes</i>	Meşe üçgülü
78	fabaceae	<i>Trifolium pilulare</i>	Boncuk üçgül
79	fabaceae	<i>Trigonella coerulescens</i>	Hintkokası
80	fabaceae	<i>Vicia anatolica</i>	Yılan fiği
81	fabaceae	<i>Vicia michauxii</i>	Cadı baklası
82	fabaceae	<i>Vicia noeana</i>	Salkım bakla
83	fabaceae	<i>Vicia sericocarpa</i>	Çitfiği
84	haloragaceae	<i>Myriophyllum spicatum</i>	Sucivanperçemi
85	hypericaceae	<i>Hypericum lysimachioides</i>	Eğin kantaronu
86	hypericaceae	<i>Hypericum spectabile</i>	Tarla kantaronu
87	iridaceae	<i>Iris aucheri</i>	Kaya navruzu
88	iridaceae	<i>Iris nectarifera</i>	Ballı kurtkulağı
89	iridaceae	<i>Iris nectarifera</i>	Ballı kurtkulağı
90	lamiaceae	<i>Clinopodium molle</i>	Narin fesleğen
91	lamiaceae	<i>Cyclotrichium leucotrichum</i>	Karaçekme
92	lamiaceae	<i>Eremostachys moluccelloides</i>	Benli sultan
93	lamiaceae	<i>Lamium orientale</i>	Güzelce
94	lamiaceae	<i>Nepeta cataria</i>	Kedinanesi
95	lamiaceae	<i>Nepeta trachonitica</i>	Kızıl pisikotu
96	lamiaceae	<i>Sideritis libanotica</i>	İnceçay
97	lamiaceae	<i>Stachys burgsdorffiioides</i>	Ekin karabaşı
98	lamiaceae	<i>Stachys longispicata</i>	Ak deliçay

99	lamiaceae	<i>Stachys melampyroides</i>	Kızıl çayçe
100	liliaceae	<i>Gagea chlorantha</i>	Güvercin çiğdemi
101	linaceae	<i>Linum mucronatum</i>	Sarı keten
102	linaceae	<i>Linum strictum</i>	Tok keten
103	nitariaceae	<i>Peganum harmala</i>	Üzerlik
104	orchidaceae	<i>Epipactis microphylla</i>	Minikbindallı
105	orchidaceae	<i>Orchis collina</i>	Repe salebi
106	orchidaceae	<i>Orchis coriophora</i>	Pirinçiçeği
107	orchidaceae	<i>Orchis palustris</i>	Çayır salebi
108	orchidaceae	<i>Platanthera chlorantha</i>	Çarpık salep
109	orobanchaceae	<i>Orobanche anatolica</i>	Ana canavarotu
110	orobanchaceae	<i>Orobanche cernua</i>	Deli yergöbeği
111	orobanchaceae	<i>Orobanche oxyloba</i>	Kazıkotu
112	orobanchaceae	<i>Orobanche picridis</i>	Papatyakıran
113	plantaginaceae	<i>Anarrhinum orientale</i>	Süpürgeotu
114	plantaginaceae	<i>Chaenorhinum rubrifolium</i>	Mor balıkağzı
115	plantaginaceae	<i>Kickxia elatine</i>	Fukaraotu
116	plantaginaceae	<i>Kickxia lanigera</i>	Tüylü fukaraotu
117	plantaginaceae	<i>Linaria confertiflora</i>	Top nevrüzotu
118	plantaginaceae	<i>Linaria genistifolia</i>	Ala nevrüzotu
119	plantaginaceae	<i>Plantago afra</i>	Ateşyaprağı
120	plantaginaceae	<i>Veronica macrostachya</i>	İçel mavişi
121	plumbaginaceae	<i>Plumbago europaea</i>	Karakına
122	poaceae	<i>Aegilops speltoides</i>	Ak buğdayanası
123	poaceae	<i>Amblyopyrum muticum</i>	Narin
124	poaceae	<i>Apera intermedia</i>	Puslu ipekçimi
125	poaceae	<i>Arrhenatherum palaestinum</i>	Kırk çayır yulafı
126	poaceae	<i>Bothriochloa ischaemum</i>	Sakalotu
127	poaceae	<i>Brachypodium sylvaticum</i>	Koru kılcanı
128	poaceae	<i>Catabrosa aquatica</i>	Çipil
129	poaceae	<i>Catapodium rigidum</i>	Eğri kuyrukotu
130	poaceae	<i>Cynosurus effusus</i>	Yel tarakotu
131	poaceae	<i>Eremopoa altaica</i>	Dağ salkımı
132	poaceae	<i>Eremopoa mardinensis</i>	Mardin salkımı
133	poaceae	<i>Glyceria notata</i>	Kıvrık tatlıçim
134	poaceae	<i>Hordeum murinum</i>	Duvar arpası
135	poaceae	<i>Imperata cylindrica</i>	Çardakotu
136	poaceae	<i>Koeleria nitidula</i>	Köse kırnal
137	poaceae	<i>Lolium subulatum</i>	Köşeçim
138	poaceae	<i>Milium pedicellare</i>	Ayıklı darı
139	poaceae	<i>Oryzopsis miliacea</i>	Yaba pirinçotu
140	poaceae	<i>Polypogon viridis</i>	Tüylüceot
141	poaceae	<i>Rostraria cristata</i>	Gagaotu
142	poaceae	<i>Saccharum strictum</i>	Koca şekerkamışı
143	poaceae	<i>Secale ciliatoglume</i>	Acem çavdarı
144	poaceae	<i>Secale vavilovii</i>	Gevrek çavdar
145	poaceae	<i>Setaria verticillata</i>	Arnavut darısı
146	poaceae	<i>Triticum baeoticum</i>	Yabani siyez
147	poaceae	<i>Vulpia ciliata</i>	Kirpikliçim
148	poaceae	<i>Vulpia unilateralis</i>	Yamuk kirpikliçim
149	polygalaceae	<i>Polygala pruinosa</i>	Puslu sütötu
150	polygalaceae	<i>Polygala stocksiana</i>	Dicle sütötu
151	polygonaceae	<i>Atraphaxis spinosa</i>	Devekıran

152	potamogetonaceae	<i>Potamogeton berchtoldii</i>	Deli susümbülü
153	primulaceae	<i>Asterolinon linum-stellatum</i>	Kargacıkotu
154	ranunculaceae	<i>Adonis aleppica</i>	Taç çiçeği
155	ranunculaceae	<i>Adonis microcarpa</i>	Çiçeğesor
156	ranunculaceae	<i>Consolida oliveriana</i>	Kıllı mahmuz
157	ranunculaceae	<i>Delphinium macrostachyum</i>	Er hezaren
158	ranunculaceae	<i>Ranunculus cuneatus</i>	Körükotu
159	ranunculaceae	<i>Ranunculus macrorrhynchus</i>	Üç yağotu
160	ranunculaceae	<i>Thalictrum isopyroides</i>	Karakatran otu
161	rosaceae	<i>Prunus divaricata</i>	Yunus eriği
162	rosaceae	<i>Sanguisorba minor</i>	Karagöndürme
163	rosaceae	<i>Sanguisorba verrucosa</i>	Sincannotu
164	rubiaceae	<i>Callipeltis cucullaris</i>	Nermik
165	rubiaceae	<i>Crucianella kurdistanica</i>	Meşe haçotu
166	rubiaceae	<i>Cruciata taurica</i>	Kırım güzeli
167	rubiaceae	<i>Galium consanguineum</i>	Altın iplikçik
168	rubiaceae	<i>Galium humifusum</i>	Çimen iplikçiği
169	rubiaceae	<i>Galium megalanthum</i>	Koca yoğurtotu
170	rubiaceae	<i>Galium mite</i>	Süpürge iplikçiği
171	rubiaceae	<i>Galium nigricans</i>	Kara iplikçik
172	rubiaceae	<i>Galium setaceum</i>	Seyrek iplikçik
173	rutaceae	<i>Ruta buxbaumii</i>	Sedefotu
174	santalaceae	<i>Thesium macranthum</i>	Koca güvelek
175	saxifragaceae	<i>Saxifraga hederacea</i>	Cılız taşkıran
176	scrophulariaceae	<i>Scrophularia umbrosa</i>	Su kesterotu
177	scrophulariaceae	<i>Scrophularia xanthoglossa</i>	Serkele
178	scrophulariaceae	<i>Verbascum agrimoniifolium</i>	Majak
179	scrophulariaceae	<i>Verbascum geminiflorum</i>	İkiz sığırkuyruğu
180	scrophulariaceae	<i>Verbascum lasianthum</i>	Yünlü sığırkuyruğu
181	scrophulariaceae	<i>Verbascum racemiferum</i>	Başak sığırkuyruğu
182	solanaeae	<i>Hyoscyamus albus</i>	Ak banotu
183	thymelaeaceae	<i>Thymelaea gussonei</i>	Yamaç çekemi
184	acanthaceae	<i>Acanthus dioscoridis</i>	Lokmanayıpençesi
185	acanthaceae	<i>Acanthus spinosus</i>	Sivri ayıpençesi
186	amaranthaceae	<i>Atriplex tatarica</i>	Unluca
187	amaranthaceae	<i>Salsola nitraria</i>	Pırpırotu
188	amaryllidaceae	<i>Allium armenum</i>	Pembe sırım
189	amaryllidaceae	<i>Allium armerioides</i>	Mardin soğanı
190	amaryllidaceae	<i>Allium cepa</i>	Soğan
191	amaryllidaceae	<i>Allium dictyoprasum</i>	Top soğan
192	amaryllidaceae	<i>Allium flavum</i>	Toros sarısı
193	amaryllidaceae	<i>Allium kharputense</i>	Harput soğanı
194	amaryllidaceae	<i>Allium nigrum</i>	Kara soğan
195	amaryllidaceae	<i>Allium noeanum</i>	Ekin soğanı
196	amaryllidaceae	<i>Allium orientale</i>	Doğu soğanı
197	amaryllidaceae	<i>Allium pallens</i>	Nur soğanı
198	amaryllidaceae	<i>Allium paniculatum</i>	Sürüsalkım
199	amaryllidaceae	<i>Allium scorodoprasum</i>	Deli pırasa
200	amaryllidaceae	<i>Allium variegatum</i>	Dicle körmeni
201	amaryllidaceae	<i>Allium wendelboanum</i>	Kuş soğanı
202	amaryllidaceae	<i>Sternbergia clusiana</i>	Varget gülü
203	anacardiaceae	<i>Pistacia eurycarpa</i>	Bendek

204	anacardiaceae	<i>Pistacia palaestina</i>	Çöğre
205	anacardiaceae	<i>Pistacia vera</i>	Antep fıstığı
206	anacardiaceae	<i>Rhus coriaria</i>	Sumak
207	apiaceae	<i>Artemisia squamata</i>	Karabenek
208	apiaceae	<i>Bilacunaria scabra</i>	Kaba sarunotu
209	apiaceae	<i>Bunium elegans</i>	Hoş aksar
210	apiaceae	<i>Bunium microcarpum</i>	İncirop
211	apiaceae	<i>Bupleurum aleppicum</i>	Halep şeytanayağı
212	apiaceae	<i>Bupleurum brevicaule</i>	Bodur şeytanayağı
213	apiaceae	<i>Bupleurum gerardii</i>	Çalı şeytanı
214	apiaceae	<i>Eryngium campestre</i>	Yer kestanesi
215	apiaceae	<i>Eryngium creticum</i>	Göz dikenli
216	apiaceae	<i>Eryngium glomeratum</i>	Top boğadikenli
217	apiaceae	<i>Falcaria vulgaris</i>	Orakotu
218	apiaceae	<i>Ferulago angulata</i>	Olukçakşır
219	apiaceae	<i>Heptaptera anatolica</i>	Eğri çakşır
220	apiaceae	<i>Johrenia dichotoma</i>	İrazdene
221	apiaceae	<i>Malabaila lasiocarpa</i>	Şabalgan
222	apiaceae	<i>Malabaila secacul</i>	Davarotu
223	apiaceae	<i>Petroselinum crispum</i>	Maydonoz
224	apiaceae	<i>Pimpinella anisum</i>	Anason
225	apiaceae	<i>Pimpinella cretica</i>	Çakalboğan
226	apiaceae	<i>Pimpinella eriocarpos</i>	Meyane
227	apiaceae	<i>Pimpinella puberula</i>	Tüylü anason
228	apiaceae	<i>Pimpinella sintenisii</i>	Kaya anasonu
229	apiaceae	<i>Prangos papillaris</i>	Kerkür
230	apiaceae	<i>Prangos peucedanifolia</i>	Elmas süpürgesi
231	apiaceae	<i>Scaligeria meifolia</i>	Uzun anason
232	apiaceae	<i>Scandix stellata</i>	Dağ kişkişi
233	apiaceae	<i>Smyrniolum cordifolium</i>	Kokar baldıran
234	apiaceae	<i>Tordylium aegyptiacum</i>	Kır davulotu
235	apiaceae	<i>Torilis arvensis</i>	Şeytan havucu
236	apiaceae	<i>Torilis leptophylla</i>	Narin dercikotu
237	apiaceae	<i>Torilis tenella</i>	Zarif dercikotu
238	apiaceae	<i>Turgenia latifolia</i>	Karaheci
239	apiaceae	<i>Turgeniopsis foeniculacea</i>	Demirpıtrak
240	apiaceae	<i>Zosima absinthifolia</i>	Peynirotu
241	apocynaceae	<i>Vinca herbacea</i>	Bikir çiçeği
242	apocynaceae	<i>Vincetoxicum canescens</i>	Zilasur
243	araceae	<i>Arum rupicola</i>	Dağsorsalı
244	araceae	<i>Biarum bovei</i>	Yılan pancarı
245	aristolochiaceae	<i>Aristolochia bottae</i>	Köpektaşığı
246	asparagaceae	<i>Bellevalia longipes</i>	Saçak sümbül
247	asparagaceae	<i>Hyacinthella siirtensis</i>	Siirt kopçası
248	asparagaceae	<i>Muscari comosum</i>	Morbaş
249	asparagaceae	<i>Muscari discolor</i>	Alaca müşkürüm
250	asparagaceae	<i>Muscari longipes</i>	Buğulu sümbül
251	asparagaceae	<i>Ornithogalum narbonense</i>	Akbaldır
252	asparagaceae	<i>Ornithogalum persicum</i>	Karayıldız
253	asteraceae	<i>Achillea aleppica</i>	Tatarciotu
254	asteraceae	<i>Achillea santolinoides</i>	Kardaşkıması
255	asteraceae	<i>Anthemis cotula</i>	Hozañçiçeği
256	asteraceae	<i>Anthemis haussknechtii</i>	Çöl papatyası

257	asteraceae	<i>Anthemis pauciloba</i>	Bol papatyası
258	asteraceae	<i>Arctium minus</i>	Löşlek
259	asteraceae	<i>Carthamus dentatus</i>	Kınadikeni
260	asteraceae	<i>Carthamus glaucus</i>	Karakız dikeni
261	asteraceae	<i>Carthamus persicus</i>	İhriz
262	asteraceae	<i>Centaurea aggregata</i>	Kümedüğüme
263	asteraceae	<i>Centaurea balsamita</i>	Süslü sarıbaş
264	asteraceae	<i>Centaurea behen</i>	Zerdali dikeni
265	asteraceae	<i>Centaurea hyalolepis</i>	Belhok
266	asteraceae	<i>Centaurea kurdica</i>	Pamuk dikeni
267	asteraceae	<i>Centaurea regia</i>	Topaç kavgalası
268	asteraceae	<i>Centaurea rigida</i>	Gürbüzdikeni
269	asteraceae	<i>Centaurea solstitialis</i>	Çakırdikeni
270	asteraceae	<i>Centaurea stapfiana</i>	Maral dikeni
271	asteraceae	<i>Chardinia orientalis</i>	Çağlaotu
272	asteraceae	<i>Chondrilla juncea</i>	Karakavuk
273	asteraceae	<i>Chrysophthalmum montanum</i>	Tutça
274	asteraceae	<i>Cichorium intybus</i>	Hindiba
275	asteraceae	<i>Cnicus benedictus</i>	Topdikeni
276	asteraceae	<i>Cota austriaca</i>	Babuçça
277	asteraceae	<i>Cota tinctoria</i>	Boyacı papatyası
278	asteraceae	<i>Cota wiedemanniana</i>	Bodur
279	asteraceae	<i>Cousinia aintabensis</i>	Antep kızanı
280	asteraceae	<i>Cousinia eriocephala</i>	Yünlü kızan
281	asteraceae	<i>Crepis alpina</i>	Yürekotu
282	asteraceae	<i>Crepis foetida</i>	Sakarkanak
283	asteraceae	<i>Crepis sancta</i>	Yaban kıskısı
284	asteraceae	<i>Crupina crupinastrum</i>	Gelindöndüren
285	asteraceae	<i>Cyanus triumfettii</i>	Deli kapele
286	asteraceae	<i>Echinops chardunii</i>	Kelle dikeni
287	asteraceae	<i>Garhadiolus hedyppnois</i>	Bostan kıskısı
288	asteraceae	<i>Gundelia mesopotamica</i>	Kireng
289	asteraceae	<i>Gundelia tournefortii</i>	Kenger
290	asteraceae	<i>Helichrysum armenium</i>	Aras altınotu
291	asteraceae	<i>Helichrysum armenium</i>	Altınotu
292	asteraceae	<i>Inula heterolepis</i>	Ak andızotu
293	asteraceae	<i>Jurinea cataonica</i>	Mor geyikgöbeği
294	asteraceae	<i>Klasea cerinthifolia</i>	Topbaş
295	asteraceae	<i>Klasea oligocephala</i>	Saplı topbaş
296	asteraceae	<i>Lactuca rechingeriana</i>	Pelli marulu
297	asteraceae	<i>Lactuca serriola</i>	Eşekhelvası
298	asteraceae	<i>Lactuca tuberosa</i>	Topar Marul
299	asteraceae	<i>Leontodon asperrimus</i>	Aşyemliği
300	asteraceae	<i>Matricaria aurea</i>	Çiçeğezer
301	asteraceae	<i>Onopordum acanthium</i>	Galagan
302	asteraceae	<i>Onopordum canum</i>	Kelerdikeni
303	asteraceae	<i>Onopordum carduchorum</i>	Kavdikeni
304	asteraceae	<i>Picris strigosa</i>	Acısiro
305	asteraceae	<i>Rhagadiolus stellatus</i>	Çatlakçanak
306	asteraceae	<i>Scorzonera cana</i>	Tekesakalı
307	asteraceae	<i>Scorzonera kotschyi</i>	Nur tekesakalı
308	asteraceae	<i>Scorzonera papposa</i>	Tekecan
309	asteraceae	<i>Scorzonera phaeopappa</i>	Kırzı
310	asteraceae	<i>Scorzonera semicana</i>	Kıvrım
311	asteraceae	<i>Senecio vernalis</i>	Kanaryaotu
312	asteraceae	<i>Siebera pungens</i>	Fezaçiçeği

313	asteraceae	<i>Taraxacum aleppicum</i>	Halep hindibası
314	asteraceae	<i>Tragopogon porrifolius</i>	Helevan
315	asteraceae	<i>Tripleurospermum oreades</i>	Hoşhoş
316	asteraceae	<i>Xanthium spinosum</i>	Pıtrak
317	asteraceae	<i>Xeranthemum annuum</i>	Kağıtçiçeği
318	asteraceae	<i>Zoegea lept aurea</i>	Sarı düğme
319	boraginaceae	<i>Alkanna trichophila</i>	Goriz
320	boraginaceae	<i>Anchusa azurea</i>	Sığırdili
321	boraginaceae	<i>Anchusa strigosa</i>	Gelezan
322	boraginaceae	<i>Buglossoides arvensis</i>	Tarla taşkeseni
323	boraginaceae	<i>Echium italicum</i>	Kurtkuyruğu
324	boraginaceae	<i>Heliotropium circinatum</i>	Deli bambulotu
325	boraginaceae	<i>Heliotropium ferrugineogriseum</i>	Paslı bambulotu
326	boraginaceae	<i>Myosotis ramosissima</i>	Kuşgözü
327	boraginaceae	<i>Myosotis refracta</i>	Yünlü kuşgözü
328	boraginaceae	<i>Onosma alborosea</i>	Kaya emceği
329	boraginaceae	<i>Onosma alborosea</i>	Mor şincar
330	boraginaceae	<i>Onosma bornmuelleri</i>	Amasya şincarı
331	boraginaceae	<i>Onosma bourgaei</i>	Uzun emcek
332	boraginaceae	<i>Onosma lanceolata</i>	Taş mjmjmjok
333	boraginaceae	<i>Onosma mutabilis</i>	Binbir emcek
334	boraginaceae	<i>Onosma orientalis</i>	Şark şincarı
335	boraginaceae	<i>Onosma sericea</i>	Kâğıt emcek
336	boraginaceae	<i>Paracaryum hirsutum</i>	Tüylü çarşakotu
337	boraginaceae	<i>Symphytum kurdicum</i>	Kürt kafesotu
338	brassicaceae	<i>Aethionema carneum</i>	Al kayagülü
339	brassicaceae	<i>Aethionema froedinii</i>	Dicle kayagülü
340	brassicaceae	<i>Alliaria petiolata</i>	Sarmısak hardalı
341	brassicaceae	<i>Alyssum desertorum</i>	Dumanotu
342	brassicaceae	<i>Alyssum meniocoides</i>	Cıbil kekke
343	brassicaceae	<i>Alyssum strigosum</i>	Dökük kuduzotu
344	brassicaceae	<i>Arabis aucheri</i>	Cılız tere
345	brassicaceae	<i>Arabis montbretiana</i>	Ova kazteresi
346	brassicaceae	<i>Aubrieta parviflora</i>	Acem obrizyası
347	brassicaceae	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Çobançantası
348	brassicaceae	<i>Clypeola jonthlaspi</i>	Akçeotu
349	brassicaceae	<i>Clypeola lappacea</i>	Yoluk akçeotu
350	brassicaceae	<i>Conringia clavata</i>	Topuz telkari
351	brassicaceae	<i>Draba nuda</i>	Cıbil dolama
352	brassicaceae	<i>Draba verna</i>	Çırçırotu
353	brassicaceae	<i>Erysimum crassipes</i>	Zarifeotu
354	brassicaceae	<i>Erysimum repandum</i>	Çatal zarife
355	brassicaceae	<i>Erysimum smyrnaeum</i>	Zeybek zarifesi
356	brassicaceae	<i>Erysimum verrucosum</i>	Benli zarifeotu
357	brassicaceae	<i>Fibigia clypeata</i>	Sikkeotu
358	brassicaceae	<i>Hesperis pendula</i>	İçel dingildeği
359	brassicaceae	<i>Hesperis syriaca</i>	Arap ıtını
360	brassicaceae	<i>Hirschfeldia incana</i>	Nadas turpu
361	brassicaceae	<i>Isatis cochlearis</i>	Adıyaman çiviti
362	brassicaceae	<i>Isatis lusitanica</i>	Sülün çivitotu
363	brassicaceae	<i>Lepidium draba</i>	Diğnik
364	brassicaceae	<i>Malcolmia chia</i>	Ekin teresi
365	brassicaceae	<i>Matthiola longipetala</i>	Boynuzlu şebboy

366	brassicaceae	<i>Neslia paniculata</i>	Göçmen hardalı
367	brassicaceae	<i>Parlatoria cakiloidea</i>	Bitteresi
368	brassicaceae	<i>Sisymbrium altissimum</i>	Ergelenotu
369	brassicaceae	<i>Sisymbrium loeselii</i>	Bülbülotu
370	brassicaceae	<i>Sterigmostemum sulphureum</i>	Hırık süstün
371	campanulaceae	<i>Campanula mardinensis</i>	Mardin çingırağı
372	campanulaceae	<i>Campanula postii</i>	Yünlü çingırak
373	campanulaceae	<i>Campanula reuteriana</i>	Sel çançiçeği
374	campanulaceae	<i>Campanula strigosa</i>	Kıraç çanı
375	campanulaceae	<i>Legousia pentagonia</i>	Kadınaynası
376	cannabaceae	<i>Celtis australis</i>	Çitlenbik
377	cannabaceae	<i>Celtis tournefortii</i>	Dardağan
378	capparaceae	<i>Capparis sicula</i>	Deli karpuzu
379	caprifoliaceae	<i>Cephalaria setosa</i>	Zivan pelemiri
380	caprifoliaceae	<i>Cephalaria stapfii</i>	Mardin pelemiri
381	caprifoliaceae	<i>Pterocephalus plumosus</i>	Gök cücükotu
382	caprifoliaceae	<i>Pterocephalus strictus</i>	Ak cücükotu
383	caprifoliaceae	<i>Scabiosa argentea</i>	Yazı süpürgesi
384	caprifoliaceae	<i>Scabiosa calocephala</i>	Çayır uyuzotu
385	caprifoliaceae	<i>Valerianella carinata</i>	Sandal kuzugevreği
386	caprifoliaceae	<i>Valerianella costata</i>	El kuzugevreği
387	caprifoliaceae	<i>Valerianella cymbaearpa</i>	El kuzugevreği
388	caprifoliaceae	<i>Valerianella dactylophylla</i>	El kuzugevreği
389	caprifoliaceae	<i>Valerianella pumila</i>	Bağ kuzugevreği
390	caryophyllaceae	<i>Ankyropetalum gypsophiloides</i>	Azçöven
391	caryophyllaceae	<i>Dianthus floribundus</i>	Kırk karanfil
392	caryophyllaceae	<i>Dianthus strictus</i>	Dimisok
393	caryophyllaceae	<i>Eremogone ledebouriana</i>	İğne kumotu
394	caryophyllaceae	<i>Gypsophila perfoliata</i>	Helvacı çöveni
395	caryophyllaceae	<i>Gypsophila pilosa</i>	Tarla çöveni
396	caryophyllaceae	<i>Gypsophila ruscifolia</i>	Acem çöveni
397	caryophyllaceae	<i>Habrosia spinuliflora</i>	Çöl kumotu
398	caryophyllaceae	<i>Herniaria hirsuta</i>	Deli yaran
399	caryophyllaceae	<i>Minuartia decipiens</i>	Cenup tıstısı
400	caryophyllaceae	<i>Paronychia kurdica</i>	Boz kepekotu
401	caryophyllaceae	<i>Sagina apetala</i>	Saginotu
402	caryophyllaceae	<i>Silene aegyptiaca</i>	Kaba ballica
403	caryophyllaceae	<i>Silene brevicaulis</i>	Goşberk
404	caryophyllaceae	<i>Silene chaetodonta</i>	Bağ nakılı
405	caryophyllaceae	<i>Silene dichotoma</i>	Çatal nakıl
406	caryophyllaceae	<i>Silene swertiifolia</i>	Bozkır nakılı
407	caryophyllaceae	<i>Vaccaria hispanica</i>	Ekinebesi
408	cistaceae	<i>Helianthemum ledifolium</i>	Kuru güngülü
409	cistaceae	<i>Helianthemum microcarpum</i>	Çalı güngülü
410	colchicaceae	<i>Colchicum kotschy</i>	Acıçiğdem
411	colchicaceae	<i>Colchicum szovitsii</i>	Katırçiğdemi
412	convolvulaceae	<i>Convolvulus arvensis</i>	Tarla sarmaşığı
413	convolvulaceae	<i>Convolvulus betonicifolius</i>	Kuzu sarmaşığı
414	convolvulaceae	<i>Cuscuta babylonica</i>	Gelinsaçı
415	crassulaceae	<i>Rosularia sempervivum</i>	Acem kuruğu
416	crassulaceae	<i>Umbilicus intermedius</i>	Kandil yaprağı
417	crassulaceae	<i>Umbilicus tropaeolifolius</i>	Kaplıkotu
418	cucurbitaceae	<i>Bryonia multiflora</i>	Ülüngür
419	cucurbitaceae	<i>Ecballium elaterium</i>	Eşekhyarı

420	cupressaceae	<i>Juniperus oxycedrus</i>	Katranardıcı
421	cyperaceae	<i>Carex melanorrhyncha</i>	Has ayakotu
422	cyperaceae	<i>Cyperus rotundus</i>	Topalak
423	euphorbiaceae	<i>Chrozophora tinctoria</i>	Siğilotu
424	euphorbiaceae	<i>Euphorbia cheiradenia</i>	Şirker
425	euphorbiaceae	<i>Euphorbia haussknechtii</i>	Seherotu
426	euphorbiaceae	<i>Euphorbia microsphaera</i>	Göl sütleğeni
427	euphorbiaceae	<i>Euphorbia petiolata</i>	Ayaklı sütleğen
428	euphorbiaceae	<i>Euphorbia phymatosperma</i>	Sahra sütleğeni
429	euphorbiaceae	<i>Euphorbia szovitsii</i>	Urus sütleğeni
430	euphorbiaceae	<i>Euphorbia valerianifolia</i>	Mahsikuştı
431	fabaceae	<i>Alhagi maurorum</i>	Rumdikeni
432	fabaceae	<i>Alhagi maurorum</i>	Ağuldikeni
433	fabaceae	<i>Anagyris foetida</i>	Zivircik
434	fabaceae	<i>Astragalus aleppicus</i>	Halep geveni
435	fabaceae	<i>Astragalus asterias</i>	Yıldız geven
436	fabaceae	<i>Astragalus brachycalyx</i>	Yağlı geven
437	fabaceae	<i>Astragalus cadmicus</i>	Baba geveni
438	fabaceae	<i>Astragalus cephalotes</i>	Başlı geven
439	fabaceae	<i>Astragalus christianus</i>	Dallıgeven
440	fabaceae	<i>Astragalus clavatus</i>	Çokam geveni
441	fabaceae	<i>Astragalus dactylocarpus</i>	Parmak geven
442	fabaceae	<i>Astragalus echinops</i>	Topuz geveni
443	fabaceae	<i>Astragalus elongatus</i>	Düğmeli geven
444	fabaceae	<i>Astragalus gossypinus</i>	Pamuk geveni
445	fabaceae	<i>Astragalus hamosus</i>	Koçboynuzu
446	fabaceae	<i>Astragalus lamarckii</i>	Eğir geveni
447	fabaceae	<i>Astragalus mardinensis</i>	Mardin geveni
448	fabaceae	<i>Astragalus microcephalus</i>	Ponpon geveni
449	fabaceae	<i>Astragalus pendulus</i>	Sırık geveni
450	fabaceae	<i>Astragalus prusianus</i>	Gemlik geveni
451	fabaceae	<i>Astragalus stojani</i>	Midyat geveni
452	fabaceae	<i>Astragalus suberosus</i>	Yemen geveni
453	fabaceae	<i>Astragalus vexillaris</i>	Bayrak geveni
454	fabaceae	<i>Cercis siliquastrum</i>	Zazalak
455	fabaceae	<i>Cicer bijugum</i>	Pıtrak nohut
456	fabaceae	<i>Cicer reticulatum</i>	Siğilli nohut
457	fabaceae	<i>Galega officinalis</i>	Keçisedefi
458	fabaceae	<i>Hedysarum singarense</i>	Yalancıbenli sümbül
459	fabaceae	<i>Hippocrepis unisiliquosa</i>	Atnalı
460	fabaceae	<i>Lathyrus aphaca</i>	Sarı burçak
461	fabaceae	<i>Lathyrus inconspicuus</i>	Yılan mürdümüğü
462	fabaceae	<i>Lathyrus pseudocicera</i>	Hatun baklası
463	fabaceae	<i>Lathyrus sativus</i>	Mürdümük
464	fabaceae	<i>Lathyrus vinealis</i>	Bağ burçağı
465	fabaceae	<i>Lens culinaris</i>	Yasmık
466	fabaceae	<i>Lens culinaris</i>	Tüylü mercimek
467	fabaceae	<i>Lotus aegaeus</i>	Nohudak
468	fabaceae	<i>Lotus gebelia</i>	Gül gazalboynuzu
469	fabaceae	<i>Medicago crassipes</i>	Hançer yoncası
470	fabaceae	<i>Medicago lupulina</i>	Bitçikotu
471	fabaceae	<i>Medicago monantha</i>	Dağ gurniği
472	fabaceae	<i>Medicago noeana</i>	Çevrince
473	fabaceae	<i>Medicago radiata</i>	Hilal yonca
474	fabaceae	<i>Medicago rhytidocarpa</i>	Buruşuk yonca

475	fabaceae	<i>Medicago rigidula</i>	Kaba yonca
476	fabaceae	<i>Medicago rigidula</i>	Kaba yonca
477	fabaceae	<i>Medicago rotata</i>	Topaç yonca
478	fabaceae	<i>Onobrychis galegifolia</i>	Darp korungası
479	fabaceae	<i>Onobrychis kotschyana</i>	Halep korungası
480	fabaceae	<i>Onobrychis ptolemaica</i>	Dicle korungası
481	fabaceae	<i>Ononis adenotricha</i>	Karayandırak
482	fabaceae	<i>Ononis spinosa</i>	Demirdelen
483	fabaceae	<i>Prosopis farcta</i>	Çediotu
484	fabaceae	<i>Trifolium boissieri</i>	Hoş yonca
485	fabaceae	<i>Trifolium bullatum</i>	Misket yoncası
486	fabaceae	<i>Trifolium carmeli</i>	Sivri yonca
487	fabaceae	<i>Trifolium haussknechtii</i>	Antep üçgülü
488	fabaceae	<i>Trifolium scabrum</i>	Hıyar dücük
489	fabaceae	<i>Trifolium stellatum</i>	Yıldız yonca
490	fabaceae	<i>Trigonella macrorrhyncha</i>	Boyotu
491	fabaceae	<i>Trigonella mesopotamica</i>	Dicle boyotu
492	fabaceae	<i>Trigonella spruneriana</i>	Koç boyotu
493	fabaceae	<i>Trigonella strangulata</i>	Düğmeli boyotu
494	fabaceae	<i>Vicia ervilia</i>	Küşne
495	fabaceae	<i>Vicia hybrida</i>	Melez bakla
496	fabaceae	<i>Vicia narbonensis</i>	Kocafığ
497	fabaceae	<i>Vicia palaestina</i>	Yabani küşne
498	fabaceae	<i>Vicia pannonica</i>	Macarfiği
499	fabaceae	<i>Vicia peregrina</i>	Kavli
500	fabaceae	<i>Vicia sativa</i>	Fiğ
501	fabaceae	<i>Quercus brantii</i>	Karameşe
502	gentianaceae	<i>Gentiana olivieri</i>	Afat
503	geraniaceae	<i>Erodium cicutarium</i>	İğnelik
504	geraniaceae	<i>Geranium rotundifolium</i>	Helilok
505	geraniaceae	<i>Geranium tuberosum</i>	Çakmuz
506	hypericaceae	<i>Hypericum retusum</i>	Aran
507	iridaceae	<i>Crocus leichtlinii</i>	Mardin çiğdemi
508	iridaceae	<i>Crocus musageciti</i>	Musageçit çiğdemi
509	iridaceae	<i>Crocus pallasii</i>	Çitvan
510	iridaceae	<i>Crocus sieheanus</i>	Seyyah çiğdemi
511	iridaceae	<i>Gladiolus atroviolaceus</i>	Kıraçsüseni
512	iridaceae	<i>Iris gatesii</i>	Sason kurtkulağı
513	iridaceae	<i>Iris histrioides</i>	Amasya navruzu
514	iridaceae	<i>Iris persica</i>	Buzala
515	iridaceae	<i>Iris reticulata</i>	Kara körpeze
516	ixioliriaceae	<i>Ixiolirion tataricum</i>	Köpekotu
517	lamiaceae	<i>Ajuga chamaepitys</i>	Yün mayasılı
518	lamiaceae	<i>Ajuga vestita</i>	Özmayasıl
519	lamiaceae	<i>Ballota saxatilis</i>	Nemnemotu
520	lamiaceae	<i>Clinopodium graveolens</i>	Filiskin
521	lamiaceae	<i>Clinopodium vulgare</i>	Kamış fesleğen
522	lamiaceae	<i>Lallemantia iberica</i>	Ajdarbaşı
523	lamiaceae	<i>Lamium garganicum</i>	Tel ballicak
524	lamiaceae	<i>Marrubium cuneatum</i>	Elkurtaran
525	lamiaceae	<i>Melissa officinalis</i>	Anababakokusu
526	lamiaceae	<i>Mentha longifolia</i>	Dere nanesi
527	lamiaceae	<i>Moluccella laevis</i>	Çanakçiçeği
528	lamiaceae	<i>Nepeta italica</i>	Eşekçayı

529	lamiaceae	<i>Nepeta stricta</i>	Top pisikotu
530	lamiaceae	<i>Phlomis bruguieri</i>	Kaba çalba
531	lamiaceae	<i>Phlomis pungens</i>	Silvanok
532	lamiaceae	<i>Prunella vulgaris</i>	Gelinciklemeotu
533	lamiaceae	<i>Salvia macrochlamys</i>	Gevrek şalba
534	lamiaceae	<i>Salvia multicaulis</i>	Kürt reyhanı
535	lamiaceae	<i>Salvia palaestina</i>	Sürmeli şalba
536	lamiaceae	<i>Salvia russellii</i>	Kurdeşik
537	lamiaceae	<i>Salvia spinosa</i>	Yabani adaçayı
538	lamiaceae	<i>Salvia syriaca</i>	Çevlikotu
539	lamiaceae	<i>Salvia trichoclada</i>	Kekik şalbası
540	lamiaceae	<i>Scutellaria orientalis</i>	Saçaklı kaside
541	lamiaceae	<i>Sideritis libanotica</i>	Toros çayı
542	lamiaceae	<i>Sideritis vulcanica</i>	Madençayı
543	lamiaceae	<i>Stachys baytopiorum</i>	Sultan çayçe
544	lamiaceae	<i>Stachys cretica</i>	Deliçay
545	lamiaceae	<i>Stachys mardinensis</i>	Kaya pingu
546	lamiaceae	<i>Stachys megalodonta</i>	Gevrek deliçay
547	lamiaceae	<i>Stachys menthoides</i>	Naneldelisi
548	lamiaceae	<i>Teucrium paederotoides</i>	Yermeşesi
549	lamiaceae	<i>Teucrium parviflorum</i>	Koyunotu
550	lamiaceae	<i>Teucrium polium</i>	Acıyavşan
551	lamiaceae	<i>Thymbra sintenisii</i>	Akzahter
552	lamiaceae	<i>Thymbra spicata</i>	Zahter
553	lamiaceae	<i>Vitex agnus-castus</i>	Hayıt
554	lamiaceae	<i>Ziziphora tenuior</i>	Fareotu
555	liliaceae	<i>Fritillaria assyriaca</i>	Donuk lale
556	liliaceae	<i>Gagea granatellii</i>	Yediyıldız
557	liliaceae	<i>Gagea villosa</i>	Tüylü yıldız
558	linaceae	<i>Linum nodiflorum</i>	Yaban keten
559	lythraceae	<i>Punica granatum</i>	Nar
560	malvaceae	<i>Alcea apterocarpa</i>	Gülfatma
561	malvaceae	<i>Alcea setosa</i>	Hitmiye çiçeği
562	malvaceae	<i>Alcea striata</i>	Yivli hatmi
563	malvaceae	<i>Malva neglecta</i>	Çobançöreği
564	oleaceae	<i>Fraxinus angustifolia</i>	Suriye dişbudağı
565	oleaceae	<i>Olea europaea</i>	Zeytin
566	onagraceae	<i>Epilobium tetragonum</i>	Ezberyakısı
567	orchidaceae	<i>Cephalanthera kurdica</i>	Kurtkuşçuğu
568	orchidaceae	<i>Epipactis veratrifolia</i>	İrazbindallı
569	orchidaceae	<i>Limodorum abortivum</i>	Saçuzatan
570	orchidaceae	<i>Ophrys schulzei</i>	Dağ ablamutu
571	orchidaceae	<i>Ophrys transhyrcana</i>	Uslu salep
572	orchidaceae	<i>Orchis anatolica</i>	Dildamak
573	orchidaceae	<i>Orchis simia</i>	Salep püskülü
574	orobanchaceae	<i>Orobanche aegyptiaca</i>	Dinlendiren
575	orobanchaceae	<i>Orobanche grisebachii</i>	Deli veremotu
576	orobanchaceae	<i>Orobanche ramosa</i>	Narin canavarotu
577	orobanchaceae	<i>Parentucellia latifolia</i>	Sarı üçdilotu
578	papaveraceae	<i>Corydalis haussknechtii</i>	Dicletarla kuşu
579	papaveraceae	<i>Corydalis integra</i>	Yamaçtarlakuşu
580	papaveraceae	<i>Fumaria officinalis</i>	Yersofrası
581	papaveraceae	<i>Fumaria parviflora</i>	Tarla şahteresi
582	papaveraceae	<i>Papaver arenarium</i>	Karagöz
583	papaveraceae	<i>Papaver clavatum</i>	Şıkşıkı
584	papaveraceae	<i>Papaver glaucum</i>	Şekşekik

585	papaveraceae	<i>Papaver rhoeas</i>	Gelincik
586	phyllanthaceae	<i>Andrachne telephioides</i>	Duvarnohutu
587	plantaginaceae	<i>Globularia orientalis</i>	Küre çiçeği
588	plantaginaceae	<i>Globularia sintenisii</i>	Dicle küreçiçeği
589	plantaginaceae	<i>Linaria chalepensis</i>	Halep nevrzotu
590	plantaginaceae	<i>Linaria simplex</i>	Yalın nevrzotu
591	plantaginaceae	<i>Veronica cymbalaria</i>	Ventüşiçiçeği
592	plantaginaceae	<i>Veronica orientalis</i>	Nemrut mavişi
593	plantaginaceae	<i>Veronica orientalis</i>	Gözmumcuğu
594	plantaginaceae	<i>Veronica oxycarpa</i>	Sügedemesi
595	plantaginaceae	<i>Veronica viscosa</i>	Sadrlı maviş
596	plumbaginaceae	<i>Acantholimon acerosum</i>	Pişikveveni
597	plumbaginaceae	<i>Acantholimon venustum</i>	Kınlı kirpiotu
598	poaceae	<i>Aegilops crassa</i>	Kalın buğday
599	poaceae	<i>Aegilops speltoides</i>	Ak buğdayanası
600	poaceae	<i>Aegilops triuncialis</i>	Üç kılçık
601	poaceae	<i>Aegilops umbellulata</i>	Hanım buğdayı
602	poaceae	<i>Avena sterilis</i>	Horazotu
603	poaceae	<i>Bromus pumilio</i>	Bodur kılcan
604	poaceae	<i>Bromus tomentellus</i>	Bozkır bromu
605	poaceae	<i>Dactylis glomerata</i>	Kıllı domuzayrığı
606	poaceae	<i>Elymus hispidus</i>	İlamuk
607	poaceae	<i>Hordeum bulbosum</i>	Boncuk arpa
608	poaceae	<i>Hordeum murinum</i>	Pisipisiotu
609	poaceae	<i>Hordeum spontaneum</i>	Yabani arpa
610	poaceae	<i>Lolium rigidum</i>	Sert çim
611	poaceae	<i>Phalaris aquatica</i>	Su kanyaşı
612	poaceae	<i>Phalaris brachystachys</i>	Dallı kanyaş
613	poaceae	<i>Phleum boissieri</i>	Yayla itkuyruğu
614	poaceae	<i>Poa angustifolia</i>	Dar salkımotu
615	poaceae	<i>Poa annua</i>	Salkımotu
616	poaceae	<i>Poa bulbosa</i>	Yumrulu salkım
617	poaceae	<i>Poa pratensis</i>	Çayır salkımotu
618	poaceae	<i>Secale montanum</i>	Dağ çavdarı
619	poaceae	<i>Setaria italica</i>	Kirpi darısı
620	poaceae	<i>Sorghum halepense</i>	Ekin süpürgesi
621	poaceae	<i>Stipa bromoides</i>	Kılaç
622	poaceae	<i>Stipa ehrenbergiana</i>	Sorguçotu
623	poaceae	<i>Triticum aestivum</i>	Ekmeklik buğday
624	poaceae	<i>Triticum durum</i>	Makamalık buğday
625	poaceae	<i>Triticum turgidum</i>	Şişik buğday
626	poaceae	<i>Vulpia persica</i>	Acem kirpikçimi
627	polygalaceae	<i>Polygala azizsancarrii</i>	Sancar süt otu
628	polygonaceae	<i>Polygonum patulum</i>	At mercimeği
629	polygonaceae	<i>Rumex patientia</i>	Efelek
630	portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i>	Semizotu
631	potamogetonaceae	<i>Potamogeton natans</i>	Suotu
632	primulaceae	<i>Dionysia odora</i>	Güzel ışıkotu
633	ranunculaceae	<i>Adonis aestivalis</i>	Kandamlası
634	ranunculaceae	<i>Adonis aestivalis</i>	Kuş lalesi

635	ranunculaceae	<i>Consolida saccata</i>	Keseli mahmuz
636	ranunculaceae	<i>Delphinium kurdicum</i>	Şah hezaren
637	ranunculaceae	<i>Delphinium peregrinum</i>	Tel hezaren
638	ranunculaceae	<i>Nigella unguicularis</i>	Şehniz
639	ranunculaceae	<i>Ranunculus arvensis</i>	Mustafa çiçeği
640	ranunculaceae	<i>Ranunculus asiaticus</i>	Şakayık lalesi
641	ranunculaceae	<i>Ranunculus cornutus</i>	Evlimemed otu
642	ranunculaceae	<i>Ranunculus damascenus</i>	Şam düğün çiçeği
643	ranunculaceae	<i>Ranunculus millefolius</i>	Bindüğün çiçeği
644	ranunculaceae	<i>Ranunculus sericeus</i>	Çınarcık
645	resedaceae	<i>Reseda aucheri</i>	Diclegerdanlığı
646	rhamnaceae	<i>Paliurus spina-christi</i>	Karaçalı
647	rosaceae	<i>Amygdalus arabica</i>	Arap bademi
648	rosaceae	<i>Amygdalus communis</i>	Badem
649	rosaceae	<i>Amygdalus orientalis</i>	Payam
650	rosaceae	<i>Cerasus mahaleb</i>	Mahlep
651	rosaceae	<i>Cerasus microcarpa</i>	Yaban kirazı
652	rosaceae	<i>Cerasus microcarpa</i>	Sarıdağ kirazı
653	rosaceae	<i>Crataegus azarolus</i>	Müzmüldek
654	rosaceae	<i>Crataegus monogyna</i>	Yemişen
655	rosaceae	<i>Cydonia oblonga</i>	Ayva
656	rosaceae	<i>Geum urbanum</i>	Meryemotu
657	rosaceae	<i>Potentilla recta</i>	Su parmakotu
658	rosaceae	<i>Pyrus communis</i>	Armut
659	rosaceae	<i>Rosa foetida</i>	Acem sarısı
660	rosaceae	<i>Rosa orientalis</i>	Asker gülü
661	rosaceae	<i>Rubus sanctus</i>	Böğürtlen
662	rosaceae	<i>Sanguisorba minor</i>	Çayrıldığı
663	rubiaceae	<i>Asperula stricta</i>	Berit belumotu
664	rubiaceae	<i>Galium aparine</i>	Çoban süzgeci
665	rubiaceae	<i>Galium canum</i>	İt iplikçığı
666	rubiaceae	<i>Galium verum</i>	Boyalık
667	rubiaceae	<i>Rubia tenuifolia</i>	Çöpboyası
668	rubiaceae	<i>Rubia tinctorum</i>	Kökboyası
669	rutaceae	<i>Ruta suaveolens</i>	Taş sedefotu
670	salicaceae	<i>Populus euphratica</i>	Fırat kavağı
671	salicaceae	<i>Populus nigra</i>	Karakavak
672	salicaceae	<i>Salix bornmuelleri</i>	Köy söğüdü
673	salicaceae	<i>Salix viminalis</i>	Sepetçisöğüdü
674	santalaceae	<i>Thesium billardieri</i>	Meşe güveleği
675	santalaceae	<i>Thesium kotschyanum</i>	Koç güveleği
676	sapindaceae	<i>Acer monspessulanum</i>	Fransız akçaağacı
677	sapindaceae	<i>Acer monspessulanum</i>	Buruk akçaağaç
678	scrophulariaceae	<i>Scrophularia striata</i>	Eşek pancarı
679	scrophulariaceae	<i>Verbascum andrusii</i>	Kızıltepe sığırkuyruğu
680	scrophulariaceae	<i>Verbascum kotschyi</i>	Meçelik
681	scrophulariaceae	<i>Verbascum laetum</i>	Sim sığırkuyruğu
682	scrophulariaceae	<i>Verbascum orientale</i>	İbrahimotu
683	scrophulariaceae	<i>Verbascum sinuatum</i>	Badanotu
684	solanaeae	<i>Archihyoscyamus leptocalyx</i>	Batbatotu
685	solanaeae	<i>Hyoscyamus aureus</i>	Sarı banotu
686	solanaeae	<i>Lycium depressum</i>	Eğri tekedikeni
687	solanaeae	<i>Nicotiana tabacum</i>	Tütün
688	tamaricaceae	<i>Tamarix smyrnensis</i>	İlgin
689	urticaceae	<i>Parietaria judaica</i>	Duvar fesleğeni

690	urticaceae	<i>Urtica dioica</i>	Isırgan
691	violaceae	<i>Viola modesta</i>	Sahra menekşesi
692	vitaceae	<i>Vitis vinifera</i>	Asma
693	xanthorrhoeaceae	<i>Asphodeline damascena</i>	Harmel
694	zygophyllaceae	<i>Tribulus terrestris</i>	Çobançökerten
695	adoxaceae	<i>Sambucus nigra</i>	Ağaç Mürver
696	amaryllidaceae	<i>Allium atroviolaceum</i>	Lifli körmen
697	amaryllidaceae	<i>Allium turcicum</i>	Türk soğanı
698	amaryllidaceae	<i>Allium vineale</i>	Sirmo
699	amaryllidaceae	<i>Sternbergia vernalis</i>	Kış nergisi
700	apiaceae	<i>Conium maculatum</i>	Baldıran
701	apiaceae	<i>Daucus carota</i>	Yabani havuç
702	apiaceae	<i>Echinophora tenuifolia</i>	Sarı çördük
703	apiaceae	<i>Eryngium pyramidale</i>	Sivri boğadikeni
704	apiaceae	<i>Lisaea heterocarpa</i>	Akgelin pıtrağı
705	apocynaceae	<i>Nerium oleander</i>	Zakkum
706	asparagaceae	<i>Bellevalia pseudofominii</i>	Kır sümbülü
707	asparagaceae	<i>Bellevalia pseudolongipes</i>	Kır sümbülü
708	asparagaceae	<i>Muscari azureum</i>	Keşişbaşı
709	asparagaceae	<i>Muscari neglectum</i>	Arap üzümü
710	asparagaceae	<i>Muscari ufukii</i>	Uzun Sümbül
711	asparagaceae	<i>Ornithogalum montanum</i>	Dağ akyıldızı
712	asparagaceae	<i>Scilla hyacinthoides</i>	Dağ soğanı
713	asparagaceae	<i>Scilla lepii</i>	İnce Sümbül
714	aspleniaceae	<i>Asplenium trichomanes</i>	Saçak otu
715	asteraceae	<i>Calendula arvensis</i>	Portakalnergisi
716	asteraceae	<i>Carduus nutans</i>	Eşek diken
717	asteraceae	<i>Carthamus lanatus</i>	Sarı diken
718	asteraceae	<i>Centaurea iberica</i>	Deligözdikeni
719	asteraceae	<i>Centaurea polypodiifolia</i>	Akbehem
720	asteraceae	<i>Cirsium arvense</i>	Köyğöçüren
721	asteraceae	<i>Cirsium vulgare</i>	Yaygın kangal
722	asteraceae	<i>Cyanus depressus</i>	Gökbaş
723	asteraceae	<i>Cynara aurantica</i>	Harput enginarı
724	asteraceae	<i>Filago arvensis</i>	Keçeotu
725	asteraceae	<i>Filago palaestina</i>	Birecik keçeotu
726	asteraceae	<i>Geropogon hybridus</i>	Melez yemlik
727	asteraceae	<i>Jurinea pulchella</i>	Sitirbek
728	asteraceae	<i>Notobasis syriaca</i>	Yavan kenger
729	asteraceae	<i>Onopordum tauricum</i>	At diken
730	asteraceae	<i>Silybum marianum</i>	Deve diken
731	asteraceae	<i>Taraxacum microcephaloides</i>	Ebem çitliğı
732	asteraceae	<i>Tragopogon bupthalamoides</i>	Tarlayemliğı
733	asteraceae	<i>Tragopogon bupthalamoides</i>	Tarlayemliğı
734	asteraceae	<i>Xanthium orientale</i>	Domuz pıtrağı
735	berberidaceae	<i>Bongardia chrysogonum</i>	Çatlakotu
736	berberidaceae	<i>Leonice leontopetalum</i>	Kırbaş
737	boraginaceae	<i>Heliotropium myosotoides</i>	Kaya bambulotu
738	brassicaceae	<i>Aethionema syriacum</i>	Arap kayagülü
739	brassicaceae	<i>Biscutella didyma</i>	Çitçitotu
740	brassicaceae	<i>Calepina irregularis</i>	Tophardal
741	brassicaceae	<i>Crambe orientalis</i>	Acıakyumak
742	brassicaceae	<i>Descurainia sophia</i>	Sadırotu

743	brassicaceae	<i>Isatis tinctoria</i>	Çivitotu
744	brassicaceae	<i>Lepidium sativum</i>	Tere
745	brassicaceae	<i>Microthlaspi perfoliatum</i>	Giyle
746	brassicaceae	<i>Strigosella africana</i>	Keçe teresi
747	brassicaceae	<i>Thlaspi arvense</i>	Ekin dağarcığı
748	campanulaceae	<i>Campanula sclerotricha</i>	Dere çingırağı
749	caprifoliaceae	<i>Dipsacus laciniatus</i>	Fesçitarağı
750	caprifoliaceae	<i>Valeriana dioscoridis</i>	Çoban zurnası
751	caryophyllaceae	<i>Arenaria sabulina</i>	Fırat kumotu
752	caryophyllaceae	<i>Cerastium pumilum</i>	Eğri boynuzotu
753	caryophyllaceae	<i>Petrorhagia syriaca</i>	Kumzar çiçeği
754	caryophyllaceae	<i>Silene conoidea</i>	Şıvanan otu
755	caryophyllaceae	<i>Stellaria media</i>	Kuşotu
756	cleomaceae	<i>Cleome ornithopodioides</i>	Taş saçakgülü
757	colchicaceae	<i>Colchicum crocifolium</i>	Urfamahrutu
758	colchicaceae	<i>Colchicum serpentinum</i>	Domuz çiğdemi
759	convolvulaceae	<i>Convolvulus reticulatus</i>	Dolaşgan
760	crassulaceae	<i>Sedum pallidum</i>	Koyun örmece
761	cucurbitaceae	<i>Bryonia cretica</i>	Kara haylin
762	cucurbitaceae	<i>Cucumis melo</i>	Kavun
763	cupressaceae	<i>Cupressus sempervirens</i>	Servi
764	euphorbiaceae	<i>Euphorbia aleppica</i>	Haşul
765	euphorbiaceae	<i>Euphorbia denticulata</i>	Karasütlük
766	euphorbiaceae	<i>Euphorbia macroclada</i>	Neblul
767	fabaceae	<i>Pisum sativum</i>	Boylu bezelye
768	fabaceae	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Yalancı akasya
769	fabaceae	<i>Trifolium purpureum</i>	Mor üçgül
770	fabaceae	<i>Trifolium repens</i>	Ak üçgül
771	fabaceae	<i>Trifolium spumosum</i>	Keseyonca
772	fabaceae	<i>Vicia cracca</i>	Kuş figi
773	gentianaceae	<i>Centaurium erythraea</i>	Kırmızı kantaron
774	hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i>	Sarı kantaron
775	iridaceae	<i>Crocus cancellatus</i>	Pivok
776	iridaceae	<i>Crocus kotschyanus</i>	Gezgin çiğdem
777	iridaceae	<i>Gladiolus italicus</i>	Kılıçotu
778	iridaceae	<i>Gynandrisis sisyrinchium</i>	Keklik çiğdemi
779	iridaceae	<i>Iris bakeriana</i>	Keçi navruzı
780	juglandaceae	<i>Juglans regia</i>	Ceviz
781	juncaceae	<i>Juncus rechingeri</i>	Caraş
782	lamiaceae	<i>Ballota nigra</i>	Gıripotu
783	lamiaceae	<i>Clinopodium serpyllifolium</i>	Şarşar çayı
784	lamiaceae	<i>Lamium amplexicaule</i>	Baltutan
785	lamiaceae	<i>Lamium macrodon</i>	Balbaş
786	lamiaceae	<i>Phlomis kurdica</i>	Gubel
787	lamiaceae	<i>Salvia montbretii</i>	Kaba şalba
788	lamiaceae	<i>Teucrium andrusi</i>	Çölilacı
789	lamiaceae	<i>Teucrium chamaedrys</i>	Sancıotu
790	lamiaceae	<i>Ziziphora capitata</i>	Anuk
791	liliaceae	<i>Fritillaria persica</i>	Kırık lale
792	liliaceae	<i>Fritillaria pinardii</i>	Mahçup lale
793	liliaceae	<i>Tulipa julia</i>	Yaban lalesi
794	lythraceae	<i>Lythrum junceum</i>	Sivriaklarotu
795	malvaceae	<i>Althaea cannabina</i>	Gülhannaz
796	malvaceae	<i>Hibiscus trionum</i>	Kerkede
797	moraceae	<i>Ficus carica</i>	İtinciri
798	moraceae	<i>Morus nigra</i>	Kara dut
799	myrtaceae	<i>Eucalyptus camaldulensis</i>	Sıtma ağacı
800	orchidaceae	<i>Himantoglossum affine</i>	Keşkeş çiçeği

801	orobanchaceae	<i>Phelypaea coccinea</i>	Kardaşkanı
802	oxalidaceae	<i>Oxalis corniculata</i>	Sarı ekşiyonca
803	papaveraceae	<i>Corydalis oppositifolia</i>	İpar kazgası
804	papaveraceae	<i>Glaucium corniculatum</i>	Çömlek çatlatan
805	papaveraceae	<i>Glaucium grandiflorum</i>	Deve lalesi
806	papaveraceae	<i>Hypocoum dimidiatum</i>	Boynuzlu kimyon
807	pinaceae	<i>Cedrus libani</i>	Katranağacı
808	pinaceae	<i>Pinus sylvestris</i>	Sarı çam
809	plantaginaceae	<i>Plantago major</i>	Sinirotu
810	platanaceae	<i>Platanus orientalis</i>	Çınar
811	poaceae	<i>Arundo donax</i>	Kargı
812	poaceae	<i>Briza humilis</i>	Kadindili
813	poaceae	<i>Bromus danthoniae</i>	İbubukotu
814	poaceae	<i>Bromus japonicus</i>	İyeotu
815	poaceae	<i>Bromus scoparius</i>	İbubukekini
816	poaceae	<i>Bromus sterilis</i>	Sağır ilcan
817	poaceae	<i>Cynodon dactylon</i>	Köpekdişi
818	poaceae	<i>Gaudinia fragilis</i>	Başaklı yulaf
819	poaceae	<i>Melica persica</i>	Acem inciotu
820	poaceae	<i>Phleum pratense</i>	Çayır itkuyruğu
821	poaceae	<i>Phragmites australis</i>	Kamış
822	poaceae	<i>Setaria viridis</i>	Yeşil sıçansaçı
823	pteridaceae	<i>Adiantum capillus-veneris</i>	Baldırıkara
824	ranunculaceae	<i>Anemone coronaria</i>	Manisa lalesi
825	ranunculaceae	<i>Ranunculus ficaria</i>	Arpacık salebi
826	ranunculaceae	<i>Ranunculus sphaerospermus</i>	Suçiçeği
827	rosaceae	<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu
828	rosaceae	<i>Rosa hemisphaerica</i>	Kadın göbeği
829	solanaecae	<i>Datura stramonium</i>	Boru çiçeği
830	solanaecae	<i>Hyoscyamus niger</i>	Banotu
831	solanaecae	<i>Solanum americanum</i>	İtüzümü
832	typhaceae	<i>Typha domingensis</i>	Şeytan mumu
833	zygophyllaceae	<i>Zygophyllum fabago</i>	İt üzerliği

Resim C.1 - Yerli adı ikşut olan küsküt otu

D.2. Fauna

Mardin İli Memeliler Listesi

Sıra No	FAMİLYA	TÜR	TÜRKÇE ADI
1	dipodidae	<i>Allactaga euphratica</i>	Büyük araptavşanı
2	felidae	<i>Lynx lynx</i>	Vaşak
3	hyaenidae	<i>Hyaena hyaena</i>	Sırtlan
4	miniopteridae	<i>Miniopterus schreibersii</i>	Uzunkanathlı yarasa
5	vespertilionidae	<i>Myotis blythii</i>	Küçük farekulaklı yarasa
6	bovidae	<i>Capra aegagrus</i>	Yaban keçisi
7	canidae	<i>Canis aureus</i>	Çakal
8	canidae	<i>Canis lupus</i>	Kurt
9	canidae	<i>Vulpes vulpes</i>	Kızıl tilki
10	leporidae	<i>Lepus europaeus</i>	Yaban tavşanı
11	muridae	<i>Apodemus flavicollis</i>	Sarıboyunlu orman faresi
12	mustelidae	<i>Martes foina</i>	Kaya sansarı
13	mustelidae	<i>Meles meles</i>	Porsuk
14	mustelidae	<i>Mustela nivalis</i>	Gelincik
15	rhinolophidae	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Büyük nalburunlu yarasa
16	sciuridae	<i>Sciurus anomalus</i>	Sincap
17	spalacidae	<i>Nannospalax ehrenbergi</i>	Filistin körfaresi
18	suidae	<i>Sus scrofa</i>	Yaban domuzu
19	ursidae	<i>Ursus arctos</i>	Boz ayı
20	vespertilionidae	<i>Myotis emarginatus</i>	Kırpıklı yarasa
21	vespertilionidae	<i>Pipistrellus kuhlii</i>	Beyaz şeritli yarasa
22	cricetidae	<i>Cricetulus migratorius</i>	Cüce avurtlak
23	cricetidae	<i>Meriones tristrami</i>	Anadolu çölfaresi
24	cricetidae	<i>Microtus guentheri</i>	Akdeniz tarlafaresi
25	cricetidae	<i>Microtus socialis</i>	Küçük tarlafaresi
26	erinaceidae	<i>Erinaceus concolor</i>	Kirpi
27	erinaceidae	<i>Hemiechinus auritus</i>	Uzunkulaklı çöl kirpisi
28	hystricidae	<i>Hystrix indica</i>	Oklu kirpi
29	muridae	<i>Apodemus mystacinus</i>	Kaya faresi
30	muridae	<i>Apodemus witherbyi</i>	Orman faresi
31	muridae	<i>Mus domesticus</i>	Evfaresi
32	muridae	<i>Mus macedonicus</i>	Sarı evfaresi
33	muridae	<i>Rattus norvegicus</i>	Göçmen sıçan
34	muridae	<i>Rattus rattus</i>	Sıçan
35	mustelidae	<i>Lutra lutra</i>	Su samuru
36	mustelidae	<i>Vormela peregusna</i>	Alaca sansar
37	soricidae	<i>Crocidura leucodon</i>	Çiftrenkli beyazdişli böcekçil
38	soricidae	<i>Crocidura suaveolens</i>	Küçük beyazdişli böcekçil

Resim D.2 - Çizgili Sırtlan

(Tarım ve Orman Bakanlığı III. Bölge Müdürlüğü Mardin Şube Müdürlüğü, 2018 ve 2019)

D.3. Ormanlar, Milli Parklar ve Tabiat Parkları

D.3.1. Ormanlar

İlimiz coğrafi konum ve iklim özelliklerinden dolayı ormanlık alan ve bitki örtüsü açısından oldukça fakirdir. Akarsu kenarlarındaki kavaklar ile bazı ilçelerdeki çeşitli cins meşe toplulukları ilimizin başlıca orman varlığını oluşturmaktadır olup, mevcut ormanlık alanlarını, bunların yayılışlarını, özelliklerini, nitelik ve niceliklerini gösterir tablo aşağıya eklenmiş olup, Mardin ilimizde yapılan kadastro çalışmaları ve ağaçlandırma çalışmalarından dolayı orman alanımız yıllar itibariyle giderek artmaktadır.

Koru	Verimli	6.067,10
Koru	Bozuk	75.399,70
Baltalık	Verimli	646,70
Baltalık	Bozuk	124.635,20
TOPLAM		206.748,70

D.3.2. Milli Parklar

İlimizde Milli Park bulunmamaktadır.

D.3.3. Tabiat Parkları

İlimiz Derik İlçesinde Küçükpınar Mahallesi GAP Mevkiinde GAP Şelaleri adı ile 17.11.2017 tarihinde ilan edilen 52,78 Ha lık, plan durumu mevcut ve sit durumu olmayan bir tabiat parkı bulunmaktadır.

D.4. Çayır ve Mera

İlimizde bulunan meralar, zayıf mera özelliğine sahip olup genellikle otlatma ve kışlatma (Göçerlerin konaklaması) amacıyla kullanılmaktadır. 2020 yılında İlimizde mera vasfına dönüştürülen yeni alan olmamakla birlikte değişik sebeplerden dolayı (davalı, tahsis amacı değişikliği kapsamında mera alanlarından başka kurumlara tahsis edilen vb.) toplam 3 hektar mera alanı azalması nedeniyle mera vasıflı toplam 57.216,8165 hektar alan bulunmaktadır. İlimizde çayır özelliği haiz alan bulunmamaktadır.

D.5. Sulak Alanlar

Türkiye'de 86 sulak alan bulunmaktadır. Bunların 14'ü Ramsar Alanı, 59'u Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan ve 13'ü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alandır. Mardin İlimizde sulak alan bulunmamaktadır.

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

D.6.1. Tabiat Anıtları

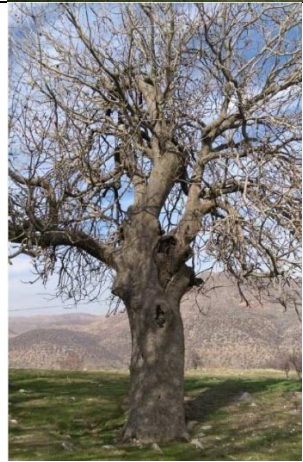
Türkiye'de 115 Tabiat Anıtı bulunmaktadır. Mardin İlimizde tabiat anıtı bulunmamaktadır.

D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları

Türkiye'de 31 adet Tabiatı Koruma Alanı bulunmaktadır. Mardin İlimizde ise bulunmamaktadır.

D.6.3. Anıt Ağaçlar

Türkçe Adı	: Anadolu Palamut Meşesi	
Latince Adı	: <i>Quercus İthaburensis</i>	
Ağaç Türü	: <u>Anadolu Palamut Meşesi</u>	
Bulunduğu İl / İlçe	: Mardin - Yeşilli	
Ağaç Yaşı	: 126 yıl	
Gövde Çapı	: 79 cm	
Tepe Çapı	: 19 m	
Boy	: 11 m	

Türkçe Adı	: Doğu Çınarı	
Latince Adı	: <i>Platanus orientalis</i>	
Ağaç Türü	: <u>Doğu Çınarı</u>	
Bulunduğu İl / İlçe	: Mardin - Merkez	
Ağaç Yaşı	: 201 yıl	
Gövde Çapı	: 125 cm	
Tepe Çapı	: 20 m	
Boyu	: 19 m	
Türkçe Adı	: İran Palamut Meşesi	
Latince Adı	: <i>Quercus Brantii</i>	
Ağaç Türü	: <u>İran Palamut Meşesi</u>	
Bulunduğu İl / İlçe	: Mardin - Midyat	
Ağaç Yaşı	: 154 yıl	
Gövde Çapı	: 96 cm	
Tepe Çapı	: m	
Boyu	: 9 m	
Türkçe Adı	: Menengiç	
Latince Adı	: <i>Pistacia Terebinthus</i>	
Ağaç Türü	: <u>Menengiç</u>	
Bulunduğu İl / İlçe	: Mardin - Dargeçit	
Ağaç Yaşı	: 476 yıl	
Gövde Çapı	: 207 cm	
Tepe Çapı	: 14 m	
Boyu	: 15 m	
Anıt Ağaçlar hakkında en güncel bilgilere http://www.anitagaclar.gov.tr/ adresinden ulaşılabilir		

D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri

Mardin İlimizde Özel Çevre Koruma Alanı bulunmamaktadır.

D.6.5. Doğal Sit Alanları

Mardin İli, Derik İlçesi, Kuşçu köyünde yer alan Kuşçu Kalderası; coğrafi ve jeolojik açıdan önemli özellikler arz eden volkanik bir tepe türüdür. Kaldera adı verilen bu tür tepeler, volkanik püskürmeler sonrasında orta kısmı çökerek oluşan jeolojik/jeomorfolojik bir doğal oluşumdur. Kuşçu kalderası, Karacadağ volkanik sistemine bağlı olarak oluşmuş olan ve bu volkanik sistemin güneydoğusu bölgesinde yer almakta olup 15,3 ha alan kapsamaktadır.

Kuşçu Kalderası; Mardin İli, Derik İlçesi, Kuşçu köyü sınırları içerisinde Mardin- Derik karayolunun 5inci kilometresinde N446210 pafta 172 parselde bulunmaktadır.

Kuşçu Kalderası; eşsiz coğrafi ve jeolojik özellikleri, ender görülen doğal güzelliğinden dolayı Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 29.04.2009 tarih ve 2183 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı ilan edilmiş ve mutlak koruma altına alınmıştır

Mardin İli, Derik İlçesi, Söğütözü köyünde yer alan Grekot Kalderası; coğrafi ve jeolojik açıdan önemli özellikler arz eden volkanik bir tepe türüdür. Kaldera adı verilen bu tür tepeler, volkanik püskürmeler sonrasında orta kısmı çökerek oluşan jeolojik/jeomorfolojik bir doğal oluşumdur.

Grekot kalderası, Karacadağ volkanik sistemine bağı olarak oluşmuş olan ve bu volkanik sistemin güneydoğusu bölgesinde yer almakta olup 35.5 ha alan kapsamaktadır.

Grekot Kalderası; Mardin İli, Mardin İl Merkezinin yaklaşık 76 km batısında, Derik İlçe merkezinin ise yaklaşık 5 km güneybatısında bulunmaktadır. Sit alanı Söğütözü Köyünün yaklaşık 1,5 km güneybatısında, Kaya Mahallesi yerleşim alanının batısında yer almaktadır. Grekot Kalderası; “Korunması Gerekli Tabiat Varlığı” özelliği göstermesi nedeniyle, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun Tespit ve Tescil ile ilgili 7 maddesi uyarınca Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (mülga) tarafından 15.06.2010 tarih ve 3235 sayılı karar ile 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiş ve mutlak koruma altına alınmıştır.

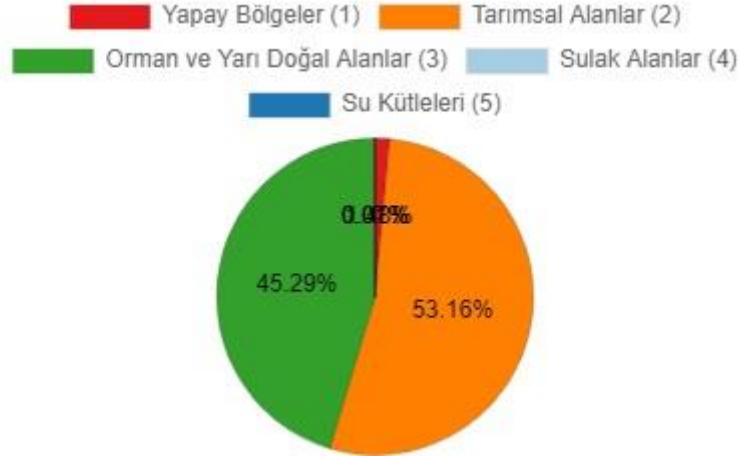
D.7. Sonuç ve Değerlendirme

Kaynaklar

- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/31/Sulak-Alanlar>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/28/Tabiat-Parklari>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/29/Tabiat-Anitlari>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/30/Tabiat-Koruma-Alanlari>
- <https://ockb.csb.gov.tr/>

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

Grafik E.21 – 2018 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması
(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2021)

Çizelge E.52 – Arazi kullanım sınıflandırması
(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, Corine, 2021)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	6714,90	0,78	7540,14	0,87	9490,15	1,08	10294,89	1,17	12990.62	1.48
2) Tarımsal Alanlar	426660,16	49,36	425384,19	49,22	470218,73	53,63	470169,77	53,62	466624.54	53.16
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	430291,82	49,78	430601,42	49,82	396380,29	45,21	395717,52	45,13	397563.48	45.29
4) Sulak Alanlar	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0	0,00	48.63	0.01
5) Su Yapıları	663,05	0,08	804,21	0,09	718,43	0,08	625,42	0,07	609.44	0.07
TOPLAM	864329,93	100,00	864329,96	100,00	876807,60	100,00	876807,6	100,00	877836.71	100,00

E.2. Mekânsal Planlama

E.2.1. Çevre Düzeni Planı

Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı:

Bakanlık Makamının 02/04/2012 tarih ve 4896 sayılı Olur' u ile onaylanan "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı"na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında; "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" 07/09/2012 tarihinde 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

07/09/2012 tarihinde onaylanan "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı"na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında; "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" (L47, M45, M46, M47, M48, M51, M52, N45, N46, N47 ve N48 Paftaları), Plan Açıklama Raporu ve Plan Hükümleri, Bakanlık Makamı'nın 21/02/2013 tarihli ve 2737 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

21.02.2013 tarihinde onaylanan Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği'ne askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (L46, M45, M46, M47, M48, M51, M52, N44, N45, N46, N47, N48, N50, N51, N52, N53 Paftaları ve Lejant Paftası), Plan Hükümleri Değişikliği ve Plan Açıklama Raporu Değişikliği Bakanlık Makamı'nın 02/08/2013 tarihli ve 12130 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

02/08/2013 tarihinde onaylanan Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği'ne askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (M52, N44, N45, N46, N47, N48), Plan Hükümleri Değişikliği ve Plan Açıklama Raporu Değişikliği Bakanlık Makamı'nın 24.04.2014 tarihli ve 6376 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" (N46 Plan Paftası, [Plan Değişikliği Raporu](#), Plan Hükümleri) 08.10.2015 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([N46 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 26.02.2016 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([Plan Hükümleri](#), [Plan](#)

[Hükümleri Değişikliği](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 10.10.2016 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([M51 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 09.01.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([M46 Plan Paftası](#), [Lejant](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 21.04.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([M47 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 26.07.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([N45 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 22.08.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([N45 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 23.10.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([N46 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 25.01.2018 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([N44 Plan Paftası](#), [M44 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 28.02.2018 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([Plan Hükümü Değişikliği](#), [Plan Hükümleri](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 16.03.2018 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

"Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([M45 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca 13.08.2018 tarihinde onaylanmıştır.

"Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([N44 ve N45 Plan Paftaları](#), [Plan Hükümleri](#), [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca 28.02.2019 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” (N46 Plan Paftası, [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 19.03.2019 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” (N46 Plan Paftası, [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 22.05.2019 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” (N44 ve M44 Plan Paftaları, [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 15.11.2019 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([Plan Hükümleri](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 07.02.2020 tarihinde onaylanmıştır.

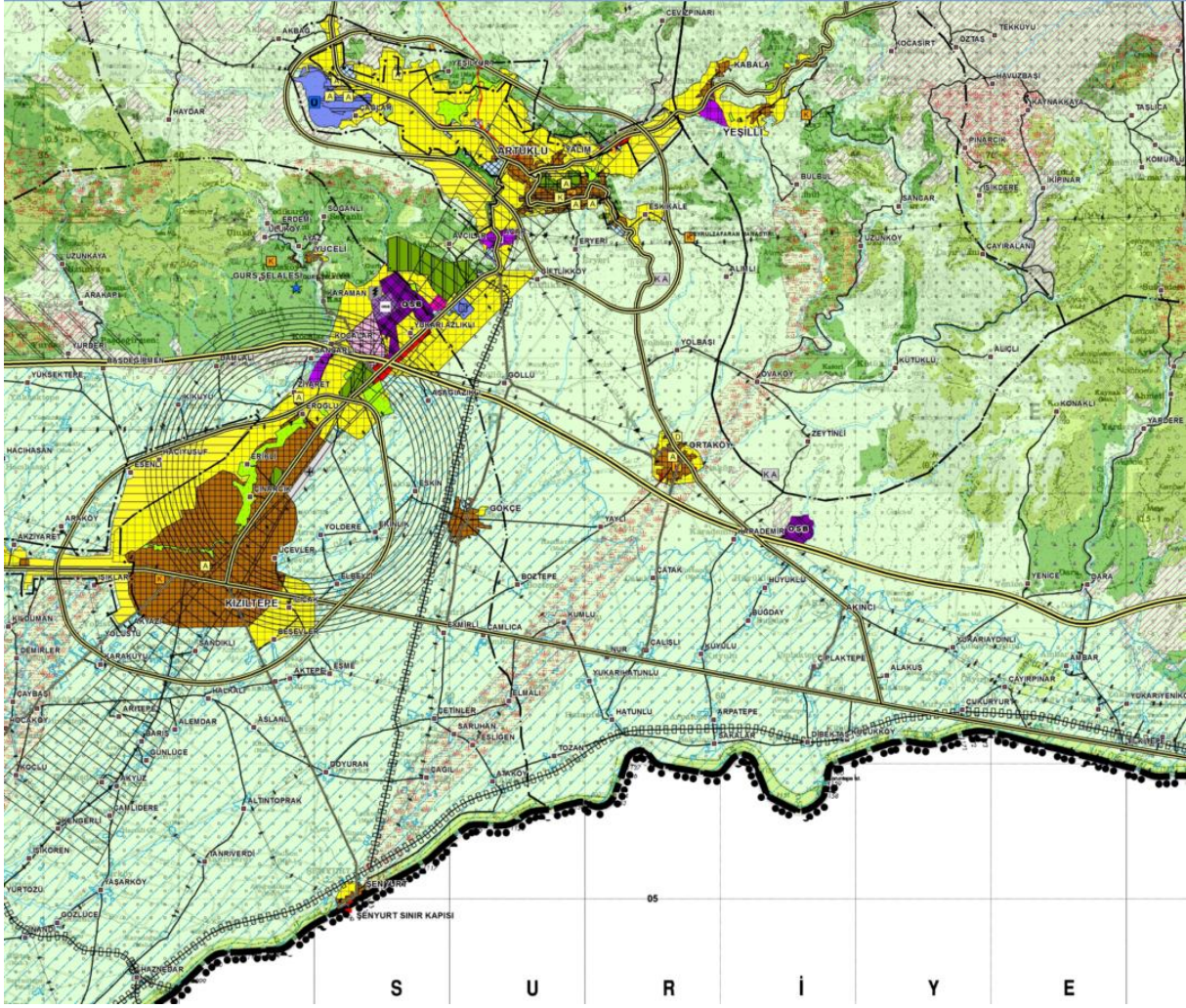
“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” (N49 Plan Paftası, [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 12.05.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” (M48, N48 Plan Paftaları, [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 22.07.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” (M48 Plan Paftası, [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 04.09.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” (M47 Plan Paftası, [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 09.09.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” (M52 Plan Paftası, [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 15.09.2020 tarihinde onaylanmıştır.

Harita E.2 – (Mardin) ilinin Çevre Düzeni Planı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü- Mekânsal Planlama Şube Müdürlüğü,2021)

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde tarım toprakları Nusaybin Ovası, Mardin Ovası ve Kızıltepe Ovası ile ormanlık arazi, dere ve çayların vadilerinden oluşmaktadır. Bu toprakların büyük bir bölümü akarsuların taşıdığı alüvyonlarla kaplıdır. Toplam tarım alanının %9'unun üstünde olan kısmı dağlık ve tepelik alanlarda yayılmış haldedir. Arazilerin büyük bir bölümünde topraklar kahverengi orman toprakları, kırmızı kahverengi topraklar ve alüvyal topraklardır. Yağışlardan sonra toprak yüzeyi 4 – 5 cm kalınlığında bir kabuk bağlar. Ancak bu kabuklar kolaylıkla parçalanarak tanecikli bir hal alır. Kireç oranları iyi niteliklidir. Tarafımıza ulaşan veriler ışığında mera alanlarında azalmaların olduğu gözlenmektedir.

Kaynaklar

Tarım ve Orman Bakanlığı (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>)
(Mardin) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

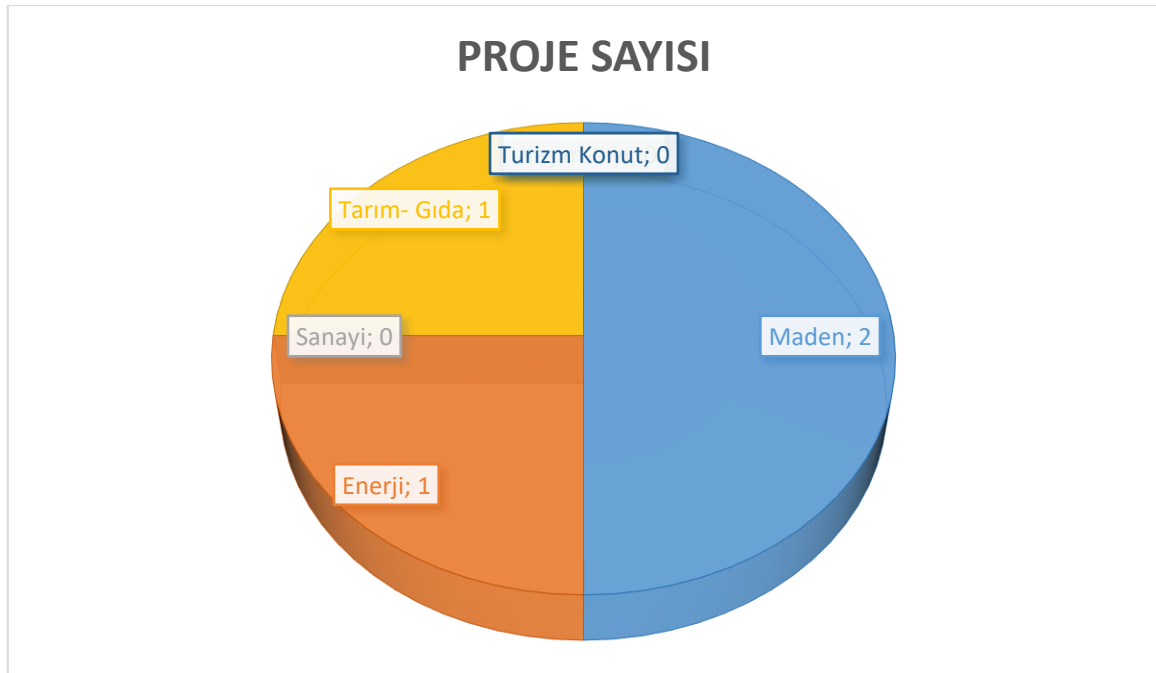
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

F.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi İşlemleri

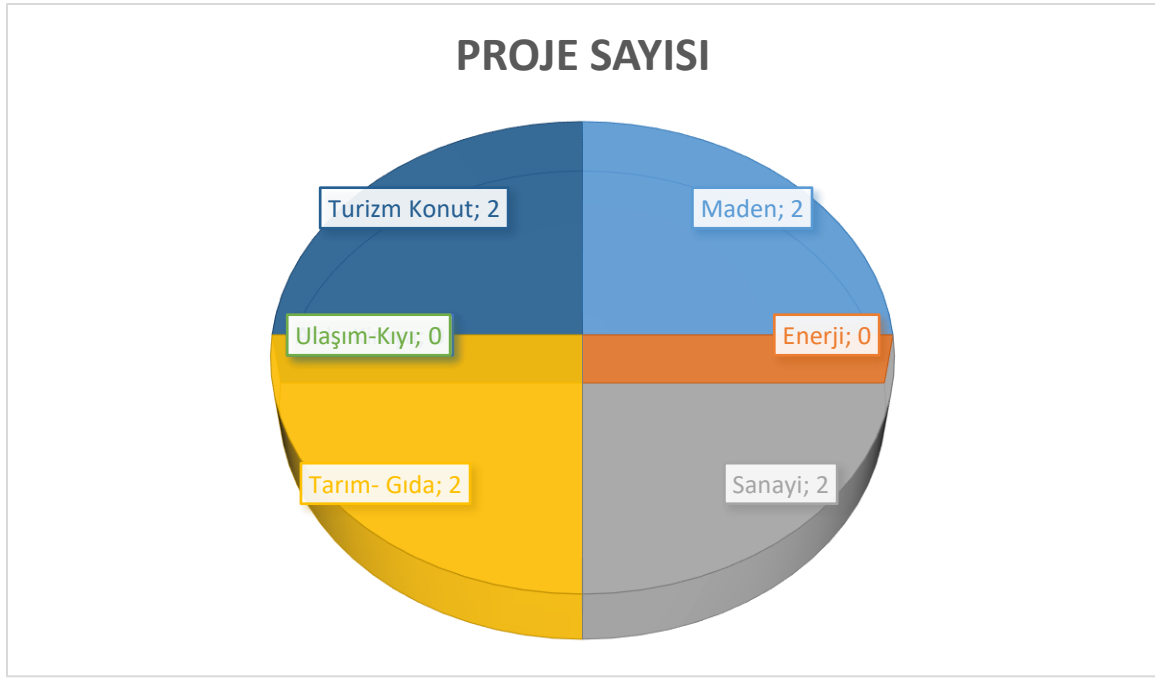
Çizelge F.53 – Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2020 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gereklidir Kararlarının sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2021)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık- Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gereklidir	2	--	2	2	--	--	2	8
ÇED Olumlu Kararı	--	--	--	--	--	--	--	--
ÇED Olumsuz Kararı	2	1	--	1	--	--	--	4
ÇED Gereklidir	--	--	--	--	--	--	--	--

Grafik F.22 – 2020 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2021)

Grafik F.23 – 2020 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, 2021)

Çizelge F.58 – Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2020 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, 29/05/2021)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
36	55	162	221	44	13	24	554

Çizelge F.54 – 2014-2020 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, 29/05/2021)

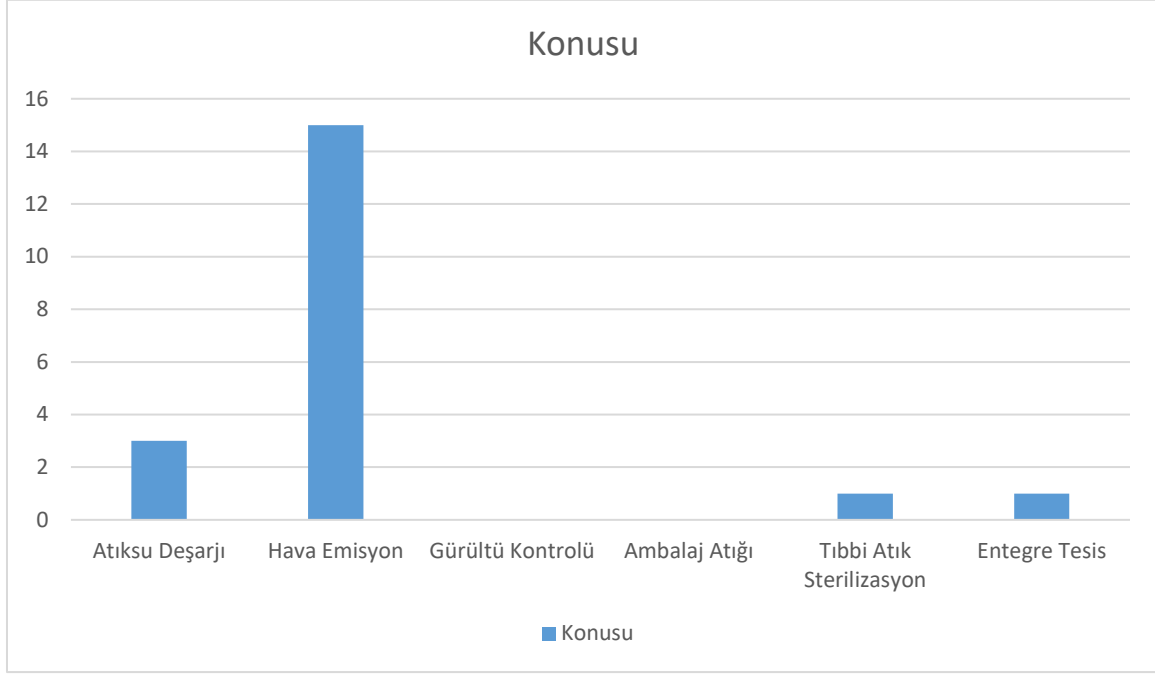
Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
9	---	3	1	---	--	1	14

F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge F.55 – 2020 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları

(e-İzin Yazılımı, 2021)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	16	18
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	4	16	20
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	0		
TOPLAM	6	32	38

Grafik F.24 – 2020 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı
(e-izin yazılımı, 2021)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

Kaynaklar

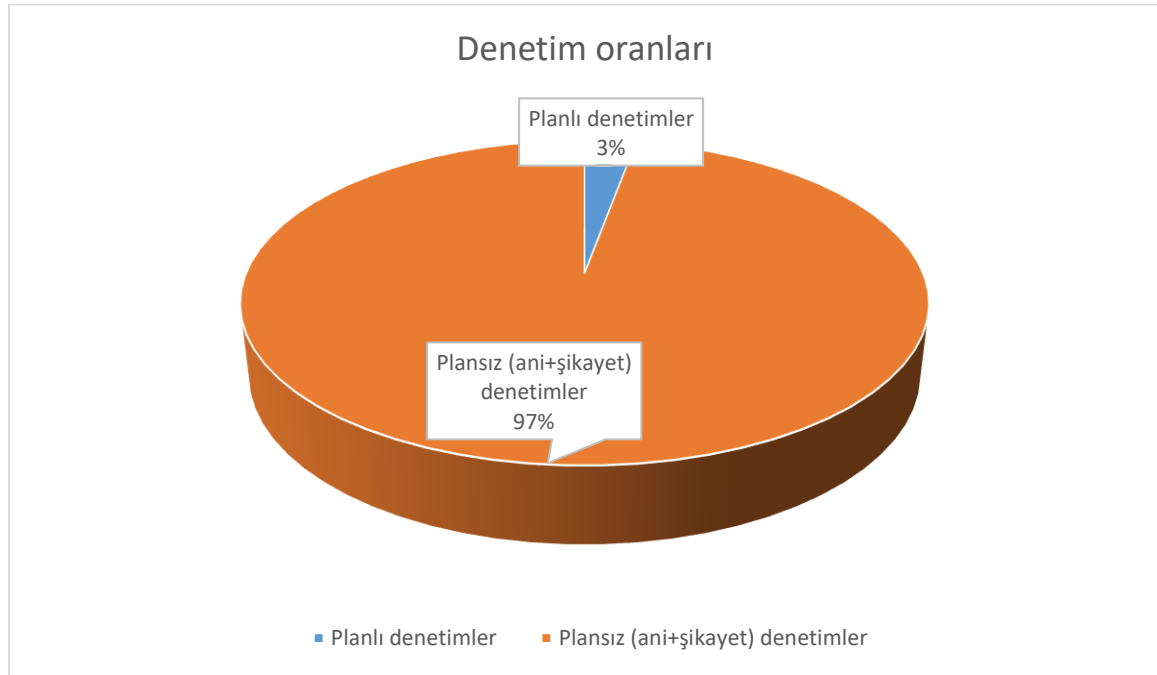
(Mardin) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
e-ÇED Yazılımı
e-İzin Yazılımı

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

Çizelge G.56 - 2020 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (e-denetim yazılımı, 2021)

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	4
Plansız (ani+şikayet) denetimler	135
Genel toplam	139

Grafik G.25 – ÇŞİM tarafından 2020 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı (e-denetim yazılımı, 2021)

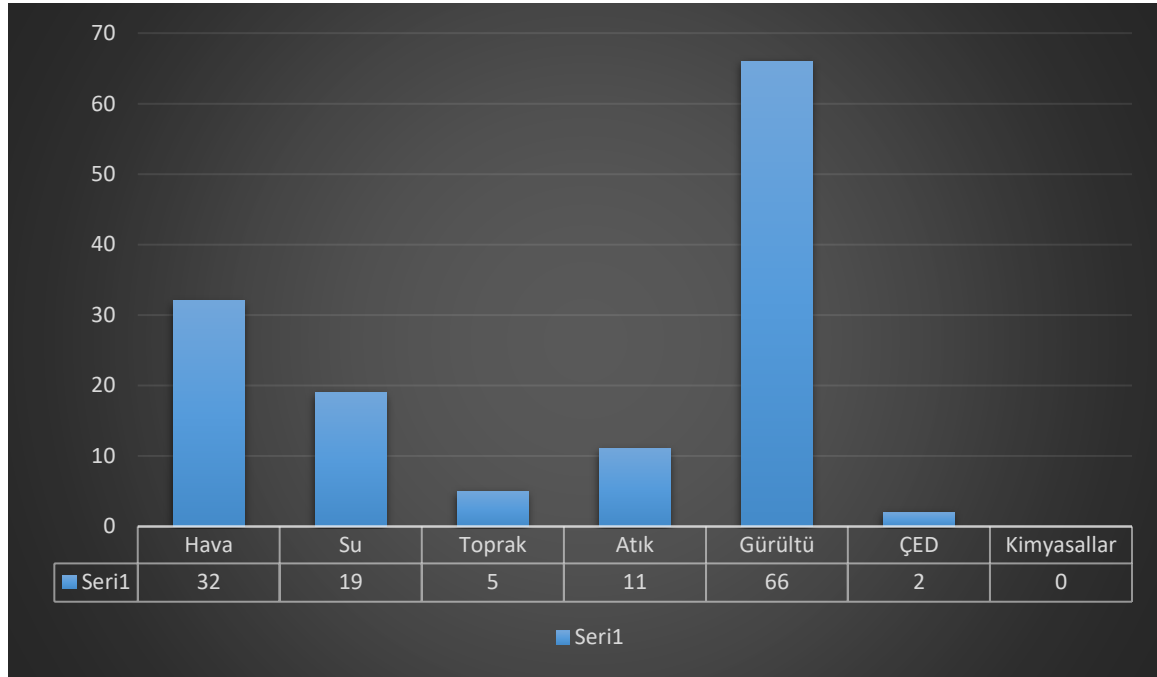
G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Yönetimi ve Denetiminden Sorumlu Şube Müdürlüğünde bulunan bilgiler kapsamında Çizelge G.60 ve Grafik G.29 oluşturulmuştur.

Çizelge G.57 – 2020 yılında ÇŞİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2021)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	32	19	5	11	----	66	2	135
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	32	19	5	11	----	66	2	135
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)	100	100	100	100	----	100	100	100

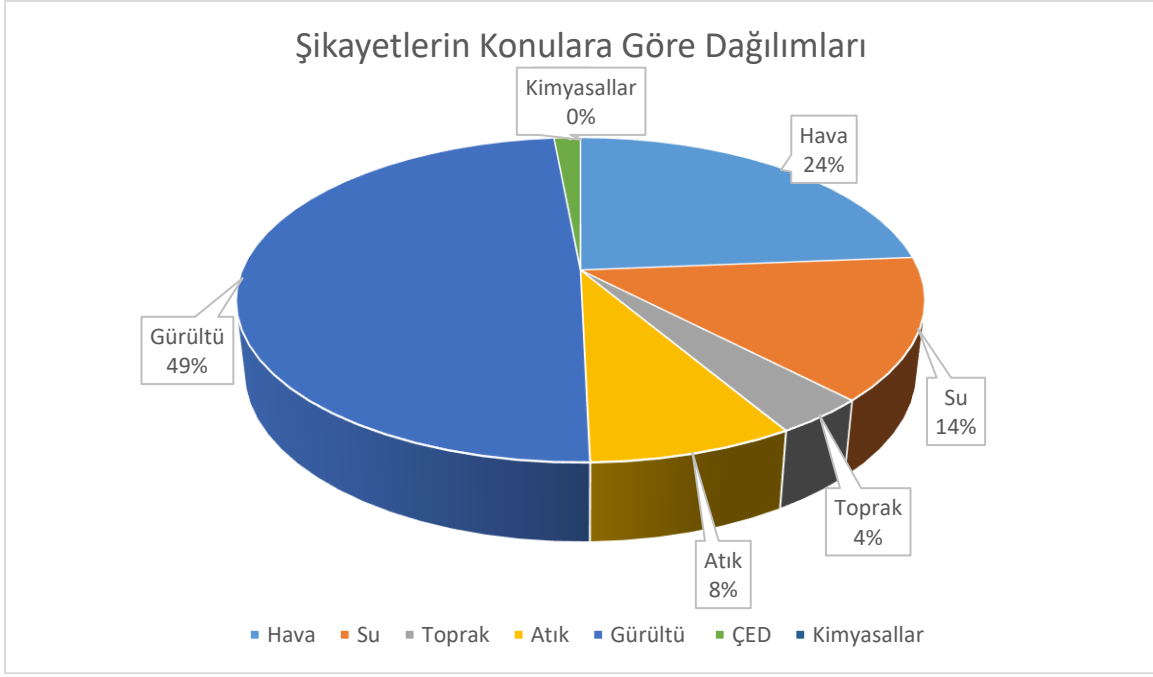

Grafik G.26 – 2020 yılında ÇŞİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2021)

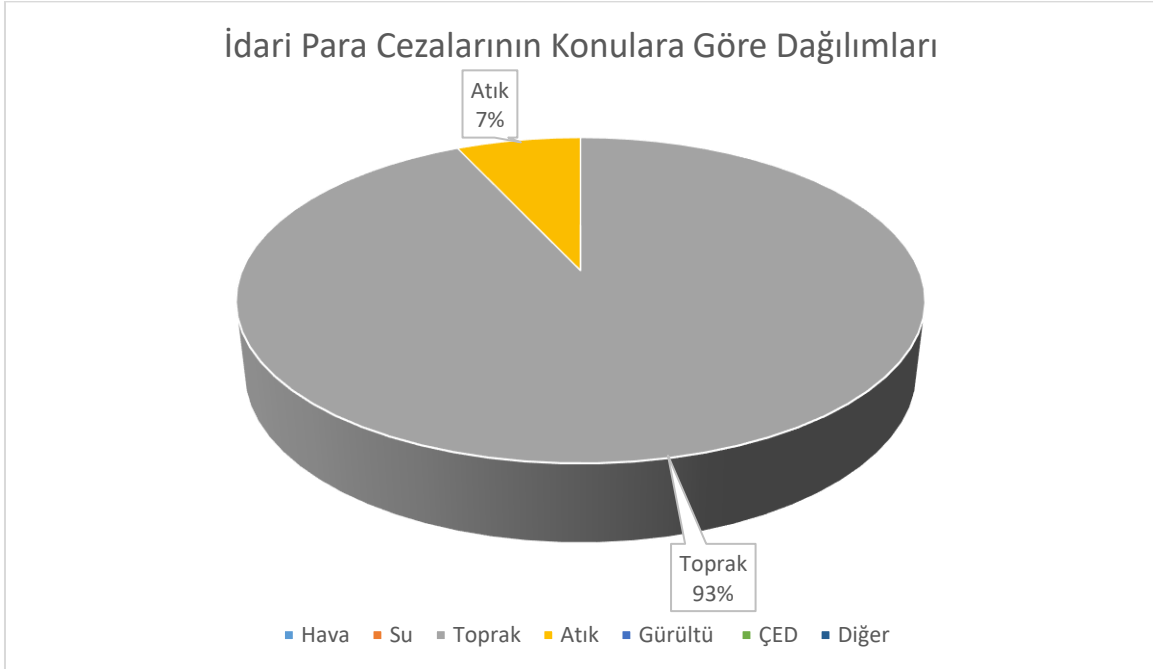
G.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge G.58 – 2020 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, yıl)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)			4.286,00	321,00					4.607,00
Uygulanan Ceza Sayısı			2	1					3

Grafik G.27 – 2020 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2021)

Grafik G.28 - 2020 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2021)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

Mardin ilinde tesislere faaliyeti durdurma/kapatma kararı yoktur.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

Kaynaklar

(Mardin) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
e-Denetim Yazılımı

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

2020 yılı içerisinde sıfır atık kapsamında kurum temsilcileri tarafından 32 eğitim yapılmış olup eğitimlere 3879 kişi katılımı sağlanmıştır. Ülkemizde yaşanan COVID-19 salgınından dolayı 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliği yapılamamıştır.

Kaynaklar

Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Sıfır Atık Bilgi Sistemi